

THE LIBERAL ARTS

JOURNAL

FACULTY OF LIBERAL ARTS,
MAHIDOL UNIVERSITY

Vol 3 No 2 July – December 2020

ISSN 2630-0915 (online)

Table of Contents

	Page
About the Journal	i
Reviewer	v
Editorial	vi
Book Review	viii
Guidelines for Designing English for Specific Purpose Courses	1
Piyatida Changpueng	
A Study of Students and Professors' Needs in a PhD program of Applied Linguistics	14
Orrathip Geerativudhipong, Watcharaporn Rattanajaru, Treesirin Chaloeangkiti, Niramorn Rattanasongkhroh & Usama Sangserm	
5A Learning Portfolio: รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	23
สารดา จารุพันธุ์ และ พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร ปึงสูงเนิน	
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล	45
อุษามา แสงเสริม อรทัย กิ่งตุงคะพงศ์ วัชรารณ รัตนจารุ ตรีศิริพันธ์ เกลิมกิติ และ นิรมล รัตนสงเคราะห์	
The Challenges of Informal Labour under ASEAN Community in Songkhla	58
Vilasinee Sukka, Ekarach Maliwan & Manassawas Kullawong	
ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวดำบลคลองโยง อำเภอบางแพ จังหวัดนครปฐม	71
อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล	

About the Journal

The Liberal Arts Journal, a publication of the Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, was first published in 2018. Two semi-annual issues are scheduled for January-June and July-December each year.

The Liberal Arts Journal publishes articles in Thai, English, and also other languages. The editor welcomes submissions of previously unpublished manuscripts in four categories: academic, research, review articles, and book reviews. Submitted manuscripts will be screened through a double-blind review by minimally two readers from relevant academic disciplines.

Submitted manuscripts may not currently be reviewed for other journals. A complete version of articles appearing in conference proceedings may be considered, provided that the author(s) has extended the original by 60% at the least. In this case, an explicit acknowledgment of the first publishing is required in the extended manuscript.

The Liberal Arts journal accepts articles in two clusters of academic areas.

1. Liberal arts, humanities, social sciences, and education.
2. Interdisciplinary/cross-disciplinary studies within the aforementioned disciplines.

The Faculty of Liberal Arts is launching the Liberal Arts Journal as a forum for the publication of research and academic endeavors by Mahidol staff and its reader members. Two semi-annual issues for January-June and July-December are published each year. Academicians, researchers, and students are now invited to submit manuscripts. Any further inquiry can be directed to lamujournal@gmail.com

Advisory boards

Professor Emeritus Dr. Amara Prasithrathsint	Chulalongkorn University
Professor Emeritus Dr. Khunying Suriya Ratanakul	Mahidol University

Editor

Associate Professor Dr. Songsri Soranastaporn	Mahidol University
---	--------------------

External Editorial boards

Professor Dr. Suwat Tanyaros	Rajamangala University of Technology Srivijaya
Professor Dr. Somsonge Burusphat	Mahidol University
Professor Dr. Willy Christian Kriz	University of Applied Sciences Vorarlberg, Austria
Professor Dr. Richard Donato	University of Pittsburgh, USA
Professor Dr. Ikuko Mihara	Osaka University, Japan
Professor Dr. Wu Ping	Beijing Language and Culture University, China
Professor Dr. Jong-Long, Guo	College of Education, National Taiwan Normal University, Taiwan
Professor Dr. Vinod Dumblekar	Mantis Co. Ltd, India
Associate Professor Dr. Wisuit Sunthonkanokpong	King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Associate Professor Dr. Singhanat Nomnian	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Kaedsiri Jaroenwisan	Silpakorn University
Assistant Professor Dr. Ratchadawan Nimnual	King Mongkut's University of Technology Thonburi

Internal Editorial boards

Assistant Professor Dr. Wiwat Puntai	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Rungpat Roengpitya	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Natthapong Chanyoo	Mahidol University
Dr. Wichaya Bovonwiwat	Mahidol University
Dr. Tanporn Trakantalerngsak	Mahidol University
Dr. Korsiri Boonyaparakob	Mahidol University
Dr. Khemruthai Boonwan	Mahidol University
Dr. Anchalee Pupaka	Mahidol University
Sasipin Distanont	Mahidol University

Secretariat

Ratchaneekorn Nantikanjana	Mahidol University
----------------------------	--------------------

Web Administrator

Panida Nootawee	Mahidol University
-----------------	--------------------

Graphic Designer

Sutipong Tapaonthong	Mahidol University
----------------------	--------------------

Schedule of Journal

Issue 1 January – June

Issue 2 July – December

Contact us

The Editorial Board

The Liberal Arts Journal

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

999 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Nakhon Pathom 73170

Tel. (66) 2-441-4401 ext. 1201

E-mail: lamujournal@gmail.com

URL: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/lajournal>

Reviewer

Associate Professor Dr. Somboon Sirisunhirun	Mahidol University	somboon.sir@mahidol.ac.th
Associate Professor Dr. Panornuang Sudasna Na Ayudhya	Bansomdejchaopraya Rajabhat University	panor.sudas@gmail.com
Assistant Professor Dr. Rungrawee Samawathdana	Chulalongkorn University	rungrawee1113@gmail.com
Assistant Professor Dr. Sarada Jarupan	Rajamangala University of Technology Tawan-ok	sarada4199@gmail.com
Assistant Professor Dr. Woraporn Poopongpan	Silpakorn University	woraporn2512@gmail.com
Dr. Kamolpob Kaewsri	Thonburi University	doctorfox34@gmail.com
Dr. Onusa Suwanpratest	Naresuan University	onusas@nu.ac.th
Dr. Sakchai Posai	Mahachulalongkornrajavidyala ya University	TonyofTroy@hotmail.com
Dr. Sompratana Ratanakul	Silpakorn University	sompratanaarl@hotmail.com
Dr. Natsarun Leesirisearn	Bangkok Business College	natsarun@bbc.ac.th
Dr. Rozilawati Mahadi	Universiti Malaysia Perlis (UniMAP), Malaysia	rozila4756@gmail.com

Editorial Message from the Editor in Chief

This Liberal Arts Journal, the Faculty of Liberal Arts, Mahidol University is the publication of Vol. 3 No. 2 July – December 2020. Five quality articles, containing diverse contents in social sciences, languages, and education, have been selected by experts. They would provide some theoretical and academic benefits to educators, researchers, and students.

We would like to thank the authors for submitting their articles to be published. We also would like to thank all the reviewers who read and evaluated these articles with useful comments and suggestions. Lastly, we would like to thank all the working staff and consultants who have been helping us in preparing and producing the journal to reach the standards within deadlines.

We hope that our journal can contribute some academic knowledge and benefits to all readers. If you are interested in publishing your articles in our journal, please submit your articles at any time. To improve the quality of our journal, please feel free to send your suggestions to us.

Associate Professor Dr. Songsri Soranastaporn
Chief Editor

บทบรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์

วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำขึ้นเป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม 2563 โดยมีบทความที่ผ่านการพิจารณาคัดสรรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านสังคม ภาษา และการศึกษา แสดงถึงประโยชน์ในเชิงทฤษฎีเพื่อให้นักวิชาการ นักวิจัยนำไปพัฒนาหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่สนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาอ่าน ประเมินบทความ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ และที่สำคัญขอขอบคุณคณะทำงาน ที่ปรึกษาทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดทำวารสารศิลปศาสตร์ฉบับนี้ให้สำเร็จได้ตามมาตรฐาน และกำหนดเวลา

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารศิลปศาสตร์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับผู้อ่านทุกท่าน หากท่านใดสนใจประสงค์ส่งบทความเพื่อเผยแพร่ กองบรรณาธิการยินดีรับตีพิมพ์ โดยต้องผ่านการพิจารณาถ่วงปรองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก และหากท่านมีข้อเสนอแนะประการใด กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อจะนำไปปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพวารสารศิลปศาสตร์ให้มีมาตรฐานดียิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. ทรงศรี สรณสภาพร
บรรณาธิการ

Book Review

Introduction to the English Language: System and Structure

Rungpat Roengpitya
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, Thailand

For educators, teachers, learners, or individuals who are interested in English as a second or foreign language, one of the best resources in the English language is the book titled “Introduction to the English Language: System and Structure” by Associate Professor Praromrat Jotikasthira. The author had developed the contents of the book for many years before it was first published in 1999. The second edition came out in 2006, followed by the third one in 2014.

This book has 491 pages which are divided into nine chapters. **Chapter 1** has its focus on sounds of English in details such as the speech organs, phonetic alphabets which are based on English consonants and vowels, classifications of consonant and vowel sounds, spelling versus pronunciation, problem sounds, phonemes and allophones, and syllable structure. **Chapter 2** covers word stress, sentence stress, juncture, pitch, and various types of intonation in English. **Chapter 3** is focused on morphemes and allomorphs in English with details in English roots, prefixes, and suffixes from Latin and Greek. **Chapter 4** explains phonological processes of consonant change, vowel change, and stress shift in English. **Chapter 5** presents parts of speech in terms of the identifications of nouns, verbs, adjectives, and adverbs. **Chapter 6** concentrates on function words such as determiners, auxiliaries, modals, intensifiers, quantifiers, prepositions, Wh-words, and connectives. **Chapter 7** includes finites and non-finite verb phrases, along with details in tense, voice, and usages. In **Chapter 8**, there are syntactic structures such as structure of modification, structure of predication, structure of complementation, structure of coordination, and structure of subordination. Last, **Chapter 9** describes the two types of ambiguity: structural ambiguity and lexical ambiguity.

The contents of this book display a wide range of the English linguistic background from the field in phonetics (Chapters 1 and 2), to the fields in phonology (Chapter 4), morphology (Chapters 3, 4, 5, and 6), syntax and semantics (Chapters 7, 8, and 9), as well as the impressive details of the English phonetic transcriptions, sound system, morphemes (roots, prefixes, and suffixes), and syntactic structures. In each chapter, there are extensive exercises with answers at the end of the book. These exercises help strengthen the knowledge of readers, who can complete these exercises as in-class assignments or self-studied ones. Thus, this book is a way to support the self-learning and lifelong learning of EFL learners.

Altogether, this book has greatly benefited EFL learners, teachers, and interested individuals to have learned the English language in breadth and depth. They can use and apply the knowledge gained from this book in many ways, including the English language teaching and learning or the experimental research designs based on the English language.

References

Jotikasthira, P. (2014). *Introduction to the English Language: System and Structure*. Third Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Author

Rungpat Roengpitya

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, Thailand

Emails: rungpat@gmail.com, rungpat.roe@mahidol.ac.th

Guidelines for Designing English for Specific Purpose Courses

แนวทางเบื้องต้นสำหรับการสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษ
เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ

Piyatida Changpueng

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Abstract

In order to teach English effectively, various factors need to be taken into account. One of those factors is developing a qualified course to meet the needs of learners, especially for specific purposes. As for English for specific purposes (ESP) courses, there are some issues that need to be emphasized. The purpose of this paper is to propose a framework for developing an ESP course (Graves, 2000) that consists of 8 elements: assessing needs, formulating goals and objectives, organizing the course, conceptualizing content, articulating beliefs, defining context, developing materials, and designing an assessment plan. An ESP sample course that was researched using the course design framework is provided in order to help the reader obtain a clear picture of the course development.

Keywords

Course design, English for specific purposes

บทคัดย่อ

การสอนภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งก็คือผู้สอนสามารถออกแบบรายวิชาและบทเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะรายวิชาที่เรียกว่าภาษาอังกฤษเพื่อมุ่งหมายเฉพาะ ในการออกแบบรายวิชาดังกล่าวมีปัจจัยหลายประการที่ต้องให้ความสำคัญ บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดการออกแบบรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อมุ่งหมายเฉพาะ เพื่อช่วยให้ผู้ที่สนใจใช้เป็นแนวทางในการออกแบบรายวิชาดังกล่าว เพื่อให้เกิดความชัดเจนทั้งนี้บทความได้มีการยกตัวอย่างขั้นตอนการสร้างบทเรียนที่ได้ทำการวิจัยแล้วตามกรอบแนวคิดดังกล่าวซึ่งผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องใช้ประกอบการสร้างบทเรียนโดยประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ (Graves, 2000) ได้แก่ assessing needs, formulating goals and objectives, organizing the course, conceptualizing content, articulating beliefs, defining context, developing materials, and designing an assessment plan

คำสำคัญ

การออกแบบบทเรียน บทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะ

Introduction

Have you ever had problems in designing an ESP course? Have you ever had problems with selecting teaching material for your students? Have you ever thought whether your course meets the needs of your students and your department? Koran (2017) conducted a survey analysis and concluded that lack of a learners' need analysis and lack of suitable materials are crucial problems faced by ESP teachers. Also, these teachers need training in how to design an ESP course. Ho (2011) reported that designing an ESP course, task, assignments and the teaching method are challenges for ESP course designers and teachers. Andriani (2014) reviewed a paper related to the problems faced by ESP teachers and concluded that the problems in teaching ESP consist of (1) teaching pedagogy, (2) the teacher, (3) the design of the course, (4) students' ability, and (5) students' needs. If you are a novice teacher, you may not think much about these points. As you are new in the teaching field, you just follow what other teachers do and your department's teaching goals. However, if one day you want to develop your own course, do you know how to begin? What are the elements that you need to know? Is developing a general English course different from an English course for specific purposes (ESP) course? To help you cope with these questions, the purpose of this paper is to propose a model to design a course for English for specific purposes.

How to design an ESP course

To design an English course, many scholars provide models or frameworks to help teachers design an appropriate one (e.g. Brown, 1995; Nunan, 1988; Richards, 1990). How about designing an ESP course? Is it the same or different from developing a general English course? This paper adopts the framework of Graves (2000) as a model to design an ESP course, as you can see in Figure 1. In the field of ESP, Hutchinson and Water (2006) proposed a model to design an ESP course. Both of them suggest using a model to create an ESP course that was first mentioned in their book in 1987. Their model consists of needs analysis, learning theories, and language description (syllabus) (Hutchinson & Water, 2006). Robinson (1991) suggests considering a language syllabus together with viewing the objectives of the course, course constraints, language planning, management issues, and procedures. Additionally, Woodrow (2018) proposes how to design ESP courses using methodologies; namely, genre analysis, discourse analysis, and the corpora approach. However, applying these methods to design an ESP course is not sufficient to help the teacher understand the concept of designing a course—the designer should also see the whole picture of the course development process and then apply the most suitable method or syllabus to design the course. The details of each method are explained in greater detail in component no. 3. However, the author of this paper would like to offer the framework of Graves (2000), although it is a framework for designing general English courses. This is because the framework covers all of the necessary components needed to be considered in designing a course. What we need to focus on more when we use Graves' framework are some essential points in the field of ESP, which will be elaborated later for each component of the model.

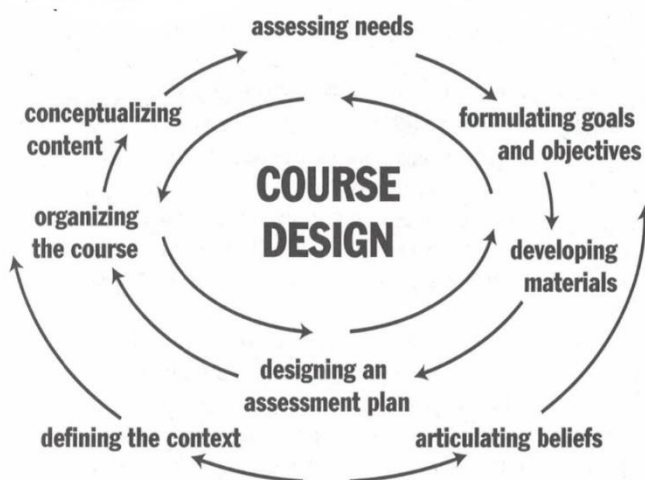

Figure 1: A framework of the course development process

Source: Graves (2000, p.3)

As seen in Figure 1, Graves' (2000) framework illustrates the non-linear process of designing a course. Prior to any implementation, it is important to assess the needs of the intended learners, which will help determine such other components of the course as the objectives, the materials used, and the assessment. However, once all of the initial stages have been planned and piloted, the implementation of each stage can be repeated at any point so that changes can be made for course improvement. In other words, there are no fixed beginning and end stages in the framework, whose eight components will be elaborated on in the sections that follow. The details are summarized as follows:

1. Assessing needs

Assessing needs is a cornerstone of designing an ESP course because the course will be developed specifically based on the needs results. Therefore, educators define the meaning of needs. For example, needs can refer to students' studies or job requirements (Robinson, 1991). This means that we want to know what the students must be able to do at the end of the course. Educators also propose models for doing a needs analysis. One of the famous models was created by Munby in 1978. The emphasis of his model is the Communication Needs Processor (CNP) (Munby, 1978). What we receive from employing this model are the functions and situations of the communication of learners. The next model was proposed by Hutchinson and Water in 1987. Their work focuses more on learners (Woodrow, 2018). The terms target situation analysis and learning situation analysis are what we learn from them. From their model, course designers need to find the necessities, lacks, and wants of the learners. Later, Dudley-Evans and St. John (1998) suggested the concept of needs analysis where some parts may overlap with the two models mentioned previously. The new terms that they suggested are present situation analysis, learning needs, and linguistic analysis/discourse analysis/genre analysis. What the course designer needs to do after this is to choose the needs analysis model that he/she wants. It is possible to mix them if it is reasonable.

Another point that is also important for doing a needs analysis is stakeholder management. This does not mean that when we want to design a course for students in the university setting, we will focus only on the university student settings. Actually, there are many stakeholders that relate to our students, such as teachers, deans, and past students. In addition, the people in the same community that they are going to work for and with in the future are important as well, such as managers and people in the same professions. Therefore, we need to ask related stakeholders in order to get the expected needs analysis results. However, course designers need to have reasons concerning what they want to know from them.

The last issue that we need to keep in mind is the instruments that we need to use to collect the data and how to collect those data from all stakeholders. There are many instruments for collecting data, such as questionnaires and surveys, interviews, observations, text analyses, corpus analyses, and previous studies. It is crucial to think and to plan carefully when using all of the instruments and their administration. Your reason for choosing the instruments always stems from your needs.

In order to help you develop a succinct picture of how to arrange a needs analysis, I would like show you a sample of my previous needs analysis. The situation was developing a course for engineering students (English for engineers; Changpueng, 2009). The goal of the course was to equip students to be ready to work as an engineer in the future. I started by reviewing the literature and I found that one of the required skills for them was writing. Then, I discussed with past students, novice engineers, and experienced engineers about their work. Thus, I got some ideas and the required needs analysis included the target situation, the present situation, and learning needs. I did a survey with three groups of stakeholders using questionnaires: engineering students, English teachers that teach engineers, and engineers (see the sample of the questionnaire in Appendix 1). The results showed that engineers wrote many kinds of texts in their work. At the same time, the students also knew that they had many writing problems and they did not know how to write many kinds of required texts for engineers. Therefore, the first three text types that I chose for the course were writing request-emails, enquiry e-mails, and reports. Later, I did a genre analysis for all three text types in order to ascertain the language content of the course. The last stage was interviewing engineers in order to dig deep into the details of the target situations, writing strategies, and using polite language. Thus, the questions concerned the details of the required writing content, target language use, and the target situations in the workplace, including sociolinguistic knowledge.

2. Formulating goals and objectives

What we have to do at this stage is to change the needs analysis results to the goals and objectives of the course. These two terms are quite similar but they are different. Goals are the outcomes of the course but the objectives are the various points that students need to pass in order to reach the goals (Graves, 2000). As for the course that I use as a sample, the goal and the objectives are as follows:

Goal: By the end of the course, students will be able to write request and enquiry e-mails including investigation reports with appropriate use of language.

Objectives (unit 1): By the end of the course, the students should be able to

1. analyze request e-mails based on the genre analysis result
2. write request e-mails appropriately in the engineering social context
3. edit their own written texts

3. Organizing the course

In order to organize the course, there are five factors that we need to be aware of: 1) what are the organizing principles that are behind the course (e.g. theme, task, skill, genre)?; 2) how can we identify the unit or module based on the organizing principles from no.1?; 3) how can the units be sequenced?; 4) what are language and skills content of each unit?; 5) how can the content in each unit be organized?

In order to answer question no.1, there can be more than one principle to drive the course. This depends on the needs analysis results and the beliefs of the course designer. Woodrow (2018) states that one of the factors that make ESP different from English for general purposes (EGP) is the teaching methodology. Teaching methodology in this case is the same term that Graves (2000) used in her book—“principle.” Here are the details of the trend of teaching methodology in ESP at present. The 1990s contained various studies in the field of ESP. An important scholar during this time was John Swales. His work focused on analyzing genre (Swales, 1990). Analyzing genre focuses on the moves and linguistic features used in each move. With the concept of genre analysis, what we learn is how people write texts in each community (e.g. abstracts, research papers, discussion parts of the research paper, negotiation letters, and job application letters). People have employed Swales’ framework to analyze genres (e.g. Bhatia, 1993; Santos, 2002; Kanoksilapathum, 2005) and then scholars have designed courses to teach students using the genre analysis results (e.g. Kongpetch, 2006; Changpueng, 2009 and Changpueng & Wattanasin, 2018). Another popular research strand in ESP is discourse analysis. Paltridge (2012) explains that the definition of discourse analysis is to analyze patterns of language within the text by emphasizing how language and the social and cultural context relate to each other. Educators have studied discourse analysis with various methods, such as genre analysis, conversation analysis, discourse and pragmatics, discourse and grammar, intercultural rhetoric, and critical discourse analysis (Woodrow, 2018). Then, they applied the results from these studies to the design of courses. Another famous approach to the design of ESP courses is using the “corpora” approach. The corpora approach refers to “a collection of pieces of language text in electronic form, selected according to external criteria to represent, as far as possible, a language or language variety as a source of data for linguistic research” (Sinclair, 2005, p.5). With the concept of the corpora approach, it can be said that an ESP corpus is derived from the analysis of authentic texts that are collected from real target situations. The analysis can be undertaken using discourse analysis (Woodrow, 2018). There are many studies under the corpora concept, such as vocabulary list analysis and grammatical analysis. For example, the Cambridge and Nottingham Business English Corpus (CANBEC) is a useful collection of written and spoken British and American English in the business strand. Samples of them and how to use them can be seen in business English textbooks published by Cambridge. Computer software is important for corpora analysis, such as Wordsmith and AntCon. The course designer can use these programs to analyze the collected data in order to see the types of words that people use in the target communities. A good example is the work of Yang (2015). Yang (2015) analyzed 252 online research articles in nursing using the computer software *Range* and she obtained an academic word list. After that, it is possible to develop a course using the results of the corpora analysis to create lessons for the course. Staples (2015) is a good sample of developing an English course for nurses using a corpus-based study. This was conducted by analyzing 102 interactions between nurses and patients using computer program *Biber tagger* and *AntConc*. What she obtained from this analysis was information about moves and the lexico-grammatical analysis results. Later the course objectives and syllabus were

developed using these analysis results. Furthermore, Le and Miller (2020) did another corpus-based study on analyzing medical morphemes in order to see their frequency from four sources: Stedman's list of medical morphemes; the Cengage list of general English morphemes; the Center for Development in Learning list of general English morphemes; and the MedicalWeb Corpus available through Sketch Engine text analysis software. The results are useful for anyone who wants to create lessons for medical students. In addition, Staples (2019) provided a corpus-based curriculum emphasizing health care communication and the use of corpus materials for pronunciation. Therefore, corpus-based needs analysis, corpus-based materials development, and corpus-based assessment and evaluation are what this paper will focus on.

However, this does not mean that classic syllabuses or teaching methodologies (e.g. notional functional syllabus, situational syllabus, skill-based syllabus, task-based syllabus, and content-based syllabus) are not vital any longer in the field of ESP. It depends on the course designers' beliefs and what they want to focus on. Robinson (1991) claims that many ESP courses are developed from these classic syllabuses. For example, Sunaratn (2013) developed an English oral communication for marketing course using the project-based learning approach. Sysoyev (2000) created an ESP course using the learner-centered approach. Furthermore, a textbook, Nucleus series, is a good sample of employing a notional and functional syllabus to develop the content for the course. Moreover, more than one syllabus can be utilized in one course.

Regarding the sample course that I used in this study, as the content was teaching writing request e-mails, enquiry e-mails, and reports, the genre analysis approach was what I mainly employed in order to drive the course together with a skill-based, language-based, and notional-functional syllabus. The sequence of the units was request e-mails, enquiry e-mails, and reports. I believed that when the students can write request e-mails, then they can also write enquiry emails. The reason was that they are similar in patterns or moves. The last lesson was writing reports because writing reports might be more complicated than writing e-mails. With respect to question no.4—organizing the course (language and skill content)—the course designer needs to use the results of the genre analysis (request e-mails, enquiry e-mails, and reports). The main focus was on the writing skill, but I also wanted the students to practice other skills. It is unnatural to learn only one language skill. Therefore, the lesson should encourage students to practice writing via listening, speaking, and reading as media of the lessons. The details of the answer to question no.5 will be discussed more in the section below on developing materials.

4. Conceptualizing content

This term refers to many required categories. The important questions concern what students need to learn in this course, who they are, what their needs are, and what the purposes of the course are. Graves (2000) offers Stern's concept (1992 as cited in Graves, 2000) to be used as the framework for consideration for conceptualizing content. The framework is composed of three focuses: language, learning and learners, and social context. As for the language focus, the course designer needs to think of the required linguistic skills, themes, competencies, content, situations, tasks, language skills (speaking, writing, reading, listening), communicative functions, and genre. Regarding learning and learners, affective goals, interpersonal skills, and learning strategies are what we need to concern. The last focus is social context, which consists of sociolinguistic skills, sociocultural skills, and sociopolitical skills. However, this does not mean that the course designer has to consider all of them—it depends on the situations.

As for the sample course in this paper, as the learners were engineering students and the needs analysis results showed that writing three types of genre was what had to be focused on, the content focused on teaching writing in those three genres. The linguistic skills were based on the results of the genre analysis: moves and lexical grammar. Students can learn from doing tasks. The main content was teaching writing but the students practiced writing via reading, listening, and speaking skills. Sociolinguistic skills were also focused on since the needs analysis results revealed that the stakeholders agreed that using polite language and formal language is important in the community of engineers. Thus, tasks need to be designed in order to help students practice on sociolinguistic skills. In addition, the content emphasized doing group work. Many group activities were employed to promote affective goals, interpersonal skills, and learning strategies. More details on this category will be discussed in the designing materials stage.

5. Articulating beliefs

With respect to this term, Graves (2000) suggests to use the same categories as we discussed in no.4 to be considered except for the language part. She suggests that the course designer decide how to teach language: rule-governed, meaning-based, or social construct. Referring to the sample course, I decided to use only the social construct and meaning-based methods for developing the tasks and teaching materials. This was because most of the students were EFL students and it might have been difficult for them if I wanted them to write accurately without grammatical errors.

Another issue that should be considered is the concept of second language acquisition. There are many principles under language acquisition. In my opinion, beliefs in how students learn language are crucial. Course designers can develop the course and materials based on their beliefs. The first one that I always keep in mind is comprehensible input. Krashen (2009) points out that enough input can lead learners to successful language acquisition. This means that students can learn well if teachers provide them with sufficient input. Another belief of mine is the scaffolding concept of Vygotsky. Vygotsky (1978) states that learners can learn new things from the support of experts. I think that students can learn from experts (the teacher in this case) and friends. Therefore, the sample course also combined these two concepts in designing the course and materials. More discussion will be in the stage of designing the materials.

6. Defining context

This term is important since as teachers we need to answer a variety of questions. For example, who are our students? How many students do we have? What is their background knowledge in English and the content in their field? Is the course a prerequisite or elective course? Is the course related to other courses? Are the teaching materials available? Do we need to develop our materials? How many hours in total do we have in a semester? How often does the class meet? How much time do we have for each session? What are the characteristics of our class (e.g. size, chairs, facilities, and equipment)? All of the answers to these questions can help with the careful planning of courses and materials.

As for the English for engineers course, all of the students were fourth-year engineering students. Most of them were studying in the major of mechanical engineering, while a few of them had chemistry and electrical engineering majors. They had studied two prerequisite English courses when they were first-year students. During their second and third year, most of them studied one more English course, which could be a conversation

course or English for work. Some could follow a writing course. This means that the teacher should do a needs analysis (pre-test) on the first day of the course in order to check the students' language skills. Then, some materials may need to be adjusted to be sure that they are suitable for the students' language ability. According to the needs analysis results from the first stage, it was concluded that the course should focus on writing in three genres: request e-mails, enquiry e-mails, and reports. After surveying commercial textbooks, it was found that there was no suitable textbook for such a course. Therefore, the teacher needed to create the teaching materials for teaching those three genres. The teaching period was 15 sessions and each session lasted 3 hours.

7. Developing materials

In order to develop materials, Graves (2000) offers many considerations: relating to students' background, relating to the target needs, relating to the affective needs, problem solving, target relevant aspect (grammar, functions, vocabulary), authentic texts, intercultural focus, critical social awareness, aiming for authentic tasks, various roles, various activities and purposes, and various media. This means that when we design materials, we should be aware of these points.

Another point to ponder is the teaching stages. The course designer needs to know how to teach each lesson. That is, you need to decide what the teaching stages are. When you know the teaching stages, you can develop materials appropriately and this can be based on the suggested considerations of Graves.

According to the sample course, the teaching stage that I chose was the teaching and learning cycle (Feez & Joyce, 2002). There are five stages in the cycle: building the context, modeling and deconstruction the text, joint construction of the text, independent construction, and linking related texts. The teaching stages were suitable for my course since these stages were created based on my belief in the scaffolding concept and comprehensible input, as mentioned before in component no. 5. In doing the tasks and activities, the students can have enough input during the first stage. The input was from authentic texts and real situations. Thus, the materials for this stage that I needed to design were samples of request e-mails by asking questions. The students could read and answer questions in order to demonstrate their comprehension, and they could see the vocabulary, moves, and sentence structures. As for the second stage, the students needed to learn about the genre analysis results, so I needed to design tasks to help them become familiar with the moves of request e-mails and to practice analyzing the moves. This can be undertaken by doing tasks such as cloze exercises, jumbling parts of sentences, and answering questions. For the third stage, the students practiced writing with the teacher in class and with friends in groups. Students can learn from experts (teacher and friends) at this stage. Then, the students practiced writing independently during the fourth stage. Here you can see that students learned from reading and noticing input. Then, they practiced analyzing the real samples. After that, they practiced writing with experts and friends based on the scaffolding concept before beginning writing themselves.

8. Designing an assessment plan

According to Grave, what we need to assess consists of assessing students' learning and evaluating the course (Graves, 2000). As for the former, Graves (2000) offers questions to be considered: What is assessed? Why assess students' learning? How can you assess? When can you assess? For the first question, Douglas (2000) states that the characteristic of

a specific purpose test is that the test content and method to design the test be from an analysis of a specific purpose target language use situation (TLU). The TLU is the same term as target situation analysis. Also, Woodrow (2018) indicates that ESP assessment tasks must be congruent with the learning objectives and the target situations of the course. Therefore, the course designer needs to design test tasks that reflect the course content, such as quizzes, tests, role play, and paper tests. The answer concerning why you need to assess goes to the question of when. This is because if you want to see the students' ongoing achievement you need to design tasks for a formative test. Further, if you want to know the students' achievement for the overall course, you need to design summative tests. With respect to the last question, how to assess the students, the course designer needs to think about time and possibility. Actually, the best method for ESP assessment is a performance test because we can see the achievement concisely.

For evaluating the course, the same questions above need to be considered, but the focus is on the course, not the students' learning. Therefore what to evaluate includes for example the appropriateness of the course objectives, materials, contents, the teaching method, and assessment plans.

As for the sample course, the author wanted to see the proficiency of the students, so a pre-test and a post-test were employed. In order to see the ongoing progress of the teaching method, the students were required to do tests at the end of each unit. In addition, the students also needed to take a test at the end of the course in order to show their achievement. The test tasks included writing in those three target genres. All of the tests and quizzes were developed based on the details of the TLU.

In conclusion, this paper has suggested a framework for developing an ESP course. The non-linear, eight-component process is a comprehensive framework showing the actions crucial for the success of an ESP course design. Even though there may be no best course in the world, a course designer can create the most suitable one for his/her students when all of the stages in the framework are taken in the consideration, along with careful and meticulous planning.

References

- Andriani, G. (2014). Problem in Teaching English for specific purposes (ESP) In higher education . *Journal of Literature and Language Teaching*, 5(01), 30-40.
- Bhatia, V. (1993). *Analysing genre*. New York, NY: Longman.
- Brown, J. (1995). *The elements of language curriculum*. Boston: Heinle & Heinle publishers.
- Changpueng, P. (2009). *The development of an English writing course based on the genre-based approach for undergraduate engineering students at King Mongkut's University of Technology North Bangkok*. (Unpublished doctoral dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Changpueng, P. & Wattanasin (2018). The promotion of engineering students' English presentation ability using the genre-based approach. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 26, 2063-2084.
- Douglas, D. (2000). *Assessing language for specific for purposes*. UK: Cambridge University Press.
- Dudley-Evans, T., & St. John, M. (1998). *Developments in English for specific purposes*. UK: Cambridge University Press.
- Feez, S., & Joyce, H. (2002). *Text-based syllabus design*. Sydney, Australia: Mcquarie University/AMES.
- Graves, K. (2000). *Designing language courses*. Ontario, Canada: Heinle & Heinle publishers.
- Hutchinson, T. & Waters, A. (2006). *English for specific purposes*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Ho, B. (2011). Solving the problems of designing and teaching a packed English for specific purposes course. *New Horizon in Education*, 59, 119-136.
- Kongpetch, S. (2006). Using a genre-based approach to teaching writing to Thai students: A case study. *Prospect* 21: 3-33.
- Koran, S. (2017). Some challenges for teacher of ESP. *(IBS) journal of education*. 1, 55-64.
- Krashen, S. (2009). Principles and practices in second language acquisition. University of South California. http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
- Le, C. N. & Miller, J. (2020). A corpus-based list of commonly used English medical morphemes for students learning English for specific purposes. *English for Specific Purposes*, 58, 102-121.
- Munby, J. (1978). *Communicative syllabus design*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Nunan, D. (1988). *Syllabus design*. Oxford, UK. Oxford University Press.
- Paltridge, B. (2012). *Discourse analysis*. London: Bloomsbury.

- Santos, V.B M. (2002). Genre analysis of business letters of negotiation. *English for Specific Purposes*, 21, 167-199.
- Richards, J. (1990). *The language teaching matrix*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Robinson, P. (1991). *ESP today*. London, UK: Prentice Hall.
- Sinclair, J. (2005). *Corpus and texts-basic principles*. In M. Wynne (ed.), *Developing linguistic corpora: A guide to good practice*. Accessed 12 April 2020 at http://icar.cnrs.fr/ecole_thematique/contaci/documents/Baude/wynne.pdf
- Staples, S. (2015). Examining the linguistic needs of internationally educated nurses: A corpus-based study of lexico-grammatical features in nurse-patient interactions. *English for Specific Purposes*, 37, 122-36.
- Staples, S. (2019). Using corpus-based analysis for curriculum development: creating and evaluation a pronunciation course for internationally educated nurses. *English for Specific Purposes*, 53, 13-29.
- Sunaratn, T. (2013). Development of English oral communication for marketing course using the project-based learning approach. *The New English Teacher*, 7, 102-121.
- Swales, J. (1990). *Genre analysis*. UK: Cambridge University Press.
- Sysoyev, P. (2000). Developing an English for specific purposes course using a learner centered approach: a Russian experience. *The Internet TESL Journal*, 3. <http://iteslj.org/Techniques/Sysoyev-ESP.html>.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society*. USA: Harvard University Press.
- Woodrow, L. (2018). *Introducing Course Design in English for Specific Purposes*. Brixham, UK: Roudledge.
- Yang, N. (2015). A nursing academic word list. *English for Specific Purposes*, 37, 27-38.

Appendix 1: Questionnaire for engineering students

Part II: Problem areas in writing English in general, types of genre in engineering contexts, and problems in writing associated with types of genre in engineering contexts

Instructions: Please put / in the space given

5 means a very important problem 4 means important problem
3 means quite an important problem 2 means not so important a problem
1 means no problem at all

2.1 Please identify problem areas in writing English in general.

Problems in writing	Scale					For researcher	
1. Vocabulary							
2. Grammar							
3. Structure							
4. Spelling							
5. Punctuation							
6. Writing procedures							
6.1 Outlining							
6.2 Searching							
6.3 Writing							
6.4 Editing							
7. Others							

2.2 Please identify importance of types of genre in engineering contexts and problems in writing associated with types of genre in engineering contexts.

Importance					Types of genre	Your problems in writing				
					1. complaint and adjustment					
					2. request and reply					
					3. inquiry and reply					
					4. memorandum					
					5. progress and problem-solving report					
					6. minutes of the meeting					
					7. agenda					
					8. informative note					
					9. others					

2.3 Please identify importance of knowledge of writing English in engineering contexts and Problems associated with knowledge of writing English in engineering context

Importance					Knowledge of writing English in engineering contexts	Problems of your knowledge of writing English in engineering context				
					1. Appropriateness in terms of relationship between reader and writer					
					2. Relevance between the content and context					
					3. Logical knowledge					
					4. Appropriate layout					

Author

Piyatida Changpueng
 King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand
 E-mail: piyatida.c@arts.kmutnb.ac.th

A Study of Students and Professors' Needs in a PhD program of Applied Linguistics

*Orrathip Geerativudhipong, Watcharaporn Rattanajaru, Treesirin Chaloemkiti,
Niramon Rattanasongkhroh & Usama Sangserm*

Mahidol University

Abstract

This study aims to investigate the needs of students and professors towards the doctor of Philosophy program in applied linguistics. The participants of this study were 8 university students who are the current students in the PhD program of Applied Linguistics at a government university and 6 professors whose expertise are in the fields of Applied Linguistics, English language teaching, technology-based language teaching, and innovative education. The research tool was a set of open-ended questions relating to the teaching and learning of the PhD program in Applied Linguistics for the focus group interview. Data were analyzed by means of content analysis. The result revealed that students were satisfied with the program. They expect to be the qualified PhD students and be a good scholar and independent researcher who distribute and apply the knowledge to be beneficial for mankind in their work fields after graduation relating to the philosophy of program, faculty, and university. Moreover, students gave some suggestions for the program which benefits for whom are in charge of the program to develop the program responded to students' needs and wants.

Keywords

needs analysis, PhD program, Applied Linguistics, investigation

Introduction

Education is a tool in developing learners to be the qualitative persons and bring about to the quality society. Since we are in the globalized world where the technology plays the major role and the competition is increasing. The need of education has therefore gained importance nowadays.

The unwanted quality in society reflects the inappropriate educational management. However, the happened failure may not always be caused from the inappropriate educational management. It may be caused from the unknown needs of educational management in achieving the goals. It thus bring to the unsuitable use of methods, approaches, and resources which restrain to reach the needed goals.

To respond to the internationalization in higher education, the doctor of Philosophy program in applied linguistics pursue the achievement of professional development goals and the accomplishment of competences in the working field that improves the quality of the program. The most important step of the program development in education is to carry out the study of comprehensive needs analysis (Erdoğan & Güler, 2017) in order to make the development of the doctor of Philosophy program in applied linguistics, to reach the goals, to increase productivity and to effectively deliver a qualitative program. The needs analysis is therefore a prerequisite method for sustainability of the program development. Information obtained from the needs analysis yields the reasonable and believable of the program development without bias and error, and also save for the time and resources (Sarnrattana, 2012).

This study therefore aims to investigate the needs of students and professors towards the doctor of Philosophy program in applied linguistics with its different dimensions and holistic reality since the continuous study of needs analysis is needed to maintain the effectiveness of the program.

Research Objective

To investigate the needs of students and professors towards the doctor of Philosophy program in applied linguistics

Literature Review

Needs analysis is considered as the preliminary stage in any design of courses, syllabuses, materials and other educational activities (Richterich & Chancerel, 1987; Jordan, 1997). It helps educators and practitioners to clarify and shape the course development that bases the content of courses on the true needs, wants and interests of the learners (Lepetit & Cichocki, 2002; Erdoğan & Güler, 2017).

Needs analysis has been defined by a number of scholars. Some of them are mentioned as the follows.

Kaufman and English (1979) defined that need is a gap between the learners' current outcomes and the learners' desired outcomes.

Johns (1991) define that needs analysis is a first step that can provide the validity and relevancy in designing curriculum.

Robinson (1991) pointed out that needs is what the learners lacks, for example, learners do not know or cannot do something related to the language they are learning.

Brinkerhoff and Gill (1994) regards that needs analysis is to determine the knowledge and skills which are necessary to achieve the learning goals.

Nunan (1994, p 54) states that “needs analysis is a set of procedures for specifying the parameters of a course of study. Such parameters include the criteria and rationale for grouping learners, the selection and sequencing of course content, methodology, course length, and intensity and duration.” Needs analysis is therefore a significant factor that the educators or practitioners should discover in order to design and develop the effective courses.

Brown (1995; 2001) stated that needs analysis is an integral part of the systematic process of gathering information and curriculum development, particularly in the field of education.

Yalden (2012) mentioned that needs analysis is to analyze the line between learners’ wants and learners’ needs in designing and developing the courses.

Al-Hamlan and Baniabdelrahman (2015) stated that needs analysis is the first step to develop the teaching materials, learning activities, and assessment strategies and to assess the effectiveness in the language teaching field.

Erdoğan and Güler (2017) referred that needs analysis is the process of identifying needs in order to make the development possible in both of short term and of long term and to make it permanent.

In summary, needs can be defined as a gap between the learners’ current output and the learners’ desired (want) output. Needs analysis is the empirical process to analyze the learners’ needs, problems, and wants in order to achieve purposes in designing and developing the course or program to be successful in language teaching and learning.

Several scholars have categorized types of needs analysis from various perspectives. The three models of needs analysis which are gained much recognition by researchers are described as the follows.

1. Target Situation Analysis (TSA)

This type focuses on the learners’ needs at the end of the course (Robinson, 1991), that is, what the learners require to do in the target situation. Munby (1978) is the first specialist who invented the famous model named “Communication Needs Processor (CNP)” which is an influential approach in the target situation analysis (Jordan, 1997). Munby’s Model of Need Analysis (CNP) emphasized on what the learners’ need of the performance after a course. This approach begins with the processing of “input” which is the information about the learners (participants) that are set out under eight variables such as purposive domain, setting, interaction, instrumentality, dialect, communicative event, communicative key, and target level. Then, the participants take the activities with communicative keys and decide which alternative ways of processing, namely, (1) specification of syllabus content by focusing on micro-skills, (2) specification by focusing on micro-functions, and (3) specification by focusing on linguistic forms is appropriate to them (Munby, 1978; Li, 2014).

2. Present Situation Analysis (PSA)

This type is what the learners already know. This approach analyses learner’s present situation and shows the gap between the present situation and the target situation. Present Situation Analysis aims to find out the learners’ language proficiency including strengths and weakness when the language course begins (Robinson, 1991; Li, 2014). There are three basic sources of information suggested by Richterich and Chancerel (1980): (1) the information about the students themselves, (2) the language-teaching organizations, and (3) the user-institution. Bloor (1984) stated that the Present Situation Analysis may be “learner-

centered” approach since it focuses on the learners’ future role in the target situation and aims to specify the language skills and knowledge that learner need to know.

3. Learning Situation Analysis (LSA)

This type focuses on what the learners want to learn (Dudley-Evans & St. John, 1998). West (as cited in Songhori, 2008) claimed that Learning Situation Analysis includes the strategies that learners use to learn the language rather than what they need to learn. Hutchinson and Waters’ Model is a well-known approach of Learning Situation Analysis. Needs analysis model of Hutchinson and Waters (1987) consists of two parts: target situation needs and learning needs. Firstly, the target situation needs include necessities, lacks, and wants. Necessities are the necessary demand of the target situation. Lacks are the gap between the necessities and what the learner already knows. Wants are the learners’ subjective needs. Secondly, the learning needs are how learners learn. If it is about language education, it refers to how learners learn a language. Also, the learning needs include the learners’ motivation of learning a language, the learning resources, time and place, and learners’ personal information (Li, 2014). Needs analysis is a powerful tool to find the wants and needs of learners. The learner’s’ motivation will be enhanced if the teaching approaches, methods, techniques, and contents match the determined needs.

Consequently, course designer and course developer have to find out the learners’ needs, problems, and wants in order to shape the effective course design and development. Because the well-designed course which respond to learners’ interests and wants has a great deal to motivate learners to learn (Oliva, 2001). Therefore, the theme of needs analysis is used to address the needs of students and professors for better development of the doctor of Philosophy program in applied linguistics.

Methodology

Participants

There were two groups of participants in this study, that is, a group of university students and a group of professors. There were eight university students who are the current students in the PhD program of Applied Linguistics at a government university. There were six professors whose expertise are in the fields of Applied Linguistics, English language teaching, technology-based language teaching, and innovative education. Three of the professors are the external expert while the rest number are professors of the PhD program of Applied Linguistics. Purposive sampling was used to select the participants to gather meaningful data.

Research Instrument

The study employed a set of open-ended questions composed of needs, difficulties, and wants towards the teaching and learning of the PhD program in Applied Linguistics, for the interview. The IOC value was used to validate the validity of research instrument before using with the participants in this study.

Data Collection

The focus group interview was conducted with a set of open-ended questions. The interview lasted approximately sixty minutes. Participants were recorded their interview speech.

Data Analysis

The collected data is analyzed by means of content analysis.

Results

Participants were given 9 questions to discuss in the focus group interview. The recorded answers were transcribed and analyzed as the follows.

1. Needs of Ph.D. Students and Professors

Needs of Ph.D. students and professors towards a PhD program of Applied Linguistics involved three aspects that were online information, supported resources, and research community including psychological therapy space.

1) The program should provide more online information about upcoming events and course registration.

For example:

I suggested that they (students) should be able to get more information about course registration. (Panicha)

Program should put more information online. Like the activity that we did today and show it on Facebook. (Prathomwat)

2) The program should provide more books in the library and e-books in university's E-resource especially those related to the program and students' interests and dissertations.

For example:

We need a library that is necessary (support) for the program. The books that we would like to use are (available) in other universities. (Kultida and Chatchanan)

However, Assoc. Prof. Dr. Singhanat and Assoc. Prof. Dr. Songsri suggested that You could download a lot of research (articles) online on university E-resource. (Assoc. Prof. Dr. Singhanat)

We can ask the librarian to transfer the books from other libraries. (Assoc. Prof. Dr. Songsri)

3) The program should provide more close-knit research community in order to do activities with other Ph.D. students or advisors.

The curriculum should provide us a room to let us consult with the seniors and fellow students. (Panicha and Prathomwat)

We also need some psychological therapy (sessions) that can be done in the classroom or under a tree. (Watcharaporn)

Moreover, Assoc. Prof. Dr. Singhanat also recommended that

When he was in Australia. Students were taught how to sit (to work) properly. How they should be exercising. They need to take care of their mentality before they can graduate. (Assoc. Prof. Dr. Singhanat)

In conclusion, the needs of Ph.D. students and professors towards a PhD program of Applied Linguistics involved three aspects that included three areas, which were 1) providing more online information about upcoming events and course registration details in order to plan what students have to do in the period of time and advertise to people who interested in studying or attending the events of the program, 2) providing more books related to the students' interest and their dissertation topic in the faculty library and

university's E-resource, as this is for the convenience of students. However, the head of the program suggested that students might ask the librarian to transfer the books from other libraries where found, and 3) providing more research community activities including psychological therapy space in order to create an academic environment and help to care for students' mental state while studying before graduation.

2. Difficulties of Ph.D. Students and Professors

The difficulties of Ph.D. students towards a PhD program of Applied Linguistics were about their academic process in the program and time limitations.

For example:

I did not know my advisor at first. After I knew her, (I found) she was very friendly and we then discussed about research this made me feel better. (Prathomwat)

My advisor helps me with my difficulties. I planned to conduct three presentations since I heard about a student who was able to publish 11 research papers, and that has inspired me. (Prathomwat)

My difficulty is the timing – it was difficult to meet the deadline, for example, the timing for dissertation defense and graduation. (Pantipa)

I also had difficulty as the qualification exam was given quite early and I was not quite ready because I had enrolled for just four months. (Treesirin)

Nevertheless, Assoc. Prof. Dr. Songsri advised that the Master Degree program provided some subjects that the Ph.D. students can register in order to be ready for the qualification exam.

MA program have subjects that you (students) can register to prepare yourself for the qualification exam. (Assoc. Prof. Dr. Songsri)

The difficulties found from group discussion were the thorough academic process in the program that were the duration for dissertation defense, graduation and time limitations to meet the deadline for taking qualification exam. Nevertheless, the head of the program advised students to prepare for the qualification exam by registering the necessary subjects matters in the Master's degree courses and the students should consult with their advisor about the timeframe for each process and the possible graduation timeline.

3. Wants of Ph.D. Students and Professors

According to the group interview, there were no special requests from Ph.D. Students and professors for the program about the management of teaching and learning aspects. The students were extremely satisfied about the teaching and learning management of this program.

For example:

I had to conduct a research in the areas of applied linguistics. I learned how to conduct an advanced research. (Chatchanan)

I felt all of the environments are friendly here. All students became friend and I loved that. (Watcharaporn)

What I like is the management of the program. It was well planned. The head of the program set up the schedule to do the progress report and now was student's third

time for the progress report. They have steps like this and students were able to report the problem and get the solution to the problem. (Panicha)

Ajarn Songsri teaches her students not in the traditional way; she teaches us how to be an independent learner. We were urged to find information outside the classroom and she then told us whether the information was correct. (Usama)

The first time I applied from this course, I thought it was a coursework study and later found out that it was research based. She (Ajarn Songsri) thought it was really better (for the students). She wanted to produce students who become a good researcher. (Pantipa)

Overall, students were satisfied with the teaching and learning management in this program according to the information collected from the group discussion. Students got suitable opportunities to conduct an advanced research, had a friendly environment, received encouragement to be independent learners, and placed in a well-executed program.

Discussion and Conclusion

Needs analysis is used to identify gaps between the existing situation and the desired situation in the program development (Hutchinson & Waters, 1987; Kaufman & English, 1979; Robinson, 1991). The results pointed out that students perceive what the philosophy of program, faculty, and university are. Students then expect to be an active teacher and good independent researchers in the 21st century by applying their knowledge to be beneficial for mankind in their work fields after graduation. Consequently, they were impressed with the program since they registered to study in the program because of curriculum, modern instruction, offered courses, qualified professors, and friendly environment. Although they face with the difficult times while they are studying, they endure to overcome those obstacles because they realize what the qualified characteristic of PhD students are. The supports from program and professors are also the important things that students need. Noteworthy, students are satisfied with the support they always receive from program, advisors and program professors.

However, there are some points that students gave the suggestions for the program. Those are all what students need, but the program lacks such as the research community, online community, and e-resources. According to Richterich and Chancerel (1980) and Hutchinson and Waters (1987), these indicated the gap between the necessities and what the students are already offered from the program. The gathered information from Needs analysis benefits for professors and stake holders who are in charge of the program because it much help them to develop the program which respond to students' needs and wants. Likewise, Oliva (2001) stated that the well-designed and developed course has a great deal to motivate students to learn.

References

- Al-Hamlan, S. A., & Baniabdelrahman, A.A. (2015). A Needs Analysis Approach to EFL Syllabus Development for Second Grade Students in Secondary Education in Saudi Arabia: A Descriptive Analytical Approach to Students' Needs. *American International Journal of Contemporary Research*, 5(1), 118-145.
- Bloor, M. (1984). Identifying the components of a language syllabus: A problem for designers of courses in ESP or communication studies. In R. Williams, J. Swales, & J. Kirkman (Eds.), *Common ground-shared interests in ESP and communication studies* (pp. 15-24). Oxford: Pergamon Press.
- Brinkerhoff, R. O., & Gill, S. J. (1994). *The Learning Alliance*. San Francisco: Pfeiffer & Co.
- Brown, J. D. (1995). *The Elements of Language Curriculum: A Systematic Approach to Program Development*. Boston, MA: Heinle and Heinle.
- Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy* (2nd ed.). White Plains, NY: Longman.
- Dudley-Evans, T., & St John, M. J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Erdoğan, P., & Güler, G. (2017). Needs Analysis in Program Development. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 6(8), 62-66.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Johns, A. (1991). English for specific purposes: its history and contribution. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp.67-77). Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Jordan, R. R. (1997). *English for academic purposes: A guide and resource book for teachers*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Kaufman, R., & English, F. (1979). *Needs assessment: Concept and application*. Educational Technology. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Lepetit, D., & Cichocki, W. (2005). Teaching languages to future health professionals: A needs assessment study. In H.M. Long (Ed.) *Second language needs analysis*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Li, J. (2014). Needs Analysis: An Effective Way in Business English Curriculum Design. *Theory and Practice in Language Studies*, 4(9), 1869-1874.
- Munby, J. (1978). *Communicative Syllabus Design*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Nunan, D. (1994). *The learner-centered curriculum*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Oliva, Peter F. (2001). *Developing the curriculum* (5th ed.). New York, NY: Longman.
- Richterich R., & Chancerel, L. (1980). *Identifying the needs of adults learning foreign language*. Oxford, England: Pergamon Press.

- Richterich, R., & Chancerel, J. J. (1987). *Identifying the needs of adults learning a foreign language*. Oxford, England: Prentice Hall.
- Robinson, P. (1991). *ESP Today: A Practitioner's Guide*. Hemel Hempstead, England: Prentice Hall.
- Samrattana, U. (2012). Needs assessment for curriculum and instruction development. *Journal of curriculum and instruction*. 2(1-2), 2-17.
- Yalden, J. (2012). *Principles of course design for language teaching*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Authors

Orrathip Geerativudhipong
PhD. Candidate, Mahidol University, Thailand
E-mail: orrathip@hotmail.com

Watcharaporn Rattanajaru
PhD. Candidate, Mahidol University, Thailand
E-mail: kisawadkorn.w@gmail.com

Treesirin Chaloemkiti
PhD. Candidate, Mahidol University, Thailand
E-mail: Snowwhite021@hotmail.com

Niramon Rattanasongkhroh
PhD. Candidate, Mahidol University, Thailand
E-mail: niramon.r@psu.ac.th

Usama Sangserm
PhD. Candidate, Mahidol University, Thailand
E-mail: usama.san@mahidol.edu

5A Learning Portfolio: รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบัณฑิตไทยสู่สากล

สารดา จารุพันธุ์¹ และ พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร ปิงสูงเนิน²
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก¹ และ มหามกุฏราชวิทยาลัย²

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอรายละเอียดของงานวิจัยที่นำเสนอและทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนด้านภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพเฉพาะ แนวคิดกลยุทธ์การเรียนรู้แบบนำตนเองและกลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญาถูกนำมาสังเคราะห์และบูรณาการสร้างเป็นรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ผ่านการบันทึกแฟ้มผลงานภายใต้ชื่อ ‘5A learning portfolio’ (การบันทึกแฟ้มผลงานด้วยรูปแบบ 5A) เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนได้ตระหนักในความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองทั้งทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและทักษะการเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ที่สังคมไทยและสังคมโลกต้องการ วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นกับนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 30 คน ในหลักสูตรของคณะวิศวกรรมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่งทีลงเรียนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ระยะเวลา การทดลองหนึ่งภาคการศึกษา เครื่องมือคือแผนการสอนที่สอดแทรกเทคนิค 5A ที่มีคำอธิบายที่ชัดเจนให้ผู้เรียนดำเนินการรวมถึงแบบทดสอบก่อน และหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่นำเสนอ ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการเรียนตามแผนการสอนพบว่ามีความเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($M = 15.03$, $SD = 1.72$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 7.47$, $SD = 1.85$) และจากการทดสอบด้วยค่าที (T Test) พบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการเรียนตามแผนการศึกษาดังกล่าวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการใช้รูปแบบที่นำเสนอเห็นว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเองได้ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำเสนอได้ผลเป็นที่น่าพอใจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่รูปแบบการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการทดลองในงานวิจัย แนวคิดและหลักการในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของงานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาต่อเพื่อสร้างงานพัฒนาทักษะผู้เรียนไทยในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของตนเองได้ต่อไป

คำสำคัญ

การบันทึกแฟ้มการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ 5A การพัฒนาผู้เรียนไทยในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์การเรียนรู้แบบนำตนเอง กลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา นักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ไทย

Abstract

At this disruptive moment of the world, stakeholders in Thai educational sectors need to find ways to develop Thai graduates to be qualified for global workforce markets. This article presents details of a research constructed with an attempt to instill skills needed for 21st Thai learners with a research tool entitled '5A learning Portfolio'. Theories of English for specific purposes with two key learning strategies; self-directed learning and metacognition in language learning, are integrated to foster Thai engineering students to be aware of the skills through the record of their learning portfolio with the proposed model '5A'. The research objectives aim to investigate the effectiveness of the proposed tool used with 30 third-year Engineering students enrolled the English writing course in a Thai university and to find out their perceptions on the use of the learning model. Data was gathered through the intervention of the course lesson plan integrated with the '5A learning portfolio', pre-test post-test, the rubric and questionnaire and analyzed by percentage, arithmetic means, standard deviation and t-test. The findings show the effectiveness of the technique through the higher learning achievement in the post test of the target group at the .05 level of statistic significance. The perceptions of the users also showed the positive awareness of the strategies. This learning tool is introduced for teachers to use and adjust for their learners of other settings aiming to develop Thai learners as 21st qualified graduates.

Keywords

5A Learning portfolio, Develop Thai learners for 21st, English for specific purposes, Self-directed learning strategy, Metacognition in language learning

บทนำ

การเตรียมพร้อมให้บัณฑิตไทยในวิชาชีพต่าง ๆ ก้าวสู่ตลาดแรงงานไทยและสากลได้อย่างมีคุณภาพ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการผลิตบัณฑิตจำเป็นจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีศักยภาพและทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทักษะในการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะในการเรียนรู้ 3R ได้แก่ อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) และคิดเลขเป็น (Arithmetic) และ 7C ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career & Learning Skills) ซึ่งทักษะ 3R 7C นี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 พร้อมจะเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมรับและให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง (Trilling & Fadel, 2009) เพื่อจะดำรงชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความสุข ไม่ตกเป็นเหยื่อของสื่อ บุคคล หรือองค์กรใด นอกจากนี้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม (Ethics) เพื่อสังคมไทยและสังคมโลกจะได้มีความสงบสุขเอื้ออาทร และแบ่งปันกัน ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผลการ

เรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยจึงประกอบด้วยการพัฒนา 5 ด้าน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้ระบุไว้ในแต่ละหลักสูตรที่จัดทำขึ้นตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2552) ผู้รับผิดชอบกับการผลิตบัณฑิตในระดับอุดมศึกษาทุกภาคส่วนควรจะต้องตระหนักและพยายามค้นหาหรือสร้างสรรค์วิธีการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนรู้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติที่ได้บัญญัติไว้

ภาคส่วนสำคัญที่มีส่วนโดยตรงกับการพัฒนาผู้เรียนคือผู้สอน ในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่ได้กล่าวมาจำเป็นจะต้องมีการศึกษากลยุทธ์การสอนหลักการสอนต่าง ๆ เช่น การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพเฉพาะ (English for Specific Purposes) ที่เน้นความต้องการของผู้เรียน (Need Analysis) เพื่อผลิตบัณฑิตให้ได้ผลการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน หลักการเรียนรู้ รวมถึงกลวิธีการเรียนรู้ทางภาษาต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 เช่น กลวิธีการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self Directed Learning) และกลวิธีการเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา (Metacognition in Language Learning) ที่นักการศึกษาทั่วโลกต่างยอมรับว่าเป็นกลวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ควบคุมกระบวนการทางความคิด สติปัญญาและพฤติกรรมของตนเอง โดยกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ มีการมุ่งความสนใจการเรียนรู้ มองการณ์ล่วงหน้าและเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม มีอิสรภาพในการเรียนรู้เลือกประเด็นความตั้งใจ แสดงความสนใจและจัดระเบียบและการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง แสวงหาวิธีการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้ฝึกฝนทักษะทางภาษา รวมถึงการประเมินการเรียนรู้ที่ผู้เรียนพยายามสังเกตและแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ทางภาษาของตนเองต่อไป (Flavell, 1980; Oxford, 1990; O'Malley & Chamot, 1990)

บทความนี้ขอนำเสนอรายละเอียดของงานวิจัยที่เป็นความพยายามของผู้สอนภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาวิชาการศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้บูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเริ่มตั้งแต่หลักการเรียนการสอนแบบภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพเฉพาะ (English for Specific Purposes/ESP) ที่เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนรวมถึงกลวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ นำมาประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ในบริบทของผู้เรียนตามหลักการสอนแบบ ESP เพื่อวางแผนการสอนให้ได้ผลการเรียนรู้ที่มุ่งหวัง (Outcome Based Learning) ตามมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตร นำเสนอเป็นโมเดลรูปแบบการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ “5A Learning Portfolio” (Jarupan, 2019) เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีทักษะที่เป็นที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ถึงแม้กลุ่มเป้าหมายงานวิจัยคือบัณฑิตวิศวกรรม

แต่แนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้ที่งานวิจัยนำเสนออาจเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของตนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะของบัณฑิตที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ทฤษฎี วรรณกรรมและกรอบแนวคิดที่ใช้ในงานวิจัย

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (English for Specific Purposes/ESP)

นักการศึกษาสากลต่างให้คำจำกัดความที่สอดคล้องกันว่า ESP เป็นหลักการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ เพราะให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของภาษาและตัวแบบภาษาที่ผู้เรียนต้องนำไปใช้ในสถานการณ์การทำงานในอนาคต (Hutchinson & Water, 1987; Widdowson, 1984; Munby, 1978) ในงานวิจัยนี้ ESP ถูกนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนเพื่อจัดทำแผนการสอนที่เน้นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Outcome-Based Learning) ด้วยการสอดแทรกกลวิธีการเรียนรู้และวิธีการในการเรียนสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นโมเดลการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ “5A learning portfolio” เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งองค์ความรู้ด้านการสื่อสารการเขียนภาษาอังกฤษและทักษะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตร แผนการสอนแบบ ESP เป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักของงานวิจัย

หลักการที่สำคัญของการสอนแบบ ESP คือการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน (Need Analysis) ซึ่งงานวิจัยได้นำสาระสำคัญจากนักวิชาการด้าน ESP ที่ให้แนวคิดที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนจาก 4 แหล่งคือ (1) ความจำเป็นหรือความต้องการของผู้เรียนที่จะใช้ภาษาในการเรียนหรือในการทำงานขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้เรียน (Objectives) (2) ความจำเป็นหรือความต้องการของสถาบันหรือหน่วยงานเห็นว่าองค์กรจะต้องใช้ภาษาอังกฤษแบบไหน (3) พิจารณาจากความต้องการของผู้เรียนในการที่จะเรียนรู้ภาษา และ (4) พิจารณาจากความจำเป็นหรือความต้องการที่ผู้เรียนต้องการเรียนจากวิชาภาษาอังกฤษ (Robinson, 1991)

แนวคิดการวิเคราะห์ความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนตามสถานการณ์ซึ่งแบ่งเป็น 2 หัวข้อการวิเคราะห์คือ การวิเคราะห์สถานการณ์เป้าหมาย (Target Situation Analysis) ที่ประกอบด้วยสองแนวคิดหลักคือ แนวคิดของ Munby (1978) ที่เน้นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาภาษาอังกฤษที่ผู้เรียนต้องใช้ในสถานการณ์เป้าหมาย และแนวคิดของ Hutchinson และ Water (1987) ที่อธิบายถึงการวิเคราะห์สถานการณ์เป้าหมายในสามมิติคือการวิเคราะห์ความจำเป็น (Necessities) เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องรู้เพื่อที่จะสามารถใช้ภาษาได้ดี การขาด (Lacks) เพื่อให้ทราบถึงปัญหาหรือช่องว่างช่องว่างระหว่างความสามารถภาษาที่ผู้เรียนมีในปัจจุบันกับความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียนจะต้องมีในอนาคตและความต้องการ (Wants) ของผู้เรียนจะเกี่ยวข้องกับผู้ออกแบบพัฒนาหลักสูตร ผู้สอนหรือผู้ให้การสนับสนุน

การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (Present Situation Analysis) ตามแนวคิดของ Robinson (1991) ที่มุ่งเน้นไปที่ความต้องการในการดำเนินการเรียนรู้ (Learning Process) ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีเป็นทุนเดิมและนำมาใช้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันนี้ อาจเป็นการตรวจสอบทางภาษาที่จะเป็นเป้าหมายสำหรับผู้ใช้งาน และตรวจสอบความรู้ความสามารถปัจจุบันของผู้เรียนซึ่งอาจเป็นการทำการทดสอบก่อนเมื่อผู้เรียนเริ่มต้นเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อที่จะหาจุดแข็งและจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มทำการเรียนการสอนและวิเคราะห์ว่าผู้เรียนต้องการการเรียนรู้หรือการอบรมมากน้อยแค่ไหนเพื่อให้ได้เกณฑ์เป้าหมายที่ต้องการ (Robinson, 1991; Hutchinson และ Water (1987) Munby (1978)

งานวิจัยได้บูรณาการแนวคิดของการวิเคราะห์ความต้องการที่ได้กล่าวสรุปมาเบื้องต้นทำการค้นหาข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลหลัก ๆ คือเอกสารความคิดเห็น คำแนะนำและงานวิจัยจากนักวิชาการศึกษาในแวดวงการสอนภาษาอังกฤษสำหรับวิศวกรในตลาดแรงงานไทยและสากลรวมถึงสภาพปัญหาและข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์รายวิชาภาษาอังกฤษที่ปรากฏในงานวิจัยและรายงานการดำเนินงานของหลักสูตรในคณะวิศวกรรมฯที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบุคคลคือผู้เรียน โดยใช้การทดสอบก่อนเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลความสามารถทางการใช้ภาษาอังกฤษของกลุ่มเป้าหมาย เป็นการใช้นวัตกรรมวิเคราะห์สถานการณ์เป้าหมายและสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่างานวิจัยมีทฤษฎีและข้อมูลรองรับที่เป็นจริง น่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้

ข้อมูลจากการวิเคราะห์ความต้องการสถานการณ์เป้าหมายและสถานการณ์ปัจจุบันจากเอกสารของนักวิชาการด้านการศึกษาด้านวิศวกรรมทั้งไทย (Hart-rawung & Li 2008; Kaewpet, 2009; Jongtrakool, 2013) และต่างประเทศ (Reimer, 2002 Johri, 2010; Murali & Rajaram, 2015) ต่างให้ความสำคัญกับการผลิตบัณฑิตวิศวกร และมีความเห็นตรงกันว่าอาชีพวิศวกรนับเป็นหนึ่งในวิชาชีพที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานอาเซียนและสากล ซึ่งนอกจากความรู้ทางวิชาชีพวิศวกรรมแล้ว นักวิชาการการศึกษาด้านวิศวกรรมต่างระบุถึงทักษะที่จำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องในการผลิตบัณฑิตวิศวกรสู่ตลาดแรงงานสากลควรเสริมสร้างให้เป็นคุณลักษณะของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษานั้นคือ ทักษะในการวางแผน แก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ สืบค้น ตระหนักในศักยภาพของตนเอง มีความตระหนักรู้และสามารถสะท้อนความคิดและการเรียนรู้ของตนออกมาอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีความสามารถทางภาษาและการสื่อสารโดยเฉพาะการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่บัณฑิตด้านวิศวกรรมที่มุ่งสู่ตลาดแรงงานสากลจำเป็นต้องมีเพื่อการสื่อสารทั้งในบริบทของการทำงานและการดำเนินชีวิต (Beder, 2000; Jensen, 2000; Riemer, 2002; Jarupan, 2013; Jongtrakool, 2013) การวิเคราะห์ยังได้รายงานสรุปปัญหาและการขาดของนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ในด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจาก ผลสัมฤทธิ์ที่ปรากฏ (รายงานผลการดำเนินงานของรายวิชา การเขียนภาษาอังกฤษ และรายวิชาสนทนาภาษาอังกฤษ ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มทร.ตะวันออก 1/2558, 2/2558, 1/2559) ไม่เป็นที่น่าพอใจ

และยังมีข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยต่างระบุถึงปัญหาที่ทำให้การเรียนภาษาไม่สัมฤทธิ์ผลส่วนหนึ่งเนื่องมาจากผู้เรียนเคยชินกับการเป็นผู้ถูกสอน มีทัศนคติทางลบเช่นอายุไม่กล้าแสดงออก ขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Prabpal et, al., 2002; ปราณี กุลละวณิช : 2550) ส่วนงานวิจัยด้านการศึกษาของนักศึกษาวิศวกรรมในต่างประเทศ (Riemer, 2002; Patil, 2005; Pahari, 2010) ก็มีข้อมูลระบุถึงปัญหาการอ่อนด้อยในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ว่าส่วนหนึ่งมาจากทัศนคติทางลบของตัวเองต่อการแสดงออกในการสื่อสารภาษาอังกฤษซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านภาษาของตนเอง การขาดแรงจูงใจ ขาดทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self Directed Learning) และกลวิธีในการเรียนรู้ทางภาษาแบบบอภิปญญา (Metacognition) ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ที่นักทฤษฎีด้านการศึกษามองว่าสำคัญ (Gross, 1977; Candy, 1991; Cohen, 1998; Riemer, 2002; Chamot & Keatley, 2003; Chamot, A. 2005) ต่างระบุว่าเป็นทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้นยังมีคำแนะนำจากนักวิชาการศึกษาด้านวิศวกรรมและวิชาชีพอื่น ๆ ที่ระบุถึงพันธกิจของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตว่าควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังและสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนานตนเองด้วย โดยให้ผู้เรียนมีกลวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการคือกลยุทธ์การเรียนรู้แบบนำตนเองและกลวิธีในการเรียนรู้ทางภาษาแบบบอภิปญญาซึ่งทั้งสองกลยุทธ์นี้จะทำให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบกับการเรียนรู้ของตนเองทั้งกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ (Processes & Products) และจะมีคุณสมบัติของความเป็นผู้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Life-Long Learners) เพื่อการเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ต่อไป (Beder, 2000; Reimer, 2002; Robinson et. al, 2007; Candy, 2013; Murali & Rajaram, 2015)

กลวิธีการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning)

นักการศึกษาสากล (Knowles, 1975; Beder, 2000; Reimer, 2002; Candy, 2013) ได้ให้คำจำกัดความที่สอดคล้องกันว่า กลวิธีการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed Learning, SDL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มแสวงหา องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยจะอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม องค์ประกอบดังกล่าวได้แก่การหาความจำเป็นของการเรียนรู้ของตน (Learning Needs) การตั้งเป้าหมายของการเรียนรู้ (Learning Goals) การแสวงหาแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นวัสดุและเป็นบุคคล (Learning Strategies) การเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตน (Learning Strategies) การประเมินผลการเรียนรู้ของตน (Learning Evaluation) ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบนำตนเอง (SDL) คือ กระบวนการศึกษาของบุคคล โดยเริ่มจากความต้องการการเรียนรู้ จุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการเรียนรู้ สามารถระบุแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้ มีการวัดและประเมินผลตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักและมีคุณสมบัติของผู้เรียนที่มีกลวิธี

การเรียนรู้แบบนำตนเองจะนำไปสู่การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติของการมีกลวิธีการเรียนรู้แบบมีอภิปัญญา ที่จะเป็นทักษะให้ผู้เรียนมีความตระหนักในการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์นำพาตนเองสู่การเรียนรู้และฝึกฝนนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางภาษาที่มีประสิทธิภาพขึ้นจากเดิมของตนให้สามารถใช้งานในบริบทที่เหมาะสมในอนาคตได้ (Knowles, 1975; Candy, 2013; Oxford, 1990; O'Mally & Chamot, 1990; Harris et.al., 2006)

กลวิธีการเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา (Metacognition in Language Learning)

นักจิตวิทยาการศึกษา (Brown, 1987; Flavell, 1979; Oxford, 1990; O'Mally & Chamot 1990; Livingston, 2003) ต่างให้ความหมายที่คล้ายกันว่า อภิปัญญา (Metacognition) หมายถึงความตระหนักรู้ตัวของผู้เรียนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เข้าใจกระบวนการคิดของตนเองตลอดจนความสามารถในการตรวจสอบแก้ไขความเข้าใจในการเรียนรู้เหล่านั้นด้วยตนเองเป็นกลวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ควบคุมกระบวนการทางความคิดสติปัญญาและพฤติกรรมของตนเองโดยมีการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ มีอิสรภาพในการเรียนรู้ สามารถควบคุมและประเมินตนเองได้ (Oxford, 1990)

O'Mally & Chamot (1990) ได้ให้รายละเอียดขององค์ประกอบสำคัญของกลวิธีการเรียนรู้แบบอภิปัญญาที่เป็นกลวิธีที่จำเป็นสำหรับการเรียนทักษะทางภาษาทุกทักษะ เริ่มตั้งแต่การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ที่นำไปสู่การมุ่งความสนใจการเรียน (Centering Your Learning) มีการมองการณ์ล่วงหน้าและเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม แสดงความสนใจทั้งการมุ่งประเด็นความตั้งใจ (Directed Attention) และการเลือกประเด็นความสนใจ (Selective Attention) มีการจัดระเบียบและการวางแผนการเรียน (Arranging and Planning Your Learning) เป็นกลวิธีที่มีประโยชน์ในการพัฒนาทักษะทางภาษาทุก ๆ ด้านประกอบด้วยกลวิธีที่เกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนรู้ของตนเอง ได้แก่ การแสวงหาวิธีการเรียนรู้ทางภาษา (Finding Out about Language Learning) จากแหล่งต่าง ๆ มีการจัดระเบียบ (Organizing) เช่น จัดสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นปัจจัยให้เกิดการเรียนรู้ได้สะดวกและง่ายขึ้น เช่น การจัดเวลาให้เหมาะสมการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี และการมีสมุดสำหรับจดบันทึกเกี่ยวกับการเรียนภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์ (Setting Goals and Objectives) ระบุจุดประสงค์ของงานทางภาษา (Identifying the Purpose of a Language Task) สามารถพิจารณาได้ว่าทักษะทางภาษาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องฝึกฝนหรือเรียนรู้นั้นมีจุดประสงค์อะไรซึ่งเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจที่เฉพาะเรื่องเพื่อทำให้การเรียนรู้ประสบผลยิ่งขึ้น รู้จักการวางแผนสำหรับงานทางภาษา (Planning for a Language Task) กลวิธีนี้เกี่ยวข้องกับ การกำหนดลักษณะทั่วไปของงานหรือกิจกรรมสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานเฉพาะของงานแหล่งวิทยาการ และสิ่งจำเป็นที่ต้องการความช่วยเหลือในการเรียนภาษา และการแสวงหาโอกาสในการฝึกฝน (Seeking Practice Opportunities) เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสฝึกทักษะทางภาษาอย่างจริงจัง

และมากขึ้นนอกเหนือจากการฝึกฝนในห้องเรียนซึ่งมักไม่เพียงพอในการพัฒนาทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสาร เช่น การฟังเพลงภาษาต่างประเทศจากวิทยุหรือเทปหรือจากคลิปออนไลน์ การหาเพื่อนชาวต่างประเทศ การดูวิดีโอและภาพยนตร์ที่มีเสียงเจ้าของภาษาพูด และการประเมินการเรียนรู้ (Evaluating Your Learning) เป็นกลวิธีที่ผู้เรียนพยายามสังเกต และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองในการฝึกทักษะทางภาษา ทั้งการตรวจสอบตนเอง (Self-Monitoring) และการประเมินตนเอง (Self-Evaluation) ที่ผู้เรียนวัดความก้าวหน้าของตนเองในการเรียนภาษาโดยรวมหรือในแต่ละทักษะ สิ่งที่จะช่วยวัดความก้าวหน้าในการเรียนได้แก่การตรวจสอบรายการ (Checklists) บันทึกประจำวันรวมทั้งการสังเกตจากความรู้ของตนเอง กลวิธีการประเมินตนเองสามารถใช้ได้กับทักษะทั้ง 4 เช่น ทักษะการฟังอาจประเมินว่าฟังเข้าใจได้ก็เปอร์เซ็นต์หรือพัฒนาขึ้นจากสัปดาห์ก่อนหรือเดือนที่แล้วหรือไม่ ทักษะการพูดอาจประเมินโดยการบันทึกเสียงแล้วเปรียบเทียบกับเสียงเจ้าของภาษาหรือในการสนทนาคู่สนทนาต้องถามซ้ำเพียงใด และคู่สนทนาแสดงความรู้สึกลับสนหรือไม่ ทักษะการอ่านประเมินได้จากความเร็วหรือความเข้าใจในการอ่านว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับหรือไม่หรือมีการพัฒนาจากการตรวจสอบครั้งที่แล้วเพียงใด สำหรับทักษะการเขียนสามารถประเมินได้โดยการทบทวนงานที่เขียนหรือเปรียบเทียบผลงานเขียนกับผู้ที่เก่งกว่าหรือเปรียบเทียบกับผลงานเขียนเพื่อนก็ได้ (O'Malley & Chamot, 1990; Harris & Graham, 1996; Harris et, al. 2006)

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของกลวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญทั้งสองที่มีความคล้ายคลึงและทับซ้อนสรุปให้กระชับและง่ายแก่การจดจำเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนได้รู้จักกลวิธีที่สำคัญต่อการเรียนรู้นี้ โดยนำเสนอเป็นรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ภายใต้ชื่อ แฟ้มสะสมผลงานการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A (5A learning Portfolio) นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ให้นักศึกษาในหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ของคณะฯ ที่ลงเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ ได้เกิดการตระหนัก วางแผน นำตัวเองสู่การเรียนรู้ มีเจตคติที่ดี มีความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถฝึกฝน ประยุกต์ความรู้ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ในบริบทของตน รวมถึงมีการบันทึก สังเกตและประเมินตนเองเป็นการสร้างกิจนิสัยที่พึงประสงค์อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนให้มีประสิทธิภาพขึ้นกว่าเดิม

หลักการเรียนรู้ด้วยแฟ้มสะสมผลงาน (A Learning Portfolio)

แฟ้มสะสมผลงานการเรียนรู้ คือ กระบวนการการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และถ่ายทอดบันทึกเป็นหลักฐานทางเอกสารที่ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักในสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถสังเกตสิ่งที่ได้เรียนรู้ วิเคราะห์ ประเมินและพัฒนาตนเองได้จากสิ่งที่ปรากฏเป็นหลักฐานในแฟ้มสะสมผลงานการเรียนรู้ที่ตนเองได้บันทึกตลอดระยะเวลาของการเรียนรู้ (Zubizarreta, 2009; Klenowski, Askew & Carnell, 2006) จากรายงานการวิจัยของนักวิชาการด้านการสอนภาษา การบันทึกการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะของการวิเคราะห์ สังเคราะห์และถ่ายทอดและประเมินสิ่งที่ได้สร้าง

ขึ้นมา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษในบริบทของการทำงานในอนาคตได้ (Klenowski, Askew & Carnell, 2006; Zubizarreta, 2009; Kabilan & Khan, 2012) ในงานวิจัยนี้ หลักการของการบันทึกด้วยแฟ้มสะสมผลงานถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือสะท้อนผลการใช้เทคนิค 5A เพื่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ฯ ไทย

รูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคนิค ‘5A’

แฟ้มสะสมผลงานด้วยเทคนิค ‘5A’ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในชั้นเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (Process) ของตนเองเพื่อสร้างผลงาน (Product/Outcome) ของการเรียนรู้ของตน เริ่มจากการมีแนวคิดของการนำตัวเองสู่การเรียนรู้ซึ่งมีกลวิธีต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ มีการสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ สร้างทัศนคติทางบวก นำไปสู่การวางแผนและจัดการการเข้าสู่แหล่งเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์สรุปประเด็นที่ได้เรียนรู้ ประยุกต์ใช้หลักการจนสามารถสร้างชิ้นงานในบริบทของตนเองได้ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าใจและฝึกฝนการใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางภาษาแบบบอภิปัญญา ที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต บันทึก วิเคราะห์ข้อผิดพลาด และปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาตนเองให้บรรลุถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ได้ ในงานวิจัยนี้เป้าหมาย คือการมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการเขียนที่พัฒนาขึ้นและการตระหนักและใช้กลวิธีการเรียนรู้ที่งานวิจัยนำเสนอเพื่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ได้

การบันทึกแฟ้มสะสมผลงานด้วยเทคนิค ‘5A’ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่ผู้เรียนจะต้องแสดงข้อมูลตามคำอธิบายของแต่ละขั้นตามคำอธิบายที่มีการชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจก่อนการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ของรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยจะบันทึกการเรียนรู้ของตนเองในรูปแบบของ แบบฟอร์มเทคนิค ‘5A’ ในทุกครั้งที่คุณเรียนกำกับตนเองเพื่อการเรียนรู้และจัดเก็บเป็นหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ในรูปแบบของแฟ้มสะสมผลงาน (The ‘5A’ Learning Portfolio) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินรายวิชาในส่วนของคะแนนกึ่งนัย การบันทึกอาจอยู่ในรูปแบบของภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือรูปภาพ และผู้เรียนจะได้รับแบบประเมินที่มีเกณฑ์การให้คะแนนแฟ้ม ‘5A’ ของตนเอง (Rubric) และให้คะแนนแฟ้มด้วยตนเองสองครั้งคือก่อนสอบกลางภาคและปลายภาคก่อนส่งให้ผู้สอนตรวจสอบและให้คำปรึกษาหากมีข้อสงสัยในการดำเนินการตามกระบวนการการบันทึกการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยเทคนิค ‘5A’ องค์ประกอบของ ‘5A’ และข้อมูลที่แสดงสาระ และขั้นตอนที่นักศึกษาจะต้องกำกับตนเองให้ดำเนินการมีดังนี้

Attitude (A1) : ขั้นตอนสำคัญขั้นตอนแรกของกระบวนการเรียนรู้คือ การมีทัศนคติที่ดี สร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ นักศึกษาจะได้รับคำอธิบายให้เขียนถ้อยคำ หรือวาดภาพที่เป็นการสร้างกำลังใจให้ตัวเองให้มีความพยายามที่จะก้าวข้ามข้อจำกัดหรือทัศนคติทางลบในการเรียนรู้และสื่อสารภาษาอังกฤษลงในกระดาษขนาดเอสี่ที่จะเป็นบันทึกแผ่นแรกของชุดบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค ‘5A’ ในบันทึก Attitude หรือ A1 อาจเป็นการนำคำคมในภาษาอังกฤษในแหล่งเรียนรู้ทางออนไลน์และเชื่อมโยงกับตัวเองเป็นการสร้างทัศนคติทางบวกที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ตามประเด็นการเรียนรู้แต่ละหัวข้อหรือเป็นภาพวาดหรือประโยคที่ใช้ภาษาไทยที่แสดงการสะท้อนความคิด และสร้างแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ในประเด็นนั้น ๆ รวมถึงการตั้งเป้าหมายให้ตนเองว่า ฉันสามารถสื่อสารได้ในหัวข้อนี้ (I can do it) ทุกครั้งที่นักศึกษาเข้าชั้นเรียนหรือขาดเรียนแต่พร้อมจะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

Access to Learning Sources (A2) : ด้วยทัศนคติทางบวกและแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ นักศึกษาจะก้าวเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในประเด็นนั้น ๆ ด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นตัวบุคคลในชั้นเรียนเช่นผู้สอน หรือนอกชั้นเรียนเช่นชาวต่างชาติที่ได้มีโอกาสสื่อสารด้วย หรือการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ โซเชียลมีเดีย ห้องสมุด ฯลฯ และจัดการบันทึกที่มาของแหล่งเรียนรู้ที่ได้เข้าถึง มีการบันทึกวันเวลา ที่ได้ค้นหาและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ นักศึกษาจะได้รับคำอธิบายให้ตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลในเอกสารแผ่นที่แสดงการเข้าถึงข้อมูลหรือ A2 นี้และได้รับคำแนะนำให้พัฒนานิสัยการบันทึกแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เป็นคุณลักษณะติดตัวเพื่อนำไปใช้ในการอ้างอิงในบริบทของการทำงานวิชาการ (References) เช่น การทำรายงานหรือการแสดงความขอบคุณ (Acknowledgement) ทั้งด้วยวาจาและข้อความเพื่อขอบคุณผู้มีส่วนให้ความรู้ในประเด็นการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการหรือด้านสังคม รวมถึงการให้เครดิตแหล่งที่มาของข้อมูลภาพ หรือข้อความออนไลน์ต่าง ๆ ด้วย

Adopt the Learning Issues (A3) : หลังจากเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ นักศึกษาจะสรุปประเด็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นจากผู้สอนตามแผนการเรียนรู้ หรือจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ว่าได้รับความรู้อะไร ไม่ว่าจะเป็นหลักการใช้ภาษา คำศัพท์ หรือการออกเสียง มีการจดบันทึกถึงสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในประเด็นหรือหัวข้อนั้น ๆ ในขั้นตอนการบันทึกภายใต้ขั้นตอน A3 ที่ต่อเนื่องมาจากการเข้าสู่แหล่งเรียนรู้ A2 หากเป็นการเรียนรู้ในชั้นเรียน เอกสารประกอบการสอนในชั้นเรียนตามแผนการสอน และสรุปหลักการ หรือคำสอนต่าง ๆ จะถูกบันทึกด้วยวิธีการของผู้เรียนแต่ละคนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในหัวข้อการเรียนรู้ นั้น ๆ ซึ่งอาจเป็นภาษาไทยหรือรูปภาพ หากเป็นการค้นคว้าเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เช่น YouTube Clips นักศึกษาก็จะต้องเขียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเรียนรู้ตามแผนการสอนลงไว้ภายใต้ขั้นตอนการเรียนรู้ที่จัดเก็บภายใต้หัวข้อ A3 นี้ และจากการ

ทบทวนสิ่งที่ได้บันทึกในขั้นตอน A3 ก่อนการส่งแฟ้มตามกรอบเวลาที่กำหนด จะเป็นการทบทวนเนื้อหาในรายวิชาเพื่อการเตรียมพร้อมก่อนการสอบด้วย

Apply & Assimilate (A4) : เมื่อเข้าใจในหลักการหรือรูปแบบที่จะใช้ในการสื่อสารภาษาอังกฤษในประเด็นที่ได้เรียนรู้ นักศึกษาจะประยุกต์หลักการกับแบบฝึกหัดเพื่อฝึกฝนการสื่อสาร รวมถึงการสร้างสรรค์งานตามที่ได้รับมอบหมาย นำหลักการที่ได้เรียนรู้ประยุกต์เข้ากับข้อมูล และบริบทของตน ผสมผสาน (Assimilate) เป็นการสื่อสารในรูปแบบและสไตล์ของตน มีการบันทึกผลงานการฝึกฝนและจัดเก็บเป็นหลักฐานภายใต้ขั้นตอน A4 นี้ซึ่งอาจเป็นชิ้นงานการเขียนภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อสารด้านการเขียน หรือคลิปวิดีโอสำหรับการสื่อสารด้านการพูดตามประเด็นการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่จัดทำตามเนื้อหาของรายวิชาที่ปรากฏในเอกสารมาตรฐานของหลักสูตร

Assess (A5) : หลังจากดำเนินการตามกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ตามขั้นตอนของเทคนิค 5A จนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Learning Product/Outcomes) ออกมาได้ นักศึกษาจะถูกฝึกให้มีทักษะการคิด วิเคราะห์ ด้วยการประเมินผลงานการสื่อสารของตน อาจเป็นการเปรียบเทียบจากคะแนนแบบฝึกหัด หรือการสังเกตพัฒนาการของตนเอง ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและข้อผิดพลาด รับฟังความคิดเห็นและการประเมินจากผู้อื่น มีการจดบันทึกเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาทักษะในการสื่อสารทางภาษาอังกฤษของตนในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ในการบันทึกของขั้นตอนการประเมินตนเองหรือประเมินชิ้นงานของเพื่อน นักศึกษาจะเขียนถ้อยคำแสดงความคิดเห็นทางบวกเพื่อการให้กำลังใจทั้งในงานของตัวเองหรือของเพื่อนก่อนจะให้ข้อมูลเพื่อการแก้ไขข้อผิดพลาดเพื่อการแก้ไขต่อไป

นักศึกษาจะจัดเก็บชุดแบบฟอร์ม 5A ที่ตนเองได้สังเกตและบันทึก ในแต่ละสัปดาห์ของการเรียนในรายวิชาซึ่งอาจจะมากกว่าหนึ่งชุดขึ้นอยู่กับความสนใจที่จะเรียนรู้ในประเด็นที่เป็นหัวข้อในการเรียนรู้ตามแผนการสอนเพื่อสร้างชิ้นงานของตนเองได้ ทุกครั้งที่นักศึกษานำตนเองสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อการฝึกฝนทำแบบฝึกหัดหรือสร้างชิ้นงาน ก็จะเป็นการบันทึกกระบวนการเรียนรู้ของตนเองและเริ่มขั้นตอนการบันทึกตั้งแต่ขั้น A1 ไปจนถึงขั้นตอน A5 เป็นชุดเอกสารที่จะนำไปสะสมในแฟ้มผลงานตลอดระยะเวลาการเรียนตลอดเทอม ในระหว่างการเรียนการสอนจะมีการอภิปรายในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ และผู้สอนในหัวข้อที่ได้เรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองได้ปฏิบัติ ฝึกฝนรวมถึงประสบการณ์ทางการสื่อสารทางภาษาอังกฤษรวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ ซึ่งนักศึกษาจะต้องจดบันทึกประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของตนจากการทดลองใช้เทคนิค 5A ในการกำกับตนเองในการเรียนรู้ทางภาษาอังกฤษตามรายวิชา ลงในส่วนท้ายสุดของแบบบันทึก 5A และนำเข้าแฟ้มรายงานการเรียนรู้ The '5A' Learning Portfolio เพื่อส่งเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตของการเรียนรู้รายวิชานี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

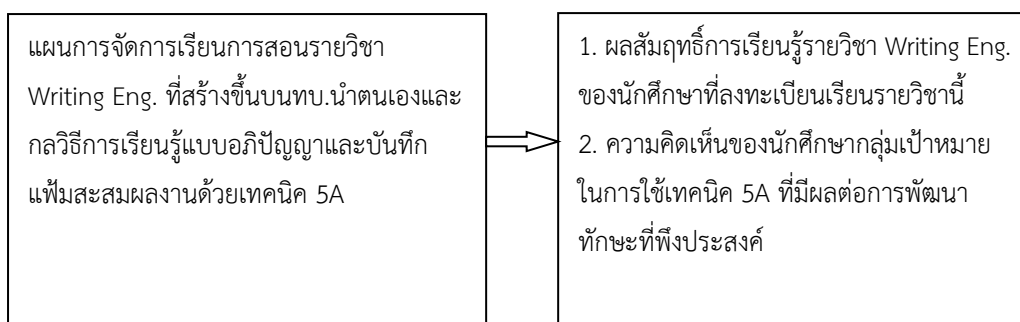
ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ ‘กลวิธีการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแฟ้มเรียนรู้ 5A (5A Learning Portfolio)’ เพื่อถ่ายทอดปลูกฝังกลวิธีที่สำคัญในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษา โดยทดลองใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในคณะวิศวกรรมศาสตร์ฯ ในมหาวิทยาลัยไทยมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และต้องการทราบผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว จึงได้ดำเนินการวิจัยโดยมีกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์งานวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลการใช้เทคนิค แฟ้มเรียนรู้ ‘5A’ ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ในหลักสูตรของคณะฯ
2. ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาในการใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคนิค ‘5A’ เพื่อพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้และการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเอง

แผนภูมิที่ 1. กรอบแนวคิดงานและวัตถุประสงค์งานวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

รูปแบบงานวิจัย เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง (The Quasi Experimental Research) แบบแผนการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนหลัง (One Group Pretest Posttest Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาเขตอุเทนถวาย ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 30 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่สามกลุ่ม 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ภาคการศึกษาที่สอง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการแบบ Purposive Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แผนการสอนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่มีการสอดแทรกเทคนิค 5A ให้นักศึกษาตระหนัก สังเกตและบันทึก ตลอดการเรียนการสอน
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน
3. แบบประเมินให้คะแนนตนเองในการจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค '5A'
4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาในการใช้เทคนิค '5A' ในการจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเอง

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ตามค่าระดับ และเกณฑ์การแปลผลที่ได้กำหนดไว้ รายละเอียดของเครื่องมือวิจัยผลการวิจัยโดยละเอียด สามารถสืบค้นได้จากงานวิจัยฉบับเต็มชื่อ The Use of '5A Learning Portfolio', a Technique of Learning Strategies Based on Self-Directed Learning and Metacognition to Enhance English Learning Skills of Thai Engineering Students (Jarupan, 2019)

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษ รายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในหลักสูตรปริญญาตรีของสาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณวันออก ภาคการศึกษาที่สอง ปีการศึกษา 2560 จำนวน 30 คน ที่ได้เรียนและดำเนินการจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A ตามแผนการสอนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษฯ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบทดสอบก่อน และหลังการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาในการใช้เทคนิค '5A' ในการจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเอง สรุปผลการวิเคราะห์ตามขอบเขตเนื้อหาการวิจัยดังนี้

1. จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการเรียนตามแผนการสอนพบว่ามีค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($M=15.03$, $SD=1.72$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M=7.47$, $SD=1.85$) และจากการทดสอบด้วยค่าที (T Test) พบว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการเรียนตามแผนการศึกษาดังกล่าวสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ได้ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเขียน ภาษาอังกฤษตามแผนการสอนรายวิชาที่สอดแทรกเทคนิค 5A ในการจัดทำบันทึกการเรียนรู้ของตนเองพบว่า เทคนิค 5A ในภาพรวมสามารถพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเองได้ในระดับสูง และผลความคิดเห็นของนักศึกษา ต่อการใช้แต่ละเทคนิค ตั้งแต่ A1: Attitude, A2: Access to Learning Sources, A3: Adopt and Summarize What you have Learnt, A4: Apply and Assimilate and A5: Assess your Learning พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันว่าทุกเทคนิคในขั้นตอนของการดำเนินการบันทึกแฟ้มการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเองได้ในระดับสูง

อภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการเรียนตามแผนการสอนรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษที่นักศึกษาได้จัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A ซึ่งปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียนตามแผนการสอนที่มีการสอนที่เน้นให้นักศึกษาจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A ที่มีการบูรณาการกลยุทธ์การเรียนรู้แบบนำตนเองและกลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา มีคะแนนสูงกว่าก่อนการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ O'malley & Chamot, (1990); Wenden & Rubin, (1987); Wenden, (1998); Zimmerman, (2008); Schraw et.al., (2006) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านภาษาของกลุ่มเป้าหมายที่สูงขึ้นหลังจากได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนให้มีกลยุทธ์การนำตนเองและฝึกการใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา ผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้นนี้อาจเนื่องมาจากการที่นักศึกษาต้องจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยเทคนิค 5A ตามแผนการสอนที่สร้างขึ้นบนหลักการดังกล่าวที่ผู้วิจัยมุ่งหวังจะสร้างให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนนั้นคือกลยุทธ์การเรียนรู้แบบนำตนเองและการมีกลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา ตามแผนการสอนที่ผู้สอนชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจในข้อตกลงของเกณฑ์การประเมินรายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตั้งแต่ในสัปดาห์แรกว่าส่วนหนึ่งของเกณฑ์ผ่านรายวิชามาจากคะแนนพฤติกรรมซึ่งคิดเป็นสามสิบเปอร์เซ็นต์ และเนื่องจากนักศึกษาตระหนักในสภาพการเป็นนักศึกษาสาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งมีปัญหาของการขาดเรียนจากปัจจัยหลายสาเหตุเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น และอาจนำไปสู่การไม่ผ่านเกณฑ์ประเมินรายวิชาได้ ดังนั้นการบันทึกการเรียนรู้ของตนเองด้วยแฟ้ม 5A ตามขั้นตอนและการประเมินแฟ้มการเรียนรู้ 5A ด้วยตนเองตามเกณฑ์ประเมินที่แจกให้นักศึกษาได้ศึกษาทำความเข้าใจ และดำเนินการจะเป็นหลักฐานที่แสดงถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชานี้ได้ นอกจากนั้น ความวิตกกังวล และการไม่มั่นใจในทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาสายวิศวกรรมศาสตร์

อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ นักศึกษากลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยนี้บังคับหรือนำตนเองให้พยายามจัดทำบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A ให้ได้มากที่สุดตามเกณฑ์ในแบบประเมิน รวมทั้งการที่ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการสอนที่สอดแทรกเน้น กระตุ้นและอภิปรายให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น เพื่อให้นักศึกษาเกิดการตระหนัก สังเกต คิด วิเคราะห์ถึงแนวคิด เหตุผลและทักษะที่นักศึกษาจะได้รับในการดำเนินการจัดการบันทึกกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Learning Process) ตามขั้นตอนของแต่ละ A ในแต่ละครั้งที่ นักศึกษานำตัวเองให้จัดทำบันทึกแฟ้มการเรียนรู้ 5A เพื่อให้ได้ผลงาน (Learning Product/Outcome) ส่วนหนึ่งออกมาเพื่อการผ่านเกณฑ์คะแนนพฤติกรรมตามเกณฑ์ประเมิน (Rubric) การกระทำซ้ำ ๆ ตามรูปแบบของเทคนิค 5A ทำให้นักศึกษาเกิดความตระหนักในสำคัญ ของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เริ่มจากการมีแนวคิดของการนำตัวเองสู่การเรียนรู้ซึ่งมีกลวิธีต่าง ๆ ที่ จะทำให้ตนเองไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ มีการสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ สร้างทัศนคติทางบวก นำไปสู่การวางแผนและจัดการการเข้าสู่แหล่งเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์สรุปประเด็นที่ได้เรียนรู้ ประยุกต์ใช้ หลักการสามารถสร้างชิ้นงานในบริบทของตนเองได้ การจัดทำแฟ้มบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A และการอภิปรายพูดคุยแสดงความคิดเห็นให้นักศึกษาตระหนักและเข้าใจในขั้นตอนแต่ละ A ที่ดำเนินการเป็นการฝึกให้นักศึกษาใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญาจนส่งผลให้สามารถ พัฒนาตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการเขียนจนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงขึ้น

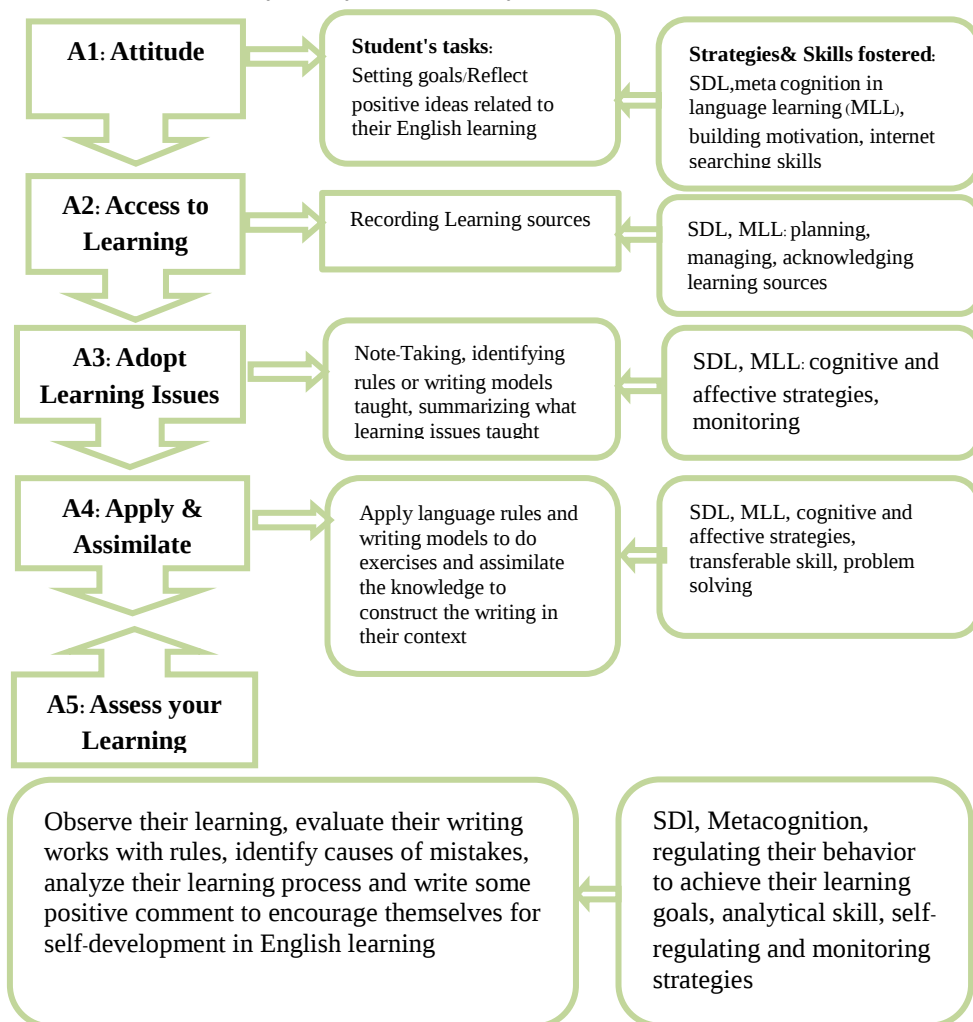
ในส่วนของการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยของผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียน ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายมีคะแนนสูงขึ้นหลังการสอนตามแผนการสอนที่ มีการวางแผนการสอนให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาตนเอง ด้วยการจัดทำ การบันทึกแฟ้มการเรียนรู้รายวิชาการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของตนเองด้วยเทคนิค 5A สอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการสอนภาษาอังกฤษด้านการเขียนของนักวิชาการหลายท่าน (Gross, 1977; Harris, 2003; Harris et, al. 2006) ที่เน้นถึงการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้าน การเขียนว่าส่วนใหญ่มาจากการที่นักศึกษาได้รับการปลูกฝังให้มีคุณสมบัติและความสามารถในการควบคุมและกำกับหรือนำตนเองในกระบวนการสร้างหรือแต่งประโยคหรือเขียนเรื่องเพื่อสื่อสาร ออกมา และนักศึกษาที่ได้รับการฝึกหรือมีความเข้าใจและตระหนักในกลยุทธ์การนำตนเอง (SDL) อย่างถ่องแท้จะมีความสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gross, 1977; Harris, 2003; Harris et, al. 2006) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสอนให้นักศึกษาตระหนัก และเข้าใจ รวมถึงการฝึกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญา (Metacognition) นำไปสู่การพัฒนาทักษะ การเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา นอกจากนั้นผลการวิจัยหลายฉบับเน้นถึงสำคัญของการสร้าง ทัศนคติ (Attitude) ด้านบวกหรือทัศนคติที่ดีต่อประเด็นการเรียนรู้ทางภาษาของนักศึกษา โดยเฉพาะ การสอนให้นักศึกษาได้ตระหนักและถึงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการเรียนรู้ทางภาษาของตนเองด้วยวิธีการที่ ชัดเจน จะทำให้นักศึกษาสามารถรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองได้ตั้งแต่การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้

จัดการวางแผนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สรุปลงสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้จนนำไปสู่ทักษะการเขียนที่มีประสิทธิภาพได้ (Sawyer, Graham & Harris, 1992; De La Paz & Graham, 1997; Harris, 2003; Harris et, al. 2006; Shannon, 2008; Vogel-Walcut & Fiore, 2010)

ผู้วิจัยสรุปผลความคิดเห็นภาพรวมว่ากลุ่มเป้าหมายมีความเห็นว่างานตนเองสามารถใช้กลยุทธ์นำตนเองให้ดำเนินการจัดทำบันทึก 5A ได้ในระดับสูง และการมีชิ้นงานที่ปรากฏในขั้นตอนของการจัดทำแฟ้มเรียนรู้ด้วย 5A แสดงว่ากลุ่มเป้าหมายใช้กลยุทธ์นี้พัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเองได้และเมื่อกลุ่มเป้าหมายพยายามใช้กลยุทธ์การนำตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายคือการมีชิ้นงานตามเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายจะได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนให้มีความรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญาซึ่งจะส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และตระหนักในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองโดยอัตโนมัติตามขั้นตอนแต่ละงานที่ถูกระบุให้ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการบันทึกแต่ละส่วนของ A ที่ถูกระบุให้ดำเนินการจนครบทั้ง 5 ขั้นตอน เพื่อจะได้แบบบันทึกการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 5A หนึ่งครั้งจัดเก็บเข้าแฟ้มเพื่อสะสมชิ้นงานเพื่อแสดงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ในการนำตนเองให้จัดทำบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ 5A ให้มากขึ้นเพื่อการได้รับคะแนนให้มากที่สุดและมีการอธิบายชิ้นงานจากผู้สอนให้ตระหนักในผลจากกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอน 5A ที่กลุ่มเป้าหมายลงมือดำเนินการทำให้นักศึกษาเรียนรู้และตระหนักจนแสดงผลความคิดเห็นว่ารูปแบบ และวิธีการนี้สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารด้านการเขียนภาษาอังกฤษของตนเองได้ในระดับสูงซึ่งอาจเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของนักวิชาการด้านการศึกษาที่ระบุถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์การนำตนเอง (SDL) เช่น Dahlgren & Dahlgren (2002); Candy, (1991); Ryan, (1993); Sawyer, Graham & Harris, (1992) และนักการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การเรียนรู้ทางภาษาแบบอภิปัญญาหลายท่านเช่น O'Mally & Chamot (1990) และ Schraw et, al. (2006) ว่าการสอนให้นักศึกษามีกลยุทธ์การนำตนเองและการตระหนักในการมีอภิปัญญา (Metacognition) ในการเรียนรู้ทางภาษาของตนเองจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตัวเองให้มีทักษะทางภาษาที่เพิ่มขึ้นได้

ผลสรุปงานวิจัยของรูปแบบ “5A รูปแบบการเรียนรู้ด้วยแฟ้มสะสมผลงาน” สามารถพัฒนาทักษะของนักศึกษาได้ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2: รูปแบบการเรียนรู้ '5A Learning Portfolio'

บทสรุป

บทความนี้นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนด้านวิชาชีพวิศวกรรมให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักการแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง อาจมีข้อจำกัด และบริบทที่แตกต่างแต่นับเป็นความพยายามที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 อาจสนใจนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ในบริบทของตนเองและประเทศชาติต่อไป

รายการอ้างอิง

- ปราณี กุลละวณิชย์. (2550). *ข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนสอนและความต้องการภาษาต่างประเทศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualifications Framework for Higher Education)*. กระทรวงศึกษาธิการ
- Beder, S. (2000). "Valuable skills learned from "basket weaving". *Engineers Australia* 3: 46.
- Brown, A. L. (1987). Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms. In F. E. Weinert & R. H. Kluwe (Eds.), *Metacognition, motivation, and understanding* (pp. 65-116). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Candy, P. (1991). *Self-direction for lifelong learning*. San Francisco: Jossey-Bass
- Chamot, A. (2005). "The Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA): Anupdate" in P. Richard-Amato & M. Snow (eds). *Academic success for English language learners: Strategies for K-12 mainstream teachers*. New York: Longman.
- Chamot, A., & Keatley, C. (2003). *Learning strategies of adolescent low-literacy Hispanic ESL students*. (A paper presented at the 2004 Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago IL.).
- Cohen, A. (1998). *Strategies in learning and using a second language*. London: Longman.
- Dahlgren, M., & Dahlgren, L. (2002). "Portraits of PBL: Students' experiences of the Characteristics of Problem-based learning in physiotherapy, computer engineering and psychology." *Instructional Science*, 30: 111-127.
- De La Paz, S., & Graham, S. (1997). "Strategy instruction in planning: Effects on the writing performance and behavior of students with learning difficulties." *Exceptional Children*, 63: 167-181.
- Flavell, J. (1980). "Metacognition and Cognitive Monitoring: A New Area of Cognitive Developmental Inquiry." *American Psychologist*, 34: 906-911.

- Garrison, D. R. (1997). "Self-Directed Learning: Toward a Comprehensive Model." *Adult Education Quarterly*, 48, 1997, 18–33.
- Gross, R. (1977). *The Lifelong Learner: A Guide to Self-Development*. New York: Simon and Schuster.
- Harris, V. (2003). "Adapting classroom-based strategy instruction to a distance learning context." *TESL-EJ*, 7 (2) Retrieved March 1, 2018 from www.writingberkeley.edu/TESLEJ/ej26/al.html.
- Harris, K., & Graham, S. (1996). *Making the Writing process Work: Strategies for Composition and Self-Regulation*. 2nd ed. Cambridge: Brookline books.
- Harris, K., Graham, S., & Mason, L. (2006). "Self-regulated strategy development for 2nd grade students who struggle with writing." *American Educational Research Journal*, 43: 295-340.
- Hart-Rawung, P., & Li, L. (2008). "Globalization and Business Communication: English communication skills for Thai Automotive Engineers." *World Academy of Science, Engineering, and Technology*, 24: 320-330.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific purposes: a learning – centered approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jarupan, S. (2013). "The English Oral Communication Competency of Thai Engineering Students." *International Journal of Scientific and Research Publications*, 3(3): 1-9.
- Jarupan, S. (2019). "The Use of '5A Learning Portfolio', a Technique of Learning Strategies Based on Self-Directed Learning and Metacognition to Enhance English Learning Skills of Thai Engineering Students." *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 8(1): 35-47.
- Jensen, H.P. (2000). Strategic planning for the education process in the next century. *Global Journal of Engineering Educ*, 4(1): 35-42.
- Johri, A. (2010). "Situated Engineering in the Workplace." *Engineering Studies*, 2(3): 151-152.
- Jongtrakul, N. (2013). "Thai Engineers' Readiness to Cope with the Free Flow of Skilled Labor in the ASEAN Economic Community." *HRD Journal*, 4(1): 6-21.

- Kabilan, M.K., & Khan, M.A. (2012). Assessing pre-service English language teachers' learning using e-portfolios: Benefits, challenges and competencies gained. *Computers & Education*, 58(4), 1007-1020. Elsevier Ltd. Retrieved April 24, 2019, from <https://www.learntechlib.org/p/67478/>
- Kaewpet, C. (2009). Communication Needs of Civil Engineering Students. *English for Specific Purposes*, 28(4): 266-278.
- Klenowski, V., Askew, S., & Carnell, E. (2006). "Portfolios for Learning, Assessment and Professional Development in Higher Education." *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 31(3): 267-286.
- Knowles, M. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. New York: Association Press.
- Livingston J.A. (2003). Metacognition: An overview. Retrieved March 22, 2018 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED474273.pdf>
- Munby, J. (1978). *Communicative syllabus design*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murali, B., & Rajaram, Y. (2015). "Study on the Corporate Expectations from Engineering Graduates in India-IOSR." *Journal of Business and Management*, 17(6): 1-9.
- O'Mally, J., & Chamot, A. (1990). *Learning Strategies in Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. (1990). *Language learning Strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House.
- Pahari, B. (2010). "Competency Level of Engineering Graduates and Quality of Engineering Education in Nepal." *Journal of Institute of Engineering*, 7(1): 1-1.
- Patil, A. (2015). "Global Engineering Criteria for the Development of the Global Engineering Profession." *World Transactions on Engineering and Technology Education*, 4(1): 49-52.
- Prabpal, K. et, al. (2002). "The investigation of English proficiency of Thai graduates." March, 12, from <http://www.learners.in.th/blogs/posts/345423>.
- Robinson, P. (1991). *ESP today: a practioner's guide*. London: Prentice Hall International English language Teaching.

- Robinson, J., S., Garton, B., L., & Vaughn, P., R. (2007), "Becoming employable: a look at graduates and supervisor's perceptions of the skills needed for employability." *NACTA Journal*, 51(2): 19-26.
- Riemer, J. (2002). "English and Communication Skills for the Global Engineer". *Global Journal of Engineering Education*, 6(10): 91-100.
- Rubin, J. (2003). "Diary Writing as a Process: Simple, Useful, Powerful." *Guidelines*, 25(2): 10-14.
- Ryan, G. (1993). Student perceptions about self-directed learning in a Professional course implementing problem-based learning. *Studies in Higher Education*, 18(1): 53-63.
- Sawyer, R., Graham, S., & Harris, K. (1992). "Direct teaching, strategy instruction, and strategy instruction with explicit self-regulation: Effects on the composition skills and self-efficacy of students with learning disabilities." *Journal of Educational Psychology*, 8(4): 340-352.
- Schraw, G. (1998). Promoting general metacognitive awareness. *Instructional Science*, 26: 113-125.
- Shannon, S. (2008). "Using Metacognitive Strategies and Learning styles to Create Self-directed Learners." *Institute for Learning Styles Journal*, 1(1): 111-139
- Shraw, G., Crippen, K., & Hartley, K. (2006). "Promoting Self-regulation in Science Education: Metacognition as Part of a Broader Perspective on Learning." *Research in Science Education*, 36(1-2): 111-139.
- Trilling B., & Fadel C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in our times*. San Francisco: Jossey-Bass
- Vogel-Walcutt, J., & Fiore, S. (2010). *Making Metacognition Explicit: Developing a Theoretical Foundation for Metacognitive Prompting During Scenario-based Training*. Retrieved September 1, 2010, from <https://doi.org/10.1177/154193121005402703>
- Wenden, A. (1998). "Metacognitive Knowledge and Language Learning." *Applied linguistics*, 19(4): 515-537.
- Wenden, A., & Rubin, J. (1987). *Learner Strategies in Language Learning*. Englewood Cliffs. NY: Prentice Hall International.

Widdowson, H. G. (1984). *Learning purpose and Language use*. Oxford: Oxford University Press.

Zimmerman, B. J. (2008). *Investigating Self-Regulation and Motivation: Historical Background*. Prentice Hall International

Zubizarreta, J. (2009). *The learning portfolio: Reflective practice for improving student learning*. Bolton, MA: Anker. (second edition.)

ผู้เขียน

สารดา จารุพันธุ์

คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

E-mail: sarada_ja@rmutto.ac.th

พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร ปึงสูงเนิน

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

E-mail: wirojactive@gmail.com

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล

อุษามา แสงเสริม¹

อรรถิพย์ กิรติคุณพงศ์ วัชรารณณ์ รัตนจารุ ตรีศรีรินทร์ เฉลิมกิติ และ นิรมล รัตนสงเคราะห์
กองทรัพยากรบุคคล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล¹

บทคัดย่อ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดดของสังคมปัจจุบันส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลตอบรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยการกำหนดให้มีหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) เพื่อรองรับนักศึกษาที่สนใจเข้าศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล (SWOT Analysis) ซึ่งจักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อหลักสูตร คณะและมหาวิทยาลัยในการนำข้อค้นพบไปปรับปรุง พัฒนาระบบและการกำหนดทิศทางต่าง ๆ ในการดำเนินงานของหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จต่อไป

คำสำคัญ

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค หลักสูตรภาษาศาสตร์ประยุกต์

Abstract

Regarding to the educational changing system of Thailand, Mahidol University began its Doctor of Philosophy Program in Applied Linguistics (International Program), targeting domestic and international students. In order to identify the potential strengths and weaknesses of this program and the conditions, a SWOT analysis of the current program was conducted, designed to identify its intrinsic strengths and weaknesses, as well as opportunities for its success and threats against it. The finding highlights the strengths, weaknesses, opportunities, and threats from the current students to make the program improvements that may benefit in the future.

Keywords

SWOT Analysis, Strengths Weaknesses, Opportunities Threats, Applied Linguistics Program

บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ในมาตรา 12 ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในวิชาการ การศึกษา อบรม การเรียนการสอนย่อมได้รับความคุ้มครองเท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและในมาตรา 81 ระบุให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้จัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งความในรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ท่ามกลางภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงของตลาดโลกที่มุ่งเน้นที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นอย่างเพียงพอในการทำงานที่ต้องใช้และควบคุมเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่กำลังเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนวิถีของคนในยุคปัจจุบัน

อันเนื่องมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดดของสังคมปัจจุบันส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอีกทั้งยังต้องเชื่อมโยงความรู้ทั้งที่อยู่ในตำราเรียนและความรู้ที่ต่ออาศัยประสบการณ์และทักษะในการใช้ชีวิต เช่น การคิดอย่างเป็นระบบ การสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหาและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมศักยภาพด้านให้ผู้เรียนและเพื่อสร้างความสอดคล้องกับโอกาสในการเข้าสู่สนามการแข่งขันในตลาดแรงงานโลกได้ ดังนั้น การศึกษาคุณนัจึงจำเป็นต้องนำเสนอทั้งโอกาสและทางเลือกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างไม่มีขีดจำกัดตามความสนใจของตนเอง โดยที่ยังคงรักษามาตรฐานและการรับรองคุณภาพการศึกษาอย่างมีระบบ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้

จากวิกฤตการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลให้มีการกำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและภายนอก มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐที่กำหนดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน (ระดับหลักสูตร) ทุก ๆ 5 ปี โดยสำนักงานการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถตอบสนองต่อบริบททางสังคมและสภาวะแวดล้อม ความต้องการทางวิชาการและวิชาชีพรวมถึงความต้องการของสังคมด้วย

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตรประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) เป็นหลักสูตรใหม่ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยเริ่มรับสมัครนักศึกษารุ่นแรกปลายปีการศึกษา 2560 มุ่งเน้นที่จะผลิตอาจารย์และนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตรประยุกต์ที่มีคุณภาพ ปัจจุบันมีนักศึกษาที่กำลังศึกษาทั้งสิ้น 2 รุ่น

จำนวน 10 คน และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานของ สกอ. และเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา หลักสูตรมีความจำเป็นต้องได้รับการประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของหลักสูตร ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสำเร็จ รวมถึงความล้มเหลวของการใช้หลักสูตร เพื่อใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล มีความสำคัญและจำเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหลักสูตร คณะและมหาวิทยาลัยในการนำข้อค้นพบไปปรับปรุง พัฒนาระบบการและกำหนดทิศทางการดำเนินการดำเนินงานของหลักสูตรที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคตให้ประสบความสำเร็จ

คำถามการวิจัย

1. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) คืออะไร
2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ)

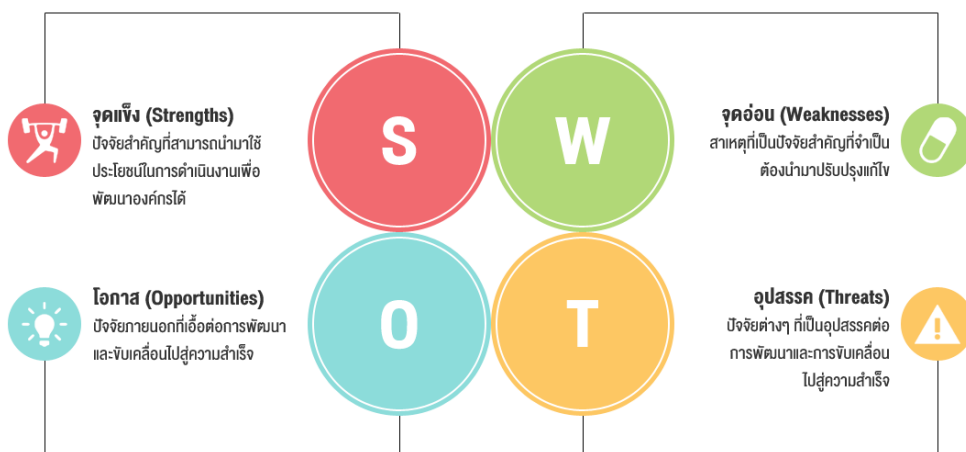
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT (SWOT Analysis)

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์นั้นเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ ตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอกเพื่อกำหนดอนาคตขององค์กร วิธีตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่นิยมใช้กันมากคือ การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ ภาวะคุกคาม (Threats) (Wheelen & Hunger, 2004)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยตัวแปร 2 ตัวที่อยู่ภายนอกองค์กร คือ โอกาสและอุปสรรค ซึ่งเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อองค์กรได้โดยตรง เช่น กลุ่มลูกค้า กลุ่มคู่แข่ง สภาพเศรษฐกิจ กฎหมาย นโยบายรัฐบาล นวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยอีก 2 ตัว คือ จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร อาทิ โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กรและทรัพยากรขององค์กร เป็นต้น

เอกชัย บุญยาธิฐาน (2553) กล่าวว่า SWOT คือ เทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรแล้วนำผลที่ได้ในรูปแบบของจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ ภาวะคุกคาม (Threats) มากำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อใช้ในการวางแผนและพัฒนาองค์กร ถึงแม้ว่าแต่เดิมนั้น SWOT จะถูกคิดค้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาทางภาคธุรกิจ แต่ต่อมาก็ถูกนำมาพัฒนาและประยุกต์ให้เข้ากับภาคส่วนอื่น ๆ หรือสาขาอื่น ๆ ได้

ภาพที่ 1 SWOT Analysis

ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เพื่อพัฒนาองค์กรให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (ภาวะคุกคาม) สามารถนำจุดแข็ง จุดอ่อนมาเปรียบเทียบกับโอกาสและอุปสรรค (ภาวะคุกคาม) เพื่อวิเคราะห์ว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใด และภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว องค์กรควรทำอย่างไร การวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551, น. 22-23) ระบุว่าองค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 จุดแข็ง-โอกาส รูปแบบนี้ถูกจัดให้เป็นรูปแบบที่องค์กรพึงปรารถนาที่สุดเพราะสามารถนำจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้โดยใช้โอกาสที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

รูปแบบที่ 2 จุดอ่อน-อุปสรรค รูปแบบนี้ถูกจัดให้เป็นรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดเพราะเป็นรูปแบบที่สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรกำลังเผชิญกับอุปสรรคภายนอก อีกทั้งยังมีปัญหาที่เป็นจุดอ่อนภายในด้วย

รูปแบบที่ 3 จุดอ่อน-โอกาส รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่องค์กรมีความได้เปรียบด้านการแข่งขันแต่ยังติดขัดเพราะยังมีอุปสรรคที่ยังคงเป็นจุดอ่อนอยู่ด้วยเช่นกัน

รูปแบบที่ 4 จุดแข็ง-อุปสรรค รูปแบบนี้เกิดจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานแต่ตัวองค์กรอาจยังมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการจึงสามารถนำประโยชน์จากจุดแข็งมาขยายโอกาสในระยะยาวได้

กลุ่มประชากร

นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้

แบบสอบถาม

การเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามแบบออนไลน์ (Google Document)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปสาระสำคัญโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดล โดยผู้ให้ข้อมูลคือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) จำนวน 10 คน ผ่านการตอบแบบสอบถามออนไลน์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปสาระสำคัญโดยใช้สถิติพื้นฐาน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นหัวข้อตามภารกิจ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน
2. ด้านอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญประจำหลักสูตร
3. ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ด้านระบบบริหารจัดการหลักสูตร

ภารกิจ	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1. ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน	- หลักสูตรเป็นที่ต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน	- เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ในห้องเรียนมีน้อยเกินไป	- มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงทำให้นักเรียนมีความสนใจ สมัครเรียนหลักสูตรนี้มากขึ้น - ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จจะช่วยให้หลักสูตรเป็นที่รู้จักมากขึ้น	- ขาดการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเชิงรุก

ภารกิจ	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
2. ด้านอาจารย์ และ ผู้เชี่ยวชาญ ประจำ หลักสูตร	- มีอาจารย์ ประจำ หลักสูตรที่มี ความสามารถ และความ เชี่ยวชาญ	- ขาดอาจารย์ ประจำหลักสูตร ที่เป็น English Native Speakers	- อาจารย์ประจำ หลักสูตรที่มี ความเชี่ยวชาญ สามารถสร้าง เครือข่ายในงาน วิชาการได้	- เป็นสาขาวิชา ที่มีความ เฉพาะที่ยาก และท้าทาย ทำให้แนวโน้ม ที่จะได้ อาจารย์ที่เป็น English Native Speakers ที่ เก่งเข้ามา ร่วมงานเป็น เรื่องที่ยาก
3. ด้าน สภาพแวดล้อม ในการจัดการ เรียนการสอน	- บรรยากาศใน ห้องเรียนมี ความเอื้อต่อ การเรียนรู้		- การหา งบประมาณจาก การหารายได้ ของหลักสูตร สามารถนำมา สนับสนุนการ จัดการ สภาพแวดล้อม ในห้องเรียนได้	

ภารกิจ	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้	- มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย - มีสถานที่ที่จัดสรรไว้ให้นักศึกษาทำกิจกรรม - มีห้องสมุดประจำคณะที่เข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว	- จำนวนพื้นที่ทำกิจกรรมยังมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา - หนังสือในห้องสมุดยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนและความจำเป็นที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนและการทำวิจัย - ห้องสมุดไม่เปิดทำการตลอดวัน	- ประชาสัมพันธ์การใช้สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้นักศึกษาทราบ - จัดซื้อหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ	- งบประมาณสนับสนุนจากคณะที่จำกัด ทำให้ดำเนินการได้ไม่เต็มศักยภาพ

ภารกิจ	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
5. ด้านระบบ บริหารจัดการ หลักสูตร	- มีระบบการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน - มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ - มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ - มีโครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศ - มีการติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ	- รายละเอียดกำหนดการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษายังไม่ชัดเจนและเข้าถึงได้ยาก	- การบริหารมี ความเป็นระบบและมีมาตรฐานที่ชัดเจนทำให้เห็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาปรับปรุงอย่างแท้จริง	- เงื่อนไขระเบียบทางราชการที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอนและไม่ยืดหยุ่นทำให้เป็นอุปสรรคในการบริการวิชาการร่วมกับหน่วยงานภายนอก

การอภิปรายผล

จุดแข็ง จุดอ่อนของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ)

1. ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนพบว่านักศึกษา 9 ใน 10 คน เห็นว่าหลักสูตรฯ เป็นที่ต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานและนักศึกษา 4 ใน 10 คนเห็นว่าระยะเวลาในการเรียน course work มีน้อยเกินไปส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ไม่เพียงพอที่จะนำไปต่อยอดงานวิจัยของตนเอง
2. ด้านอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญประจำหลักสูตรพบว่านักศึกษา 6 ใน 10 คนเห็นว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในแขนงวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ สามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาได้อย่างเต็มความสามารถแต่ยังขาดอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็น English Native Speakers อยู่เช่นกัน ทั้งนี้การที่หลักสูตรฯ ดำเนินนโยบายเป็นหลักสูตรนานาชาตินั้นจำเป็นต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตรที่สอดคล้องกันด้วย
3. ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนพบว่านักศึกษา 7 ใน 10 คนเห็นว่าบรรยากาศในห้องเรียนนั้นเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความเป็นวิชาการและจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้พบว่านักศึกษา 8 ใน 10 คนเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวกและรวดเร็วต่อการค้นคว้าและมีสถานที่ที่จัดสรรไว้ให้นักศึกษาที่ต้องการทำกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียนอีกด้วย อีกทั้งคณะยังมีบริการห้องสมุดที่อยู่ภายในตึกของคณะทำให้นักศึกษามีความสะดวกในการใช้บริการ แต่นักศึกษา 8 ใน 10 เห็นว่าการเปิดให้บริการของห้องสมุดยังไม่เป็นที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักศึกษาเพราะห้องสมุดมีเวลาปิดทำการระหว่างวันอาจส่งผลให้การบริการนักศึกษาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
5. ด้านระบบบริหารจัดการหลักสูตรพบว่านักศึกษา 4 ใน 10 คนเห็นว่าการจัดการกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่เป็นประโยชน์ให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมวิชาการและการจัดอบรมทักษะต่าง ๆ เป็นต้น อีกทั้งยังมีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาที่เป็นความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกอีกด้วย นอกจากนี้ นักศึกษา 3 ใน 10 คนเห็นว่าการหลักสูตรมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษาและตอบสนองต่อความต้องการของกระแสโลกยุคปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มีจุดแข็งที่ถือเป็นข้อได้เปรียบในตลาดแรงงานอย่างมาก อาทิ หลักสูตรฯ เป็นที่ต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน อาจารย์ประจำหลักสูตรฯ มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญ บรรยายภาคในห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความเป็นวิชาการ และจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สะดวกและรวดเร็วต่อการค้นคว้าเพิ่มเติมของนักศึกษา ในหลักสูตร อีกทั้งหลักสูตรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่เป็นประโยชน์ให้นักศึกษาอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะยังมีจุดด้อยอยู่บ้าง เช่น หลักสูตรยังขาดอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็น English Native Speakers และการเปิดให้บริการของห้องสมุดยังไม่เป็นที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักศึกษา ซึ่งหากหลักสูตรฯ ปรับปรุงจุดด้อยดังกล่าว จะส่งผลให้หลักสูตรฯ มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักศึกษาดังกล่าวนั้น สามารถสรุปแนวทางเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฯ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ)

1. ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาเห็นว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ให้โอกาสนักศึกษาได้เรียนกับอาจารย์ที่หลากหลายมากขึ้นและมีระยะเวลาการเรียนในห้องเรียนที่นานมากขึ้น ทั้งนี้หลักสูตรอาจอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาที่ไม่สะดวกในการเดินทางเข้ามาเรียนที่คณะได้เรียนทางออนไลน์ด้วย
2. ด้านอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญประจำหลักสูตร นักศึกษาเห็นว่าควรจัดหาอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็น English Native Speakers เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการกับเจ้าของภาษาได้โดยตรงและง่ายแก่การเข้ารับคำปรึกษาหากนักศึกษาต้องเผชิญกับปัญหาทางการใช้ภาษาอังกฤษระหว่างการเรียนและการทำวิจัย
3. ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาเห็นว่าปัจจุบันบรรยากาศในการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความเอื้อต่อการเรียนรู้เพียงพอเหมาะสมแล้ว หากหลักสูตรต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอาจนำเงินรายได้ของหลักสูตรมาจัดซื้อและปรับปรุงสภาพห้องเรียนให้มีความเป็นวิชาการยิ่งขึ้นไปได้
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นักศึกษาเห็นว่าหลักสูตรควรจัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการค้นคว้าเพื่อการศึกษาและทำวิจัยของนักศึกษาเข้าห้องสมุดคณะให้มากกว่านี้

5. ด้านระบบบริหารจัดการหลักสูตร นักศึกษาเห็นว่ารายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษายังขาดการเข้าถึงและข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบันเท่าที่ควร หลักสูตรควรปรับปรุงให้ข้อมูลต่าง ๆ มีความง่ายแก่การค้นหาผ่านเครือข่ายออนไลน์และจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบันมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของนักศึกษาในการวางแผนจัดการการเรียนการสอนได้ด้วยตนเองล่วงหน้าโดยไม่จำเป็นต้องเข้ามาติดต่อเจ้าหน้าที่ที่คณะด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิเคราะห์และวิจัยครั้งต่อไป

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (หลักสูตรนานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหิดลครั้งนี้ ใช้การสำรวจจากนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตร จำนวน 2 รุ่นเท่านั้น ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงเป็นเพียงมุมมองความต้องการของนักศึกษาเพียงกลุ่มเดียว หากผู้ที่สนใจต้องการศึกษาในภาพรวมที่มีมุมมองที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยแนะนำให้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจและวิเคราะห์ที่หลากหลายขึ้น อาทิ ผู้บริหารหลักสูตร เจ้าหน้าที่ในหลักสูตรและอาจารย์รวมถึงตลาดแรงงานและองค์กรภายนอกที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรนี้ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อไป

รายการอ้างอิง

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2004). *Strategic management and business policy*.

Upper Saddle River, NJ: Pearson/ Prentice Hall.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) ที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

เอกชัย บุญญาธิฐาน. (2553). *คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ผู้เขียน

อุษามา แสงเสริม

กองทรัพยากรบุคคล สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: usama.san@mahidol.edu

อรรถิพย์ กิรติวุฒพิงศ์

มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: orrathip@hotmail.com

วัชรภรณ์ รัตนจรรุ

มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: kisawadkom.w@gmail.com

ตรีศิริรินทร์ เณลิมกิติ

มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: snowwhite021@hotmail.com

นิรมล รัตนสงเคราะห์

มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: iam.niramon@gmail.com

The Challenges of Informal Labour under ASEAN Community in Songkhla

Vilasinee Sukka, Ekarach Maliwan & Manassawas Kullawong

Rajamangala University of Technology Srivijaya

Abstract

The informal labour plays an important role in economic development of Songkhla but, there is limited provincial support for people in this sector. Therefore, the study aims to understand the challenging situation of informal labour who works within an informal economies and how the policy on AEC advocated by Songkhla province will have an impact on them. The research employed qualitative methodology in order to examine the situation and challenge of informal labour in Songkhla. The research included documentary data, observation and in-depth interview of workers and non-government organization staff. The respondents comprised with 6 female workers and 1 staff from non-government organization. The testimonials from the respondents were analysed by using content analysis method. The result demonstrated that the Songkhla policy on AEC lack tangible processes of developing informal labour. Therefore, the study proposed that policymaker should consider human security approach as the framework for such labour development.

Keywords

Situation of Informal Labour, Impact on Economic Security, ASEAN Community

Introduction

The ASEAN Economic Community (AEC) is established as one of the three pillars of the ASEAN community (AC). The main objective is to integrate region economies to become a single market and production base. Thus, after the settlement of AEC at the end of 2015, it continues to have impact that goes beyond many levels of social and economic domains of ASEAN members. AEC becomes the major milestone on regional economic integration agenda in ASEAN. AEC provides opportunities to over 622 million people by providing a huge market of US\$2.6 trillion. ASEAN encompasses the third largest economy in Asia and the seventh largest in the world (Association of Southeast Asian Nations, n.d.). The creation of single market promotes the free flow of goods, services, investment, and skilled labour; fair economic competition; sustainable and equitable economic development; and further integrating ASEAN into the global economy. This has inevitable effects on businesses or domestic employment in Thailand specifically on the workforce mobility since the AEC will allow the free movement of labour force in the region.

In Thailand, an going regional cooperation causes challenges in terms of economic development and induces competitiveness of labour. Therefore, it is very important to the national policy practitioners to prepare for the free workforce mobility as well as formulate a proper plan to develop the domestic workforce and increase their potentiality. However, the labour force in Thailand has interesting characteristics. The Thai labour market can be characterized as a segmented labour market by consisting of formal and informal labour market.

From the aspect of formal and informal labour, Tawan Wannarat (2014) said that the broad definition of informal labour which refers to workers with no social welfare and protection, is problematic. It causes difficulty and confusion when considering who should be regarded as informal labour. Nowadays, workers who claim to be informal labours try to form groups to show their existence and to make certain demands.

The growing recognition of informal labour or sector raised the importance of labour who worked in this area. Bank of Thailand provided definition of informal sector as informal sector typically refers to economic transaction that is not explicitly observed or organized. “The informality can be defined in terms of market transaction and legality as follows. First, non-market transaction, legal output but illegal arrangement. Examples are goods or services produced by households which are not traded or paid for. Secondly, market transaction, legal output, and legal arrangement. Examples are goods or services produced by small – scale producers, which are sold either as intermediate goods and services to other producers or as part of final demand. Thirdly, market transaction, legal output, but illegal arrangement. Examples are goods or services produced by registered producers but involved some illegality like avoidance of minimum wage. Finally, market transaction, illegal output, and illegal arrangement. Examples are goods or services produced by criminal sector like drugs.” (Buddhari & Rugpenthum, 2019, p.2)

The National Statistical Office (NSO) has defined “informal workers” and conducted a yearly survey to enable concerned agencies to better plan for the administration and protection of the workers’ rights in the informal economy. The NSO defines “informal worker” as follows: an “informal worker” is a person of at least 15 years of age, whose employment is neither protected nor regulated by the social security system, unlike their counterparts in the formal economy (Thanachaisethavut, 2011, p. 11).

Therefore, labour who works in informal sector are generally considered as informal labour, and they have been seen as low-skilled workers, which affects their productivity, income, and wellbeing. This is the huge challenges of Thailand since the informal labour is a prevailing problem of the country. For example, according to the National Statistical Office had reported that the workers in informal employment in the third quarterly (July-September 2018) do not have any employment security or have no social protection and benefit from their employers. There are 55.3 percent of 38.3 million employed persons are informal employed. The agricultural sector accounts for the majority of the informal labour force and most of them had low education level (National Statistical Office, 2018).

The difficulties of informal labour are demonstrated in many studies. According to Bonner & Spooner (2011) many informal workers do not have an employer or whom to negotiate. So, they are outside the protective labour law framework and there are no clear markers against which to push for gains. Since collective bargaining is a staple of trade union activities, these factors create perceptual and practical challenges for traditional unions. Further, most of the informal workers are poor and must work long hours and some may work multiples jobs to survive. Unsurprisingly, they are more likely to be the most vulnerable people of exploitation.

This situation also constantly occurs in Thailand. Previous studies indicate that the vulnerabilities of the informal labour in Thailand remained the controversy topic in several ways. For instance, the study of Potjanalawan (2017) on the invisible state of janitors in workplace, case study in universities, showed that there was a relationship between labours and workspace which they have the powerless negotiation. Thus, the existence of them seems to be invisible, hiding from the appearance. The universities mostly ignore to manage the space for them. Moreover, the invisible state is emphasized by the change of the university policy. Another interesting research focused on the impartial provision or welfare of the

informal labour was conducted by Atiwanichpong (2013). She investigated that the development of capitalism creates complex employment as well as it causes a labour migration. Moreover, each type of workers creates different working conditions and different provision. While the formal workers, which were the government officials, state enterprise employees and permanent employees, have a better status than other types of labour but, the informal migrant workers and stateless labour do not receive fairly access to the benefits.

With regards to the development of capitalism and the importance of regional economic integration, which is derived from the idea of capitalism, ASEAN community can be seen as a paradox of economic development. Although it creates the opportunities for investments, services and trade, the informal economy is also expanded. The economic development are able to create an insecurity resulting from flexible labour markets, unemployment and temporary jobs. This idea profoundly involved with human security aspects. While some workers celebrate opportunities created by the cooperation of AEC, the others face insecure in income generating activities.

Therefore, this study focuses only on the policy documentation of Songkhla and its real situation of informal labour in the area. The study employed the human security approach in order to analyse the real situation of informal labour and its effects from the policy. The focal point of addressing the vulnerability of informal labour in Songkhla is to demonstrate the challenges of people who work in informal sector whereas, Songkhla has been positioning itself as the center of economic development in deep south of Thailand and become a gateway to ASEAN (Strategic Planning Group of Songkhla, 2015).

Objectives

The study aims to understand the challenging situation of informal labour or labourers who work within an informal economy and how does the policy on AEC advocated by the Songkhla province will have an impact on informal labour.

Research Questions

1. How does the situation of informal labour take place in Songkhla province.
2. How does the policy on AEC of Songkhla province will affect the informal labour.

Literature Review on Human Security and Informal Labour

There are many debates on the concept of human security. The notable idea of human security circulates around the meaning of 'security'. The term is formerly considered within a political sense and literally links with an old term of national security connotation. After the World War, this particular meaning stemmed from the practices of international politics. The general meaning focuses on the safety of individuals from violence or crimes (Shinoda, 2004). However, it primarily aimed to protect the state sovereignty and territorial security of the state from any external treats (Trachsler, 2011). Therefore, the traditional notion of security showed that there are major implications and all acts on security have been built around the security of the state for several decades. For instance, the French Revolution and Napoleonic Wars spurred the importance of state's security issues. (Fukuda-Parr and Messina, 2012).

Furthermore, an escalation of inter-state violence after the end of Cold War brought a serious consideration on threats. The increase of fragile states and failed states had also boosted a necessary awareness on resurgence of political, ethnic, religious and economic tensions which had directly threatened on lives and quality of life of the civilian (Trachsler, 2011). Shinoda (2004) argued that the traditional concept of security is not considered purely on political implications and national level since the political term have been dealt within components of the state. He also noted that only people or individuals may be content with being secure.

The concept of human security is shifted and it emphasized more on people's security than state's security when Amartya Sen acknowledged the importance of human security at the International Symposium on Human Security in Tokyo in 2000. He pointed out the persistent problems and vulnerabilities with which the world has long been confronted with, for instance, security of survival, health, peace and tolerance quality of living, information and ecology in recent decade etc. The international interests on human security continued occur as noted in UN General Assembly resolution 66/290 on human security, it had been stated that "human security is an approach to assist member states in identifying and addressing widespread and cross-cutting challenges to the survival, livelihood and dignity of their people" It calls for people-centred, comprehensive, context-specific and prevention-oriented responses that strengthen the protection and empowerment of all people. Thus, the informal labour can be seen as a group of insecurity people in terms of insecurity in income generating activities after the AEC is implemented.

Methods

The research used the qualitative methodology in order to investigate the situation of informal labour in the Songkhla province. Moreover, this research included documentary data, observation and in-depth interview of workers and non-government organization staffs. There are the ASEAN Strategic Plan of Songkhla 2015-2017, which is an official document of province with regard to the ASEAN. There were 3 papers from Ministry of Labour (MOL); the Situation Report on Labour in Songkhla from 2014-2018 as well as there were 2 papers of the Informal Employment Survey 2017-2018 from National Statistical Office (NSO).

From all the documents, researcher analysed the information on a number of informal labour in Songkhla from 2014-2018 and the situation of labour demand and labour supply in informal sector. However, in order to examine the challenges of the informal workers, researcher also investigated the problems and obstacles of the employees in informal sector. The problem which occurred under the period of AEC and its impact on informal labour.

In order to collect the primary data, an in-depth interview was conducted as data collecting method for this study. The key informants were chosen by using accidental sampling. There were 6 female workers who worked at the private dormitories local business firms and in universities in the Songkhla province. All of them have a discrete contract and they did not receive any benefits from the social protection scheme but, they were under the universal health care scheme. There was also 1 respondent from Home Net, the non-government organization, she has been working closely with informal workers in Songkhla. Surprisingly, Home Net is only one non-government organization actively worked in Songkhla province under the informal labour issue.

In order to understand the current situation, the researcher grouped the information from the literature as well as from the interview. After that it is analysed with the theoretical approach on human security. Also, the possible action has offered in the study in order to help support the labour in informal sector.

Results and Discussion

Situation of Informal Economy in Songkhla

Songkhla province has the goals and benefits that are expected to be gained from opening ASEAN and AEC in two ways. First, the benefit from importing raw fishery materials from neighboring countries such as fish and squid. Second, being the economic center of foreign trade with the southern region and the ASEAN members such as Malaysia and Indonesia (Strategic Planning Group of Songkhla, 2015). This goal enables the governor of Songkhla to enthusiastically develop business and industry managements. This may lead to an understanding on provincial development derived from the formal sector. Interestingly, the information from the document demonstrated that the informal employment in Songkhla played an important role in economic development. According to the report by the National Statics Office of Songkhla in 2017, there were 862,422 people who were in the labour market. However, there were only 433,756 people or 50.3 per cent present in the informal economy (National Statistical Office, 2018).

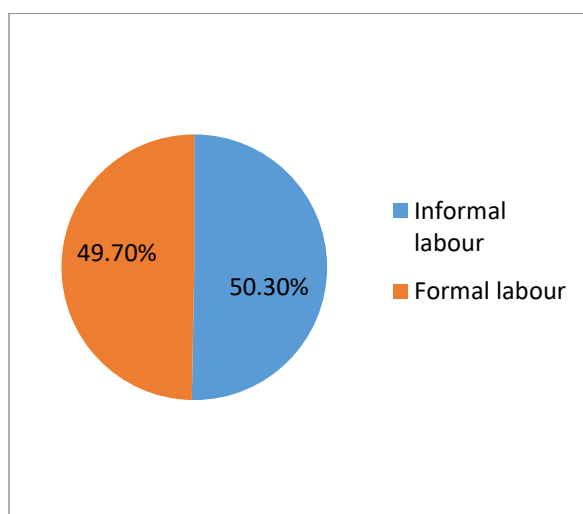

Figure 1 The proportion of formal labour and informal labour in Songkhla

Source : Modified from National Statistic Officer of Songkhla, 2018

The figure shows that there is an equal proportion between a number of formal labour and informal labour in Songkhla and all of them form the largest part in the industrial and agricultural sector.

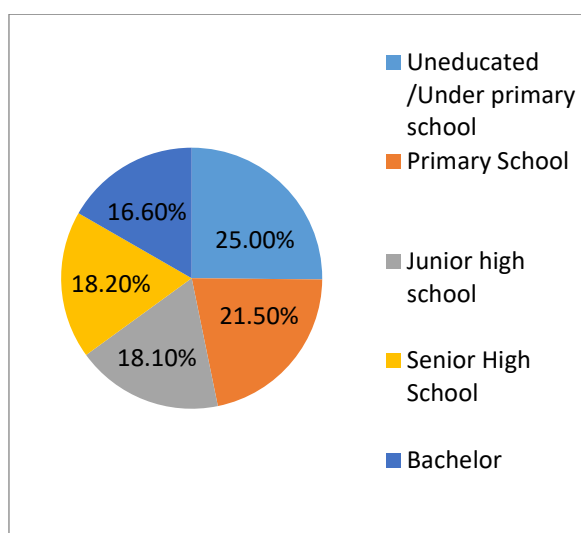

Figure 2 The proportion of informal labour by educational attainment

Source : Modified from National Statistic Officer of Songkhla, 2018

Although the informal employment is the major source of provincial economic development but, people who work in this sectors are low educational level. Education is one of the most important qualification of informal labour in informal employment. The majority of the informal labourers in Songkhla gained only a primary school level while most of them are uneducated. This seem to be a common qualification of informal labour in many developing countries.

Table 1 The education level of informal labour in Songkhla during 2015-2018

Education Level of Informal Labour	Year 2015	Year 2016	Year 2017	Year 2018
Uneducated&Under primary school	114,710	122,701	108,254	104,829
Primary school	105,622	106,377	93,365	103,044
Junior high school	67,912	83,633	78,557	92,771
Senior high school	82,066	75,589	78,869	83,351

Source : Modified from Office of Labour Songkhla Province, 2019

The table significantly demonstrated that the largest number of informal labour in Songkhla took part in under primary school level and an uneducated level. From 2015-2018, the number of uneducated labour and under primary school labour were continued recorded and it gradually increased until 2018. This referred to the number of informal labour were employed and they were officially accounted for the employment. Although they made up to the largest group of people but, they were more likely to be gained a lower pay than others group. This is a typical way of labour supply since the education is one of the most important qualification for employment.

There was also gender issue in informal labour. It is because the number of males employed surpassed females in the informal sector. This emphasized that female remain face gender barrier on applying job compare with their male counterpart.

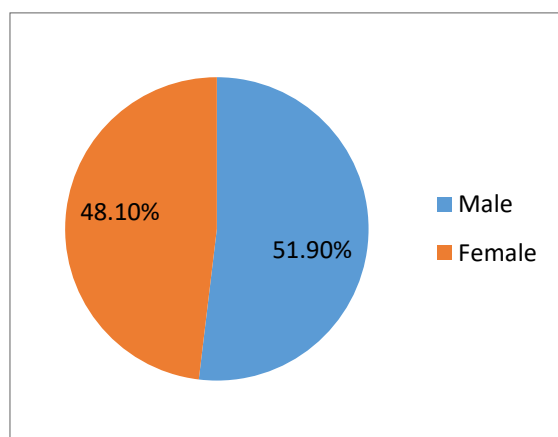

Figure 3 The proportion of informal labour by gender

Source : Modified from National Statistic Officer of Songkhla, 2018

With regards to the testimonial of female cleaner, she had reported that she had been rejected from the employers because of gender when she applied for the janitor. So, not only the education level but also the gender issue is an important factor for job application.

“I am quite old and I know, it is probably hard to get a job but, I applied for so many positions...some said I am too old, some said I am woman”

Miss E, 50-year-old

Since the education was widely believed to be one key factor that affects women’s involvement in the employment, the low educational level of workers caused negative effects toward their livelihood and it also affected their families. The literature also supported that statement because there is a relationship between women and education level and its impact on their livelihoods. Education can be seen as the way for women to redeem self-esteem, equalize social status and generate sustainable income (Leach, 1996).

It can be also said that, women are more exposed to informal employment and they are more often found in the most vulnerable situations. The employers tended to employ the educated person more than uneducated person. From the testimonial, the cleaners also stated that the education level is very important for applying higher wages’ job position. For example, the position of house keeper or cleaner in hotel business suited for the one who has at least a degree in junior high school. However, the majority of informal labour in Songkhla was uneducated person and some of them obtained only a primary school level.

“I know about the housemaid’s work in hotel but, I can not apply for that position because I have only primary school grade. Hotel requires (applicant’s education) at least secondary school.”

Miss D, 43-year-old

Furthermore, there were other gender issues in employment. According to Table 2, females were more likely to join the service business while males were more likely to join the industrial sector. This situation demonstrates that gender differences remain a factor for employment. Similarly, globally informal employment is a greater source of employment for men (63.0 percent) than for women (58.1 percent). This is true for both the averages for emerging and developing countries and developed countries and for agricultural and non-agricultural informal employment (International Labour Organization, 2018, p.20).

Table 2 The profession differences of informal labour in Songkhla during 2015-2018

Profession	Year 2015		Year 2016		Year 2017		Year 2018	
	M	F	M	F	M	F	M	F
Services Sector	55,331	97,254	51,460	83,521	59,977	99,824	62,930	100,953
Agriculture/ Fishery	106,602	78,706	116,119	85,055	106,712	65,629	109,473	83,221
Technician	17,128	-	19,243	1,908	13,889	732	10,811	-

Source : Modified from Office of Labour Songkhla Province, 2019

In short, the informal employment is a greater source of employment and economic development of Songkhla. This evidence complied with the global incidence on informal economy. Nevertheless, this is a very important point when Songkhla advocates policies on opening gateway to ASEAN. The business and services sector will gain plenty of benefits and advantages as well as the whole economic development of the province will obtain benefits. However, the ASEAN strategic plan of Songkhla did not clearly mention the role of gender, age and occupation type which will be supported by the provincial policy during the ASEAN.

Challenges from AEC to the informal labour in Songkhla

Economic security is one of the focal points of human security approach. This means that people are able to make their livelihood properly. However, personal economic security has differences with regards to the condition of employment or unemployment. From the testimonial showed that informal labour in Songkhla it has been facing challenges in several ways.

First, the informal workers are available for employment but, the low wage job hinder them from employment.

“ I decided to move to Songkhla because of a low price of rubber, so I stop doing a rubber tap at my hometown (Suratthani Province) and come to Songkhla. I want to apply any jobs but some of the positions offer very low paid. When I compare to rubber tap's earning, I think I do the rubber tap and it will gain more money than this position. ”

Miss A, 48-year-old

“ I used to work in restaurant, it was a small restaurant near my home. I work there for several months and I left that job because of a few earning. It is not enough for my family and me. ”

Miss B, 46-year-old

After the period of AEC officially activated, the businesses will surely adjust themselves in order to improve their competitiveness. The entrepreneur may reduce cost of production by offering the lower wages for the employees. This situation will lead to the limited choices of low education labour since they made up to largest number of informal labour in Songkhla while the decent job and the proper wages rates are decreased.

Secondly, the intense mobility of informal labour will affect the downtown area when Songkhla was announced to be the gateway of ASEAN. By expecting of economic and business growing, Songkhla can be seen as the destination of many workers.

“Recently after I divorced with my husband the rubber has low price, my daughter and I stay with my parents. You also know ,nowadays it is very hard to get enough earning from rubber tap. I decided to move to Songkhla because I used to live here when I was a little. I have relatives here so, I move from Surattani”

Miss A, 48-year-old

“ I live in Satingpra district but I took the ferry boat to Muang Songkhla. I work as a house keeper and my husband also a daily wage worker, he works at the wood factory”

Miss D, 43-year-old

Not only the Thai labour, but there is also a possibility for labour from neighboring countries under the ASEAN and the AEC. Some may say, the free movement of labour is applicable for skilled labour or labour under the standard of Mutual Recognition Agreement (MRA) but, when Songkhla welcome the foreign investor. It is possible for intensive demand of skilled and low –skilled labour or lillegal migrant workers in the area in order to respond with the growing demand in labour market.

Thirdly, due to the discrete contract of employment, the employees are not able to receive the social security for the workers under the labour law. This situation is commonly found in Thailand because of the discrete contracts regards to the growing demand on labour with short employment. These issues have long been debated in academic, policy practitioner and the government officers but the problem remains as a controversial issue.

“ I work in university but I did not have any social security benefit. When I got sick, I need to use 30 baht (universal health care scheme) and get only paracetamol.”

Miss C, 40-year-old

“ I am fat and have diabetes so I cannot stand to work for long time.”

Miss C, 40-year-old

The testimonial from the NGOs staff also gives an important point of informal labour in Songkhla. The issue of inequality of rights of the informal labour has been advocated by NGOs and the provincial officers. This is because Songkhla has become a center for economic development in the deep south of Thailand.

“ I work on informal labour issue for long time, I can say that I am the first one who starts the issue of labour rights protection ... Now, I witness the improvement in attitude of the government officers towards the informal labour. Even they have tried to manage, for example; the street vendor or the motorcycle taxi but, the government learns to deal with this people properly...Now, we have a network of informal labour in Songkhla under the support of Home Net...the informal labour network based on their type of job. For instance, the motorcycle taxi, the street vendor and the self employed (shop , restaurant and food stall). We help them (informal labour) by strengthening their network. We also shared them with the legal issue and educate them how to contact with the government officer at the Provincial Hall”

Staff from Home Net

Finally, ministry of labour at Songkhla province constantly advocated a job training but, there was no specific measurement for upgrading the skills of informal labour based on differentiation of gender.

“ I heard about job training for people...because the vocational school give training for free but I did not have a chance to join and I also don't want to change a job now”

Miss E, 50-year-old

From the testimonial of interviewee, support from the educational institution for informal labour was available. Actions provided by many actors in Songkhla in pursuit of labour development to bring an opportunity for informal labour issues into account for provincial policy. Also, during the ASEAN period, Songkhla governor should start imposing the informal labour issues to the public consideration.

Recommendations

The results of this study emphasized that the informal workers in Songkhla remained facing many obstacles in their life, for instance; the low wage earnings, the low education and low skill, gender barrier, the access to social protection, the personal health issues and etc. Therefore, Songkhla policymaker should consider these following issues.

Firstly, policymaker has to pay more attention on providing both the occupation safety and health services covering to this group. The provision from the provincial policy is needed and it can be immediately imposed for the provincial strategic plan. These supports will help informal labour towards standard of living.

Secondly, the policymaker should try to support both training and access to the useful information in order to improve these workers' productivity levels or provide the short training programme with regards to gender differences. As a success of the provincial policy, these labourers will become an important function in Songkhla economy in the ASEAN period.

Lastly, impose the tangible policy on human development, especially for informal labour, since the informal employment creates a large number of Songkhla economic development but there is no mentioned in provincial strategic plan.

In short, although we discovered that the increasing trends from formal to informal sectors also reflect the policy trend of the government, the problems of economic security of informal labour remain the same. The challenge increases when the ASEAN and AEC officially activated. The informal economy represents a challenge to policy-makers that pursue the following goals: improving the working conditions, legal and social protection of persons in informal sector employment. For employees in informal jobs are the source of increasing the productivity of informal economic activities. But, the labour in informal employment need a proper training skill in order to improve their work condition and work productivity.

Under the AEC, the provincial governor should use this opportunity to include the informal labour issues into provincial policies such as responsive gender employment, old age workers and legal rights for informal labour. Moreover, there is a link although not a perfect correlation between informal employment and being poor, it stems from the lack of labour legislation and social protection covering workers in informal employment. Thus, the appropriate implementation regulatory framework for informal labour is also necessary as well as an urban development, which is important for creating a friendly environment that supports the standard of living.

References

- Association of Southeast Asian Nations. (n.d.). Asean Economic Community. Retrieved from <https://asean.org/asean-economic-community/>
- Atiwanichpong, N. (2013). Labour and injustice. *PSDS Journal of development studies*, 10(1), 25
- Bonner, C., & Spooner, D. (2011). Organizing in the informal economy: A challenge for trade unions. *Internationale Politik und Gesellschaft*, 2(2011), 87-105.
- Buddhari, A., & Rugpenthum, P. (2019). A Better Understanding of Thailand's Informal Sector. *FAQ Focused and Quick*, 159, 1-14
- Fukuda-Parr, S., & Messineo, C. (2012). Human Security: A critical review of the literature. Centre for Research on Peace and Development (CRPD) Working Paper, 11.
- Husmanns, R. (2004, February). Statistical definition of informal employment: Guidelines endorsed by the Seventeenth International Conference of Labour Statisticians (2003). In *7th Meeting of the Expert Group on Informal Sector Statistics (Delhi Group)* (pp. 2-4).
- International Labour Organization. (2018). *Informality and non-standard forms of employment* (pp. 1-20). Buenos Aires. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/publicdgreportsinst/documents/publication/wcms_646040.pdf
- Leach, F. (1996). Women in the informal sector. *Development in Practice*, 6(1), 25-36
- National Statistical Office, Labour Statistics Group. (2018). *The Informal Employment Survey 2018*. Retrieved from <http://www.shorturl.at/cgkvD>
- Potjanalawan, P. (2017). Invisible state of janitor in workplace, Case study in universities. *Journal of Social Sciences Naresuan University*, 13(1), 7-25.
- Sen, A. (2000, July). Why human security?. In *International Symposium on Human Security, Tokyo* (Vol.28).
- Shinoda, H. (2004). The concept of human security: historical and theoretical implications. *Conflict and human security: A search for new approaches of peace-building*.
- Strategic Planning Department of Songkhla. (2015). *The ASEAN Strategic Planning of Songkhla*. Retrieved from <http://www.stg.songkhla.go.th/news/detail/31>
- Thanachaisethavut, B. (2011). *Informal workers and legal protection in Thailand*. Retrieved from <https://www.wiego.org/sites/default/files/migrated/reports/files/T01.pdf>
- Trachsler, D. (2011). *Human security: Genesis, debates, trends*. CSS Analysis in Security Policy, 90. Retrieved from <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSS-Analysis-90-EN.pdf>
- Wanarat, T., (2014). Study of informal labour in Thailand. *Silapakorn University Journal*, 34(3), 119-150.

Authors

Vilasinee Sukka

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

E-mail: Vilasinee.s@rmutsv.ac.th

Ekarach Maliwan

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

E-mail: Ekarach.m@rmutsv.ac.th

Associate Prof. Dr. Manassawas Kullawong

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

E-mail: 9keangdin@gmail.com

ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยง

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม¹

อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

ชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ปรากฏหลักฐาน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 โดยมีคลองโยงเป็นสายน้ำหลักของชุมชน ส่งผลให้เกิดการทำเกษตรในพื้นที่ทั้งสองฝั่งคลอง จึงเกิดการส่งต่อมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมข้าวกันต่อเนื่องมาปรากฏเป็นวรรณกรรมตำราชุดพรหมชาติ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยงจากประวัติศาสตร์บอกเล่า และแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยง โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2561 – กันยายน พ.ศ.2563 ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงแบ่งเป็น 1) ความรู้เรื่องการปลูกข้าวทำนา 2) ความรู้เครื่องมือและสัตว์ที่เกี่ยวกับการทำนา 3) ความรู้เรื่องประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับข้าว ส่วนด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงแบ่งได้เป็น 5 ยุค ได้แก่ 1) ยุคแรกเริ่มป่าไม้ชานนา 2) ยุคพัฒนาที่นาพระราชมรดก 3) ยุคการสำรวจดินสู่การเกษตรยุคใหม่ 4) ยุคนาข้าวสู่นาบัว และ 5) ยุคนาโฉนดชุมชน องค์ความรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวคลองโยงในมิติวัฒนธรรมข้าวนี้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของสังคมชาวคลองโยงที่เป็นสังคมชาวนาในที่ราบลุ่มริมน้ำ มีพัฒนาการและการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง มีต้นทุนทางภูมิศาสตร์ที่ดีทั้งดินและน้ำส่งผลให้ชาวคลองโยงจึงได้รับความนิยมต่อเนื่องมาที่รู้จักกันในนาม “ข้าวหอมนครชัยศรี”

คำสำคัญ

วัฒนธรรมข้าว, ประวัติศาสตร์ตำบลคลองโยง, ภูมิปัญญาการทำนา

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การบูรณาการองค์ความรู้ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นคลองโยง สู่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรมข้าวคลองโยง พุทธมณฑลนครชัยศรี จากมหาวิทยาลัยมหิดล ทุนวิจัยเงินงบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2562

**The History and Rice Culture of Khlong Yong Sub-district,
Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province:**

*Aphilak Kasempholkoon
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University*

Abstract

Khlong Yong subdistrict, Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province is an old community that has evidenced since the reign of King Rama III, with "Klong Yong" as the main stream of the community. Resulting in agriculture in the area on both sides of the canal Therefore the inheritance of rice wisdom and culture was passed on to appear as a literary textbook set of "Phromachat". The objective of this study was to explore the body of knowledge about the rice culture of the Khong Yong sub-district people from the telling history and dividing the period of the history of the rice culture of the Khlong Yong people by collecting data from documents and collecting data in the field between October 2018 - September 2020. The study results showed that the wisdom about rice culture of the Klong Yong people is divided into 1) knowledge of rice cultivation 2) knowledge of tools and animals related to farming and 3) knowledge of traditions, rituals and beliefs related to rice. As for the history and culture of the people of Klong Yong, it can be divided into 5 eras: 1) the beginning of the forest, the rice fields, 2) the development of the royal rice fields, 3) the soil exploration era for modern agriculture, 4) the rice-to-lotus era and 5) the era of the community field. The wisdom and local history of the Klong Yong people in this rice culture dimension reflects the identity of the Klong Yong community who are farmers in the riverside plain with continuous development and adaptation with good geographic costs of both soil and water, Klong Yong rice has continued to gain in popularity, known as "Hom Nakhonchaisri rice"

Keywords

Rice culture, Klong Yong sub-district's history, Rice farming wisdom

บทนำ

ชุมชนคลองโยงถือเป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่และมีประวัติความเป็นมายาวนาน ดังที่มีนิราศต่างๆ เช่น นิราศสุพรรณ (สันนิษฐานว่าแต่ง พ.ศ. 2374) นิราศพระปฐม (สันนิษฐานว่าแต่ง พ.ศ. 2385) นิราศพระแท่นดงรัง (สันนิษฐานว่าแต่ง พ.ศ. 2386) แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคลองโยง และคลองบางใหญ่ว่าเป็นคลองเส้นเดียวกัน จากสถานที่ที่ถูกกล่าวถึงในนิราศเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าการเดินทางผ่านคลองบางใหญ่ต้องเดินทางผ่านคลองโยง เพราะฉะนั้นคลองทั้งสองจึงเป็นคลองเดียวกัน เพียงแค่เรียกตามชื่อของสถานที่ที่คลองเส้นนั้นไหลผ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ที่ริมคลองสองฝั่งเขาตั้งบ้าน นำสำราญเรียงรันควันโขม
ถึงชะวากปากช่องชื่อคลองโยง เป็นทุ่งโล่งลิบลิ้วทิวทิวใจ
มีบ้านช่องสองฝั่งชื่อบางเชือก ล้วนตมเปือกเปอะปะสะไส
ที่เรือน้อยลอยล่องค้อยคล่องไป ที่เรือใหญ่โป่งโล่งต้องโยงควาย
เวหนากาสรู้ถอนถีบ เขาตีรับเร่งไปนำใจหาย
ถึงแสนชาติจะมาเกิดกำเนิดกาย อย่าเป็นควายรับจ้างที่ทางโยงฯ
จะออกช่องคลองโยงเห็นโรงบ้าน เขาเรียกลานตากฟ้าค้อยพาขึ้น
ไธ่แผ่นฟ้ามาตากถึงภาคพื้น นำจะย็นหีบเดือนได้เหมือนใจ
เจ้าหนูน้อยพลอยว่าฟ้าตกน้ำ ใครช่างด่ายกฟ้าขึ้นมาได้
แม่น้ำแดนดินสิ้นฟ้าสุราลัย จะเปล่าใจจริงจริงทั้งหญิงชายฯ
(นิราศพระปฐม ของสุนทรภู่)

ล่องทางบางใหญ่บ้าน ด่านคอย
เลี้ยวล่องคลองเล็กลอย เลื่อนช้า
สองฝั่งพรั่งพฤษภพลอย เพลินขึ้น ชมเอย
แลเหล่าชาวสวนหน้า เสน่ห์น้องคลองสนอมฯ
คลองคดลดเลี้ยวล้วน หลักตอ
เกาะกระเรือรอ ร่องน้ำ
คดคลองช่องแคบพอ พายถ่อ พ่อเอย
คนคดลดเลี้ยวล้า กว่าน้ำล้าคลองฯ.

ล่งย่านบ้านวัดร้าง เรือนโรง
ตกทุ่งถึงคลองโยง ห่อหมกไม้
วัดใหม่ธงทองโง ที่ติด ดิ้นแฮ
ควายลากผากเชือกไขว้ เคลื่อนคล้อยลอยเลนา
(นิราศสุพรรณ ของสุนทรภู่)

พ.ศ. 2386 หมื่นพรหมสมพัตร (มี) เดินทางไปนมัสการพระแท่นดงรัง ใช้คลองโยงเป็นเส้นทางไปนมัสการพระแท่นดงรัง ครั้นนั้นนายมีได้แต่งนิราศพระแท่นดงรัง บรรยายสภาพภูมิประเทศและสภาพสังคมที่เดินทางผ่าน และได้กล่าวถึงคลองโยงไว้ ดังนี้

มาตะบึงลูถึงหัวโยงเชือก เป็นโคลนเทือกท้องนาชลาลินธุ์
คลองก็เล็กน้ำตื้นเห็นพื้นดิน ไม่น่ากินน้ำท่าระอาใจ
ต้องจ้างโยงโยงเรือเหลื่อลำบาก ให้ควายลากเรือเลื่อนเขยื้อนไหว
ผูกกระนาวยาวยึดเป็นพืดไป ทั้งเจ๊กไทยปนกันสนั่นอิง
ไม่พักแจวพักถ่อให้รอร่า เป็นราคาจ้างประจำลำละสลึง
ควายก็เดินด้นตังกันกังกิ้ง พอเชือกตึงเรือตามกันหลามมา
(นิราศพระแท่นดงรัง ของนายมี)

พื้นที่ของตำบลคลองโยง เดิมเป็นพื้นที่นากว้างใหญ่ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองไหลผ่านหลายสาย เหมาะแก่การทำการเกษตร ทำให้ประชาชนเข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณนี้เพื่อการทำนา แต่การทำนาของชาวบ้านในอดีตไม่สามารถทำให้ชีวิตชาวนาดีขึ้น เพราะผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกไปที่พ่อค้าชาวจีน ที่เข้ามาขายปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พันธุ์ข้าว ตลอดจนการกู้ยืมเงินเป็นต้น เมื่อมีการเก็บข้าว ชาวบ้านก็ต้องมาขายให้แล้วหักหนี้สินพร้อมดอกเบี้ย เมื่อชาวนาเป็นหนี้สินกันมาก จึงต้องสูญเสียที่ดินให้กับพ่อค้า ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. 2532 จนถึงปัจจุบันราคาที่ดินแพงขึ้น ชาวนาจึงต้องการขายที่ดินมากกว่าการทำนาต่อไป (ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2551, 53)

ปัจจุบันตำบลคลองโยงมีพื้นที่ทั้งหมด 19,768 ไร่ แบ่งเป็นที่ทำการเกษตรประมาณ 14,861 ไร่ และอีก 4,907 ไร่เป็นที่อยู่อาศัย ดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว หน้าดินเป็นดินสีเทาสีดำ ดินชั้นล่างเป็นดินสีเทาอ่อนปน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการทำนาทั้งนาปรังและนาปี แต่ปัจจุบันมีประชากรที่หลากหลายเข้ามาใช้พื้นที่ ซึ่งมีทั้งซื้อที่ดินและเช่าที่ดิน เพื่อทำการเกษตรแบบเข้มข้นตลอดจนการอุตสาหกรรม รวมถึงโครงการหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น (ศศิกัญจน์ จินตวรรณ, 2551, 56)

ด้วยสภาพการณ์ที่ชาวบ้านมีแนวโน้มจะขายที่ดินและเลิกทำนาในพื้นที่คลองโยง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะได้ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมในมิติประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมในวัฒนธรรมข้าว ตลอดจนสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวคลองโยงเพื่อนำไปสู่การรักษาและหวงแหนแผ่นดินเกิด รวมถึงเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการต่อยอดสู่การท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรม ข้าวอันจะช่วยให้ชาวคลองโยงได้มีรายได้และอยู่บนผืนแผ่นดินแม่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยงจากประวัติศาสตร์บอกเล่า
2. เพื่อแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยง

ทบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภูมิปัญญาของวัฒนธรรมข้าวในมิติต่างๆ รวมถึงการบริหารจัดการและการประยุกต์เพื่อการพัฒนา ดังตัวอย่าง

รัฐพล ไชยรัตน์ (2557, 8). **ภาพอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมข้าวไทย**. งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ภาพตัวแทนของข้าวไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอัตลักษณ์และการสร้างสรรค์ภาพอัตลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของความเป็นวัฒนธรรมข้าวไทยในรูปแบบของภาพดิจิทัลโดยพิจารณาประเด็นหลักของภาพตัวแทนในลักษณะของความเป็นอัตลักษณ์ร่วมสมัยของวัฒนธรรมข้าวไทยการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยทำการศึกษการเปลี่ยนแปลงบทบาทของข้าวในวัฒนธรรมไทยทั้งในแง่มุมทางประวัติศาสตร์และความเป็นวัฒนธรรมร่วมสมัยจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการศึกษาพลังและอิทธิพลของวัฒนธรรมทัศน (Visual Culture) หรืออาจจะเรียกว่าวัฒนธรรมทางสายตาของความเป็นข้าวไทย

พระปลัดอนันต์ สนพะเนา ศาสตรา เล่าอรรถะ (2560, 292). **วัฒนธรรมข้าว : การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้**. วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาความเป็นมาด้านความเชื่อและพิธีกรรมวัฒนธรรมข้าวของชุมชนอีสานใต้ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านความเชื่อและพิธีกรรมด้านประเพณีข้าวของชุมชนอีสานใต้ และเพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน บุญประเพณีข้าว ด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 90 รูป/คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก แบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม

และแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นมาด้านความเชื่อและพิธีกรรมวัฒนธรรมข้าวของชุมชนอีสานใต้ เชื่อว่า จะต้องเลี้ยงผีตาแฮกก่อนลงมือทำนา และหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จทุกปีหลังจากนำเมล็ดข้าวขึ้นเก็บไว้ในยุ้งฉางให้ปิดประตูยังมิดชิด วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 จึงทำพิธีเปิดยุ้งฉาง สู้ขวัญข้าว ตักข้าวในยุ้งไปทำบุญที่วัดหาบผุ่น (ปุ๋ยคอก) ใส่ภาชนะ และยังนิยมประกอบพิธีประเพณีบุญคุณลาน ตามความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ 2. สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านความเชื่อ และพิธีกรรมวัฒนธรรมข้าวของชุมชนอีสานใต้ พบว่ายังสืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมบุญคุณลาน บุญเปิดยุ้งฉาง เชื่อว่า จะต้องสวดข้าวบอกล่าวพระแม่โพสพและต้องนำไปทำบุญถวายพระที่วัด ก่อนตักข้าวมาบริโภคและจำหน่ายแจก บุญกระยาสาธ หรือประเพณีแห่เทียนของชาวไทยเขมร จัดขึ้นในวันแรมเดือน 10 เชื่อว่า ในวันนี้ผีบรรพบุรุษจะมารอคอยรับส่วนบุญจากลูกหลานอยู่ที่วัด หากไม่เห็นลูกหลานมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้จะเสียใจร้องไห้และสาปแช่งให้ทำมาหากินฝืดเคืองไม่เจริญรุ่งเรือง 3. การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านบุญประเพณีข้าวด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้ โดยการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน กล่าวคือ บ้าน จัดประชุมชาวบ้าน เพื่อกำหนดวันเวลา สถานที่ทำบุญ แต่ละประเพณีให้ชัดเจน เชิญชวนชาวบ้านทุกครอบครัว ให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทำบุญประเพณีข้าวทุกครั้งที่เกิดขึ้นในชุมชน วัด ช่วยอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องเสียง เครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรมแต่ละประเพณี พระสงฆ์ที่วัดจะจัดแสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับอานิสงส์การทำบุญเกี่ยวกับข้าว ผู้ไปร่วมพิธีกรรม จะได้รับพรจากพระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ หรือรับวัตถุมงคลไว้เป็นพุทธานุชาและโรงเรียนให้จัดเป็น ศูนย์รวมด้านวิชาการ ของชุมชนให้แนวคิด การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านความเชื่อและพิธีกรรมแต่ละบุญประเพณี โดยการจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนัก เข้าใจขั้นตอน การประกอบพิธีกรรม เน้นการมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริงทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นกิจกรรมวาดภาพ การอ่าน แสดงละครทางตรงโดยเข้าร่วมพิธีกรรมแต่ละประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน และเขียนรายงานส่งคุณครูเป็นการติดตามประเมินผล

ศิริพรรณ สุทธิพันธ์. (2561, 116) เสนองานวิจัยเรื่อง **วัฒนธรรมข้าว : กระบวนการผลิตและการบริโภคตามวิถีพุทธ**. งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมข้าวในทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทย (2) เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมข้าวกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทย (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมข้าวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นพรรณนาโวหารผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า วัฒนธรรมข้าวในทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทยมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในสังคมไทยมาตั้งแต่โบราณกาล การปลูกข้าวเป็นวิถีการดำรงชีพตลอดมาจนถึง

ปัจจุบัน มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับข้าว เพราะคนไทยเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมีจิตวิญญาณ ดังนั้น พิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับข้าวมักจะมีลักษณะร่วมกันระหว่างความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจะมีวัฒนธรรมข้าว มีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไปบ้างแล้วแต่ความเชื่อและความเหมาะสมของสภาพความเป็นอยู่ แต่จะมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว เพื่อต้องการให้ข้าวอุดมสมบูรณ์ รอดพ้นจากอันตรายต่างๆ จนถึงการเก็บเกี่ยว เพื่อต้องการให้ได้ผลผลิตที่ดีนั่นเอง

เสริมศิริ อัครพัฒน์พันธ์. (2560, 59) เสนองานวิจัยเรื่อง **วัฒนธรรมข้าวเชิงพุทธ : แนวคิดและการจัดการบนฐานทุนทางสังคม**. งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและกระบวนการจัดการวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนาในสังคมไทย 2) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนชาวนา ในการจัดการวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนาในสังคมไทย กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและแหล่งข้อมูลตัวบุคคล ซึ่งเป็นชาวนาในศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 5 แห่งในสังคมไทยเพื่อให้เห็นแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดและการจัดการวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนาในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในสังคมไทย และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายศูนย์ข้าวชุมชนตามแนวคิดและวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัยผลการวิจัยมีดังนี้ 1) แนวคิดและกระบวนการจัดการวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนาในสังคมไทย การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย พบว่า มีการบอกกล่าวจากรุ่นสู่รุ่น และการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ด้านพิธีกรรมในการปลูกข้าวยังทำไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่ชาวนาที่สูงอายุจะทำ ซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูต่อแผ่นดิน ผืนนาและขบวนการปลูกข้าวทั้งหมดส่วนประเพณีที่หายไป เช่น การไหว้ยังข้าว การล้างขี้ก้าง ทั้งนี้เพราะปัจจุบันชาวนาขายข้าวทั้งหมดให้โรงสีไม่ได้เก็บไว้ที่ยังฉาง การจัดการความรู้ พบว่า มีการจัดการอย่างไม่เป็นระบบ ไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ใช้ประสบการณ์นำไปแลกเปลี่ยนกัน นอกจากนี้ การนำความรู้ที่เจ้าหน้าที่ ศูนย์ข้าวต่าง ๆ มาแนะนำยังไม่ได้ผลมาก เพราะชาวนายังขาดความมั่นใจ 2) การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนชาวนาในการจัดการวัฒนธรรมข้าวบนฐานทุนทางสังคมและพระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่า การใช้ทุนทางสังคมของชาวนา พบว่า มีการใช้ทุนทางสังคมที่โดดเด่นเฉพาะถิ่นแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคการใช้ทุนทางสังคมที่รัฐบาลจัดทำให้พบว่า มีการทำตามและให้ความสนใจ ไม่มากนัก ทั้งนี้ เพราะชาวนายังชินกับการทำนาแบบเดิม ด้านรากฐานวัฒนธรรม พบว่า มีรากฐานมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น ความกตัญญู การทำงานแบบกลุ่ม การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปันความรู้ตลอดจนข้อมูลในการทำนา และได้เห็นว่าพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในวิถีการปลูกข้าวด้วย การเสริมสร้างเครือข่ายชุมชน พบว่า ให้ความสำคัญกับเครือข่ายภายในชุมชน ปัญหาที่พบทุนทางสังคมจากภาครัฐ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การ

ข่าวไม่มีความรู้ ความชำนาญในการดูแลศูนย์หรือสถานที่ที่รับผิดชอบ เพราะมีอายุน้อยและไม่มีประสบการณ์

งานวิจัยดังประมวลมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมข้าว อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมข้าว ตลอดจนการสืบสานวัฒนธรรมข้าว อย่างไรก็ตามบริบทของวัฒนธรรมข้าวในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งบริบทดังกล่าวเป็นผลมาจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนวัฒนธรรมข้าว ตลอดจนวัฒนธรรมข้าวที่แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนวัฒนธรรมข้าวตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เห็นลำดับของการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าวเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเป็นองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาต่อยอดต่อไป

วิธีการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่นั้น มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม และพื้นที่ใกล้เคียง คือ ตำบลศาลายา และตำบลมหาสวัสดิ์ ซึ่งอยู่ในอำเภอกุสุมาลย์เช่นเดียวกัน

การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น

- ก. การเก็บข้อมูลเอกสาร เก็บข้อมูลเอกสารประวัติศาสตร์จากหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดสถาบันการศึกษาต่างๆ
- ข. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่าง เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2563 โดยการทำวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้
 - หญิงและชายที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เกิดและดำรงชีวิตอยู่ที่ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม
 - ครูสังกัดภาครัฐ ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม และพื้นที่ใกล้เคียง
 - ผู้นำชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนการวิจัย

1. สืบค้นและรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้านคลองโยงจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้านคลองโยง
3. ประมวลผล จัดกลุ่มและวิเคราะห์องค์ความรู้วัฒนธรรมข้าว ตลอดจนแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมข้าวตำบลคลองโยง
4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

วัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยง นับได้ว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เนื่องจากคลองโยงเป็นคลองธรรมชาติและเป็นเสมือนสายเลือดหลักของชาวตำบลคลองโยง จึงทำให้การทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้านในแถบนี้มาแต่โบราณ จากการศึกษาพบองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยง และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมข้าวชาวตำบลคลองโยงได้ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงแบ่งเป็น

1.1 ความรู้เรื่องการปลูกข้าวทำนา

ในปัจจุบันการทำนาของชุมชนคลองโยง ปรากฏให้เห็นลักษณะการทำนาที่สำคัญในสองรูปแบบคือ การทำนาดำ และการทำนาหว่าน จากข้อมูลการสัมภาษณ์ชาวชุมชนคลองโยง พบลักษณะของการทำนา ใน 2 รูปแบบ ดังนี้

ก. การทำนาดำ

เริ่มจากการไถดินเตรียมการปลูกต้นกล้า หมักดินให้ดินเหลว จากนั้นจึงใช้คราดคราดดินเพื่อให้หน้าดินเสมอกัน จากนั้นก็จะนำต้นกล้าที่ถูกมัดเป็นกอ มาปักลงดินที่เตรียมไว้ บุญลือ เจริญมี (สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า “ตอนแรกจะไถก่อน แล้วก็หมักดินเพื่อให้มันเหลว แล้วก็ใช้คราดคราดอีกที ให้เอือกมันเสมอกัน เรียบร้อยดีแล้ว ก็จะทำ เอาต้นกล้ามาดำ สมัยก่อนจะเอาแรงชาวบ้านมาดำนับไปคนละงาน ๆ มาดำกัน ... เตรียมกล้า ทำนาดำ เรียกว่าถอนกล้า แล้วก็มัดๆ เสร็จแล้วก็นำไปดำปลูก ก็คือถอนกล้า มัดเป็นกอแล้วก็ไปดำ นำมาปลูก”

ข. การทำนาหว่าน

ในชุมชนคลองโยง การทำนาหว่านนับได้รับความนิยมนานกว่าการทำนาดำ เพราะมีความสะดวกรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ไม่ต้องใช้แรงงานจากควายอีกต่อไป บุญลือ เจริญมี (สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า “การทำนาในชุมชน จะมีการทำทั้งนาดำและนาหว่าน ความต่างตอนนาดำจะใช้คน ส่วนนาหว่านใช้รถไถเลย นาดำก็มีเครื่องทำได้ แต่แพง เลยนิยมใช้คนมากกว่า” ส่วน วันทนา เอี่ยมสุวรรณ (สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า “ถ้าหว่านขั้นแรกใช้คนหว่านมือหว่านเอา แต่อย่างว่าเดี๋ยวนี้เครื่องมือเขาทันสมัย เพิ่งจะเข้ามาเมื่อปี 2 ปีนี้เองสมัยก่อนทำนาดำ แต่ตอนนี้หว่าน เพราะว่า คนทำไม่ค่อยมีใจ เหมือนกับว่านาดำใช้คนดำ แต่นาหว่านเดี๋ยวนี้ใช้รถกันแล้ว” ส่วน พันธุ์ข้าวที่ชาวบ้านนิยมทำนาหว่าน คือ ข้าวพันธุ์พิษณุโลก 2กข 41กข 51 สุพรรณบุรี (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562)

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าคุณภาพของการทำนาคำนึงดีกว่านาหว่าน เนื่องจากนาหว่านจะพบกับปัญหาสารเคมีตกค้างจากการป้องกันหญ้า และปัญหาเรื่องข้าวติดที่ต้องใช้การทำนาดำเข้าช่วยแก้ไขปัญหา (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

ข้าวติดเป็นข้าวผสม ระหว่างข้าวเกษตรกับข้าวป่าหรือพื้นเมือง เป็นข้าวที่กลายพันธุ์ผิดไม่ขาดจากสายพันธุ์เดิม จำเป็นต้องกำจัดทิ้ง เนื่องจากว่าข้าวติดที่หลุดออกจากรวงแล้วฝังอยู่ในดินสามารถขึ้นได้ใหม่ตลอดเวลา เก็บเอาไว้จะแย่งสารอาหารจากข้าวสายพันธุ์ปกติ จากข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า นาดำจะไม่มีปัญหาเรื่องข้าวติดเหมือนนาหว่าน เพราะนาดำจะมีน้ำอุมในดิน ทำให้หญ้าที่จะขึ้นมารบกวนต้นข้าว นั้นมีน้อยกว่านาหว่าน ซึ่งผลจากเทคโนโลยีจึงทำให้ปัญหาข้าวติดในการทำนาหว่านนับมีจำนวนลดลงด้วย (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) นอกจากนี้เกษตรกรยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยว่า

“ข้าวติดกำจัดยาก กำจัดโดยการเอาไม้ลวกพันผ้าที่ไม่แล้วก็ขูบยาฆ่าหญ้า ที่มีขายทั่วไป อีกวิธีหนึ่งคือการกลับไปทำนาดำ แต่ลุงยังไม่เคยเกิดปัญหาข้าวติด เพราะทำนาโดยการย้ายที่เปลี่ยนที่การปลูกข้าวไปนาอื่น นาที่ทำอยู่ในปัจจุบันคือนาหว่าน นาหว่านคือช่วงที่ต้องปล่อยให้ดินแห้งเพื่อให้เมล็ดข้าวที่หว่านลงไปมันแตกต้นขึ้นมาและนั่นแหละที่ข้าวติดจะขึ้นมาพร้อมข้าวของเรา แต่ถ้าเป็นนาดำจะไม่เกิดปัญหาข้าวติด เพราะต้องรักษาระดับน้ำให้คงที่ตลอดปี ข้าวติดจึงไม่มีโอกาสโผล่ขึ้นมาได้” (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

แม้ว่าลักษณะของการทำนาดำและนาหว่านจะแตกต่างกันในการดำเนินการ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ เราสามารถใช้พันธุ์ข้าวต่าง ๆ ปลูกได้ทั้งนาดำและนาหว่าน อีกทั้งสมัยก่อน อุปกรณ์ในการทำนายังไม่แตกต่างกันอีกด้วย (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

ส่วนช่วงเวลาในการทำนาของชาวลองโยนนัน สมัยก่อนชาวลองโยนจะทำนากันเพียงปีละครั้ง แต่ปัจจุบันชาวบ้านหันมาเพาะปลูกข้าวพันธุ์ กข มากขึ้น ซึ่งเป็นข้าวที่สามารถเพาะปลูกได้ประมาณ 2 ครั้งต่อปี ส่วนช่วงเวลาที่เหมาะสมคือช่วงเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) นอกจากนี้ ช่วย สิทธิสุนทร เกษตรกรอาวุโสในชุมชนคลองโยงยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า (สัมภาษณ์, 2562)

“จะเริ่มทำนาในเดือนห้าเดือนหก ก็จะเริ่มไถนา ทำเทือก ตกกล้า ปักดำ ส่วนการเก็บเกี่ยวก็ต้องว่างจากการทำนา ปกติจะทำนาปีละครั้ง ถ้าเป็นข้าวหนักก็จะไปเกี่ยวในเดือนยี่ ผลผลิตที่ได้ก็จะมีข้าวลูกผสม (สีเดือนเกี้ยว) ข้าวพื้นเมือง ข้าวขาวบางพระ ปิ่นแก้ว ข้าวป่า เหลืองลาย (ข้าวเดือน 11 เขาเรียก ข้าวปลา)”

ด้านการเก็บเกี่ยวข้าว เดิมชุมชนจะใช้เคียวเหล็กเกี่ยวข้าวแต่ปัจจุบันใช้รถเครื่องเก็บเกี่ยวข้าวกันมากขึ้น การเก็บเกี่ยวในอดีตนั้นมีวิธีการคือ “จะเกี่ยวเป็นกำแล้วก็ซุ่มซึกไว้ ปล่อยไว้ให้แห้ง เอาหัวขึ้นทางลง แล้วเวลาแห้งก็หอบไปตีกับหัวคันนา เสร็จแล้วก็มัดแล้วค่อยหาบเข้าบ้าน” (ช่วย สิทธิสุนทร, สัมภาษณ์, 2562) ส่วนการเก็บเกี่ยวในปัจจุบันนั้น ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เริ่มมีเครื่องมาขาย “เดี๋ยวนี้เขามีเครื่องและ ไปซื้อเครื่องมาวิดน้ำขึ้น ตั้งแต่หลังสงครามโลกมีเครื่องมาขาย เราก็ไปซื้อ” (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562) “เวลาทำเทือกเอารถลงไปดี เอารถแทรกเตอร์ดีเลย” (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

นอกจากนี้ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ยังทำให้ความใกล้ชิดสนิทสนมของชาวบ้านในชุมชนที่เคยมีความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกันหายไป เพราะปัจจุบันกลับพบปัญหาการในรูปแบบการจ้างงานมากขึ้น ดังที่ วันทนา เอี่ยมสุวรรณ (สัมภาษณ์, 2562)

1.2 ความรู้เครื่องมือและสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

ในการทำนาของชาวลองโยนนัน มีเครื่องมือและสัตว์โดยเฉพาะควาย ที่ใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงในการทำนามาแต่ดั้งเดิม เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนามักเป็นการใช้วัสดุพื้นถิ่นแล้วใช้ภูมิปัญญางานช่างพื้นบ้านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อไว้ใช้งานภายในครัวเรือน หรือในชุมชน ดังนี้

ก. ความรู้เรื่องเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

เครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำนาของชาวลองโยงที่สำคัญ ได้แก่ หางยาม คันชัก แอ่งน้อย เทือก ตะพาย เคียว คราด ไถไม้ โกกควาย ไถดินเดี่ยว ไถดินคู่ โปยซ์ด มีดตอก (สรุปความจาก บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) โดยเกษตรกรชาวลองโยงได้ให้รายละเอียดของเครื่องมือต่างๆ ไว้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1,2 ไถดินเดี่ยว (ซ้าย) ไถดินคู่ (ขวา)

“หางยาม (หางคันไถที่ถือ) คันชัก (ส่วนประกอบของคันไถสำหรับ เทียมวัวหรือควาย) แอ่งน้อย เทือก ตะพาย (ที่ผูกโยงจากหลังควาย) เคียว (ใช้เก็บเกี่ยวข้าว)” (ช่วย สิทธิสุนทร, สัมภาษณ์, 2562)

“อุปกรณ์การทำนา ส่วนมากใช้ควายเหล็ก ไถไม้ คราดไม้ ทำด้วยไม้ หมด จะไม่มีเหล็กมาข้องเกี่ยวในชีวิต โกกควาย (ใช้คล้องควาย) เคียวอย่างเดียว เป็นเหล็ก” (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

“มีดตอก หรือ มีดจักตอก ใช้เวลามัดข้าวกล่ำ นี่ก็ตะแกรงขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ก็มี เอาร้าออก เอาข้าวสารไว้ ตะแกรงอันใหญ่ก็มี” (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562)

ภาพประกอบ 3, 4 ตะแกรงเล็ก (ซ้าย) ตะแกรงใหญ่ (ขวา)

ข. ความรู้เรื่องสัตว์ที่เกี่ยวกับการทำนา

สัตว์เกี่ยวกับการทำนาของชาวลองโยงในที่นี้คือ “ควาย” สืบเนื่องมาจากที่ชาวมุขชนคลองโยงมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ควายจึงเป็นสัตว์ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับชาวมุขชนในการประกอบอาชีพมานานแล้ว แต่ปัจจุบันการทำนาของมุขชนคลองโยงไม่ได้ใช้ควายในการไถนาอีกต่อไป เพราะเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่แรงงานวัวควาย (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) อย่างไรก็ดี จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าชาวลองโยงมีภูมิปัญญาในการคัดเลือกควาย การจำแนกลักษณะควาย เพื่อให้ได้ควายดีมาใช้งาน ดังตัวอย่าง

“ถ้าจะให้ควายอีสาน มาใช้ที่บ้านเราก็ไม่ได้ เพราะควายอีสานตัวจะเล็ก อีสานจึงไม่นำควายมาใช้ไถนา แต่จะใช้วัวไถแทน เพราะวัวตัวใหญ่กำลังดี แต่จะไม่ชอบน้ำ แต่ภาคกลางใช้ควายเพราะควายมันชอบน้ำ เค้าเรียกควายกรุงกับควายเมือง ควายกรุง มาจากควายอยุธยาบ้าง อ่างทองบ้าง ตัวมันจะใหญ่หน่อย ตาของลงไปซื้อควายมาจากอยุธยาทั้งนั้น” (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

ในการบังคับควายนั้น มีการตอกจุกแล้วร้อยเชือกที่จุกควาย โดยใช้เชือกปอกระเจา จะทำเมื่อควายเริ่มเป็นหนุ่มตัวใหญ่ เริ่มใช้งานได้จะนำมาตอกเพื่อบังคับให้ควายทำตามคำสั่ง และต้องทำแบบนี้กับควายทุกตัว (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) นอกจากนี้ยังมีภาษาที่ใช้สื่อสารระหว่างคนกับควายอีกด้วย เช่น “เฮ้ย” หมายถึง สั่งให้ควายเดิน “ยอ” หมายถึง สั่งให้ควายหยุด “ทูน” หมายถึง สั่งให้ควายเดินไปทางซ้าย “ถาด” หมายถึง สั่งให้ควายเดินไปทางขวา (ช่วย สิทธิสุนทร, สัมภาษณ์, 2562)

1.3 ความรู้เรื่องประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับข้าว

มุขชนคลองโยงแห่งนี้เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมายาวนาน อันเป็นบ่อเกิดของประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลสำคัญที่ชาวมุขชนคลองโยงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าบางประเพณีจะเลือนหายไปตามกาลเวลา หรืออาจไม่ได้รับความนิยม จนเลิกปฏิบัติไปแล้วในปัจจุบัน ดังนั้นการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ชาวมุขชนคลองโยงเกี่ยวกับเรื่องประเพณี ทำให้ทราบถึงที่มาและความสำคัญของประเพณีที่เคยปรากฏในมุขชนคลองโยงตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต ซึ่งประเพณีหรืองานเทศกาลที่พบในมุขชนคลองโยงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชาวนา มีดังนี้

ก. ประเพณี 12 เดือน (เฉพาะที่เกี่ยวกับการทำนา)

เดือนยี่ (มกราคม) ในเดือนนี้ก็เริ่มมีการหว่านข้าว เริ่มด้วยการบอกเจ้าของที่เจ้าของทางด้วยดอกไม้ธูปเทียน แต่สมัยนี้ไม่ได้มีขั้นตอนอะไรที่เป็นพิธีมากนัก (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562)

ภาพประกอบ 5 ชาวบ้านคลองโยงเมื่อ 25 ปีก่อน กับพิธีทำขวัญข้าว

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) ในเดือนนี้ก็จะเริ่มมีทำขวัญข้าวกันบ้างแล้วในที่นาบางแห่ง เนื่องจากการหว่านข้าวในปัจจุบัน แต่ละนาจะหว่านข้าว และเก็บเกี่ยวไม่พร้อมกัน (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562) สมัยก่อนนี้บริเวณคลองโยงมีการทำขวัญข้าว สิ่งที่ต้องเตรียมในการทำพิธี ได้แก่ ก้านไผ่ เศษผ้า เพื่อนำมาทำธง 7 สี อ้อยควั่น ถั่ว งา และชะลอม (เจ็ก เจริญมี และจันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) ชาวบ้านละแวกนี้มักไปขอเศษผ้ามาเย็บติดกับก้านไผ่เพื่อทำเป็นธง ขั้นตอนต่อไปก็คือการทำชะลอม ซึ่งการเย็บผ้าและการจักสานนี้ก็เหมือนเป็นกุศโลบายที่คนโบราณต้องการให้ลูกหลานเย็บผ้าเป็นและทำเครื่องจักสานเป็น ด้วยความที่มีความเชื่อว่าแม่โพสพเป็นผู้หญิงกำลังตั้งท้อง การเตรียมของเพื่อไปทำขวัญข้าวก็เหมือนการจัดแจงข้าวของไปให้คนท้องกิน ให้มีเสื้อผ้าสวย ๆ ใส่ และกัждของเปรี้ยว ๆ ไปให้ ส่วนสิ่งของที่ต้องเตรียมเพื่อนำไปใส่ไว้ในชะลอมได้แก่ เผือก มัน ของเปรี้ยว เช่น องุ่นดอง ส้ม เป็นต้น (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) รวมไปถึงกล้วย หนากพลู ไข่ต้ม และข้าวปากหม้อ (เจ็ก เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) จากนั้นไหว้ 4 มุม และนำธงใหญ่มาปักไว้ (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562)

ในการทำขวัญข้าวนั้นคนโบราณจะใช้คำพูดของตัวเอง ที่เป็นภาษาเรียบง่ายเพื่อบอกกล่าวกับแม่โพสพ อาจไม่มีพิธีรีตองมากนัก (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งขั้นตอนที่ง่ายที่สุดคือผู้ประกอบพิธีต้องตั้งนะโม 3 จบ แล้วก็อัญเชิญแม่โพสพให้มากินของเช่นไหว่ที่ได้เตรียมมา เช่น อาจกล่าวว่า “ขอเชิญแม่โพสพมารับเครื่องเช่น ขอให้ข้าวออกสุกออกรวงดี ๆ” (เจ็ก เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) อย่างเช่นเวลาเผาวาง จะมีการเว้นเอาไฉ้หมูหนึ่งของนา จากนั้นกล่าวเชิญให้ท่านมาหลบอยู่ที่มมนี้ก่อนจะได้ไม่ร้อน คนโบราณมีความเชื่อกันว่า ห้ามขายข้าวในวันศุกร์ (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562)

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) เดือนนี้เป็นช่วงที่มีการหว่านข้าวรอบสอง ซึ่งการหว่านรอบสองจะขึ้นอยู่กับรอบแรก (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562)

เดือนแปด (กรกฎาคม) เริ่มทำขวัญข้าวรอบสอง มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา วันอาสาฬหบูชา และช่วงกลางเดือนจะเข้าสู่เทศกาลเข้าพรรษา (วันทนา เอี่ยมสุวรรณ, สัมภาษณ์, 2562) ผู้อาวุโสมักจะไปทำบุญที่วัดทุกสัปดาห์ ไปค้างคืนที่วัดในวัดพระเพื่อถือศีล จนถึงเทศกาลออกพรรษา (แฉ่ว แรมย์, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งในเทศกาลเข้าพรรษานี้ ชาวชุมชนคลองโยงนิยมทำข้าวต้มมัดมาตักบาตรและถวายพระ นำข้าวที่ปลูกได้ในคลองโยงไปทำข้าวต้มมัด ในการทำข้าวต้มมัดจะใช้ข้าวเหนียวในการทำ ชาวคลองโยงจะปลูกข้าวเหนียวไว้สำหรับทำขนมโดยเฉพาะ เมื่อได้ผลผลิตมาก็มักจะเก็บเข้ายุ้ง ไม่นำข้าวเหนียวมาขาย ซึ่งในปัจจุบันยังมีการทำข้าวต้มมัดอยู่ แต่ไม่มีการทำลูกโยนแล้ว (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

เดือนเก้า (สิงหาคม) มีการทำสลากภัต การทำสลากภัตสามารถนำผลไม้ที่ปลูกไว้ที่บ้าน หรือแทรกตามคันนาทุกชนิดมาทำสลากภัตได้ เช่น ทุเรียน มะม่วง สับปะรด (เจ็ก เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) สมัยก่อนที่คลองโยงมีการทำสลากภัตมะม่วง ประมาณช่วงเดือน 9 - 10 ซึ่งเป็นช่วงเข้าพรรษาและเป็นหน้ามะม่วงพอดี ชาวบ้านจึงนิยมนำมะม่วงมาทำสลากภัต เช่น มะม่วงพันธุ์ทุเรียน อกร่อง แก้มแดง แก้ว เป็นต้น เนื่องจากมะม่วงไม่ได้มีปลูกกันทุกบ้าน การนำมะม่วงไปทำสลากภัตก็เหมือนเป็นการไปนำทำบุญทำทาน เมื่อพระฉันเสร็จ ใครอยากรับประทานก็ไปเอามะม่วงที่เหลือมากินได้ บ้านที่ไม่มีมะม่วงก็ไปซื้อหามาทำบุญด้วย (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) วิธีแห่สลากภัตทางเรื่อนั้นทำโดยการนำอาหารและผลไม้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมจัดใส่สำหรับเป็นขันเงิน ขันทองเหลือง และจานกระเบื้อง โดยมีผ้าครอบเพื่อป้องกันอาหารและผลไม้กระเด็นออกจากสำหรับ เพราะเรือจะโคลงเคลงไปมา จากนั้นจึงนำของที่จัดไว้ทั้งหมดลงในเรือ (เจ็ก เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) แล้วแต่ละบ้านก็ต่างคนต่างแห่สลากภัตของตนไปที่วัด (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

เดือนสิบ (กันยายน) เทศกาลสารทไทย ชาวบ้านจะมารวมตัวกันเพื่อทำกระยาสารท (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) การทำกระยาสารทเป็นประเพณีที่ทุกบ้านต้องทำ (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) นอกจากจะทำกระยาสารทเพื่อนำไปทำบุญแล้ว ยังทำเก็บใส่ปื๊บ (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) หรือหม้ออวย (หม้อมีหู เป็นเครื่องเคลือบชนิดหนึ่ง ง่าย ง่าย ปัจจุบันจึงเลิกใช้ไปแล้ว) ไว้กินเป็นขนมในเดือนต่อๆ ไปอีกด้วย (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) เมื่อทำเสร็จใหม่ ๆ ก็เก็บใส่ปื๊บเอาไว้ เวลาจะเอาออกมากินก็ใช้ส้อมจิ้มหรือตอกออกมา เนื่องจากกระยาสารทเก็บไว้ได้เป็นปี (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) เมื่อก่อนขนมหากินยากไม่เหมือนสมัยนี้ ทำตนไว้เป็นขนมเอาไว้ไปกินเวลาไปทำนา (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) เพราะสมัยก่อนจะมีขนมอยู่ไม่กี่ชนิด เช่น กาละแมงและกระยาสารท แต่กาละแมงต้องใช้กะทิเยอะ เก็บไว้ได้แค่ 3 - 4 เดือน คนจึงไม่นิยมมากนัก (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562) ส่วนข้าวทิพย์กับข้าวยาคุที่นี้จะไม่นิยมทำกันเนื่องจากคนโบราณที่นี้เชื่อว่าการทำข้าวยาคุเป็นบาปที่ยิ่งใหญ่ เหมือนการทำแท้ง เพราะแม่โพสพกำลังตั้งท้องอยู่ ยังไม่ได้คลอด เมื่อไปรีดน้ำออกมาจากข้าวจะออกมาเป็นน้ำแบ่ง จากนั้นก็นำไปโหลก เหมือนเป็นการทรมานแม่โพสพ ถ้าจะเปรียบก็เหมือนคนท้องประมาณ 3 - 4 เดือน แล้วไปทำแท้ง ที่นี้จึงไม่นิยมทำรับประทาน เพราะคิดว่ามันเป็นบาป (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) เทศกาลออกพรรษา ในเทศกาลออกพรรษายกก่อนจะมีการทำห่อลูกโยน แต่ในปัจจุบันที่คลองโยงไม่มีการทำห่อลูกโยนแล้ว (จันทร์ เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562)

ข. ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมชีวิต (เฉพาะที่เกี่ยวกับการทำนา)

สังคมชาวคลองโยงเป็นสังคมชาวนาที่นับถือพระพุทธศาสนา สองสิ่งนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นอน และเกิดเป็นประเพณีไทยพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการชีวิตนั้นก็จะมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับแต่ละสังคมว่าดำเนินและสืบทอดและสภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร ทำให้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ ดังตัวอย่างในพิธีศพ

การจัดงานในชุมชนคลองโยงนี้ดูทั่วไปแล้วก็เหมือนกับงานอื่น ๆ คือมีการตั้งศพ ประกอบพิธีทางศาสนา แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่น ๆ ก็คือจะมีกระบุงข้าว แล้วใส่ข้าวเปลือก จากนั้นจึงนำกะลามะพร้าวมาตั้งพร้อมกับการประกอบให้มีลักษณะเหมือนกับมนุษย์ เพื่อเป็นตัวแทนของผู้ตายให้มาฟังสวดอภิธรรมศพด้วยกัน เพราะจะได้รับรู้ชีวิตที่มันไม่จริงยั่งยืน สักวันก็ต้องดับสิ้น โดยข้าวสารที่โรยรอบๆ กะลามะพร้าวสื่อถึงวิถีชีวิตของผู้ตายที่มีความผูกพันกับการเกษตร เรือกสวนไร่นา เป็นอาชีพที่หล่อหลอมเลี้ยงดูให้ผู้ตายมีชีวิตอยู่ได้จนกระทั่งถึงคราววสาน และในทางธรรมสอนคนเป็นให้

พิจารณาว่าข้าวสารคือแก่นข้าว คนเรากลัวถึงแก่นคนก็ไม่ต้องเกิดตายอีกข้าวสารก็เหมือนกันจะเอาไปเพาะปลูกก็ไม่เกิดอีกและเทียนไขที่จุดบนกะลามะพร้าวนั้นก็เหมือนกับกาลเวลาของผู้ตายว่าชีวิตที่เคยรุ่งโรจน์นั้น สักวันมันก็ต้องดับสูญเหมือนกับเทียนไขเล่มนี้ แสดงถึงพระธรรมที่ว่า ไม่มีอะไรที่จีรังยั่งยืน นอกเสียจากความดีของผู้ตายที่จะคงอยู่เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับลูกหลานสืบไป (จ่านงค์ พวงสร้อยทอง, สัมภาษณ์, 2562)

ภาพประกอบที่ 6 ตะเกียงกะลาบนกระบุงข้าวเปลือกในงานศพของชาวคลองโยง

การใช้กะลามะพร้าวแทนตะเกียง นำผ้ามาทำไส้เทียน แล้วใช้เป็นแสงส่องสว่าง เปรียบได้กับมนุษย์ 4 ประเภท (ศรีนวล เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562) ได้แก่

- 1) **มิดมามิดไป** บุคคลนั้นเป็นผู้มีผิวพรรณซีร์รี่ ไม่น่าดู เป็นคนเตี้ย มีอาพาธมาก เป็นคนบอด คนมือเท้ากุด คนกระจอก หรือเป็นคนง่อย มักไม่ได้ข้าว น้ำ ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย วัตถุเป็นอุปกรณ์แก่ ประทีป เขาย่อมประพติตุจจริตทางกาย ประพติตุจริตทางวาจาประพติตุจริต

ทางใจ ครั้นเขาประพาสสุจริตทางกาย วาจา ใจแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะความ
แตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงอภัย ทุคติ วินิบาต นรก บุคคล

- 2) **มิตมาสว่างไป** บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เกิดในภายหลัง ในตระกูลต่ำ คือตระกูล
คนจัณทาล ตระกูลนายพราน ตระกูลช่างสาน ตระกูลช่างหนัง ตระกูลคนทอดอกไม้
ซึ่งขัดสน มีข้าวน้ำโภชนา น้อย มีความเป็นอยู่ฝืดเคือง มีอาหารที่จะพึงกิน มีผ้าถุง
ห่มหาได้ยาก และบุคคลนั้นเป็นผู้มีผิวพรรณซีริ้ว ไม่น่าดู เป็นคนเตี้ย มีอาพาธมาก
เป็นคนบอด คนมือเท้าทุกต์ คนกระจอก หรือเป็นคนขี้เกียจ มักไม่ได้ข้าว น้ำ ผ้า
ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย วัตถุอุปกรณ์แก่
ประทีป เขาย่อมประพาสสุจริตทางกาย ประพาสสุจริตทางวาจา ประพาสสุจริต
ทางใจ ครั้นเขาประพาสสุจริตทางกาย วาจา ใจแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะความ
แตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ บุคคล
- 3) **สว่างมามืดไป** บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เกิดแล้วในภายหลัง ในตระกูลสูง คือ
ตระกูลขัตติยมหาศาล ตระกูลพราหมณ์มหาศาล ตระกูลคหบดีมหาศาล ซึ่งมีอำนาจ
วาสนามาก มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินเพียงพอ มีอุปกรณ์เครื่องปล้ำใจ
เพียงพอ มีทรัพย์และข้าวเปลือกเพียงพอ และบุคคลนั้นเป็นผู้มีรูปร่าง น่าดูน่าชม
น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยเป็นผู้มีสรีระมีสีราวกับทอง มีปกติได้ข้าว น้ำ ผ้า
ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย วัตถุเป็นอุปกรณ์แก่
ประทีป เขาย่อมประพาสสุจริตทางกาย ประพาสสุจริตทางวาจา ประพาสสุจริต
ทางใจ ครั้นเขาประพาสสุจริตทางกาย วาจา ใจแล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะความ
แตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงอภัย ทุคติ วินิบาต นรก บุคคล
- 4) **สว่างมาสว่างไป** บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เกิดแล้วในภายหลัง ในตระกูลสูง คือ
ตระกูลขัตติยมหาศาล ตระกูลพราหมณ์มหาศาล หรือตระกูลคหบดีมหาศาลซึ่งมี
อำนาจวาสนามาก มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินเพียงพอ มีอุปกรณ์เครื่อง
ปล้ำใจเพียงพอ มีทรัพย์และข้าวเปลือกเพียงพอ และบุคคลนั้นเป็นผู้มีรูปร่าง น่าดู
น่าชม น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยความเป็นผู้มีสรีระมีสีราวกับทอง มีปกติได้ข้าว น้ำ
ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย วัตถุเป็นอุปกรณ์
แก่ประทีป เขาย่อมประพาสสุจริตทางกาย ประพาสสุจริตทางวาจา ประพาสสุจริต
ทางใจ ครั้นเขาประพาสสุจริตทางกาย วาจา ใจแล้ว เบื้องหน้าแต่ตาย เพราะความ
แตกแห่งกาย ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ซึ่งมนุษย์ประเภทสุดท้ายนี้จัดได้ว่าเป็น
พวกที่เข้าถึงพระธรรมแล้ว คนมีบุญวาสนา

การมัดศพใช้ด้ายดิบหรือสายสิญจน์ขนาดใหญ่ มัดทั้ง 3 บ่วง ได้แก่ คอ ข้อมือ และข้อเท้า เปรียบเสมือนกับ ลูก ภรรยา สามีนี คือไม่ให้เรายึดติดผูกพันกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการตั้ง หีบศพถ้าหากมีพื้นที่ที่บ้านกว้างพอก็ต้องหันหัวไปทางทิศตะวันตก แต่ถ้ามุมบ้านแคบจะหันไปทางทิศใด ก็ได้แล้วแต่สะดวก (ศรีนวล เข้มกลัด, สัมภาษณ์, 2562)

ค. ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเฉพาะการทำนา

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจและปริวรรต สมุดไทยชาวเรื่อง “ตำราพรหมชาติและ ตำราทำนาปลูกผลไม้ม” เขียนโดย พระฉาย สมบัติของนายบุญลือ เจริญมี ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธ มณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งในสมุดไทยชาวดังกล่าว ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับการทำนาไว้ดังตัวอย่าง ฤกษ์ทำนา แรกนา เกี่ยวข้าว กล่าวถึงวันมงคลสำหรับเกี่ยวข้าว และทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับข้าว และ ผลไม้ม เพื่อให้เกิดสิริมงคลได้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ ความว่า

วัน ๑ ๒ ๕ ท่านให้เกี่ยวข้าวดี วัน ๕ ให้เอาข้าวเข้าลานลานดี วัน ๖ ให้ แรกนาดี วัน ๑ ให้ข้าวตากกินดี วัน ๒ ๔ ๕ ให้ถากลานดี วัน ๖ ๕ ให้แรกหว่าน ข้าวดี วัน ๗ ๔ ให้ฝังเสาเกียดดี วัน ๗ ให้ทำขวัญข้าวในลานดี วัน ๔ ให้แรกเอาข้าว ขึ้นยุ้งดี วัน ๒ ๑ ให้แรกปลูกอ้อยดี วัน ๓ ให้ปลูกพลูดี วัน ๔ ให้ปลูกเผือกดีและ ขมิ้นดี

ถ้าบุคคลผู้ใดจะทำกินให้ทำตามดังนี้นี้ดีนักแล๑- ถ้าคนปีชวดให้วัน ๕ ปี ฉลูให้แรกวัน ๖ ปีขาลให้แรกวัน ๖ ปีเถาะให้แรกวัน ๒ ปีมะโรงให้แรกวัน ๑ ปีมะเส็ง ให้แรกวัน ๓ ปีมะเมียให้แรกวัน ๔ ปีมะแมให้แรกวัน ๕ ปีวอกให้แรกวัน ๔ ปีระกา ให้แรกวัน ๓ ปีจอให้แรกวัน ๒ ปีกุนให้ แรกวัน ๑ ๑๑๑- พระฉายเขียนไว้ให้ท่านทั้งหลาย ที่ท่านทำมาหากินจงดูตามนี้เทอญ ๒๑- ดูตามตำราท่านกล่าวมาดีนักนะ ท่านผู้ทำกิน ฉนั้นจะขอบุญ ท่านบางที่ท่านเป็นลักเลงทำกิน มิได้ไปข้างไหนนอนอยู่ กับเมียให้ ลวส์ดีมีชัย เทอญ๒๑-

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์เอาข้าวขึ้นยุ้ง ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีตะมอย (เป็นผีเพศชาย ตัวพอมไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าหยักริ้วแบบนักมวยไทยโบราณ มือถือเคียว เป็นผีขี่ขโมย) โดยมีคติมาแต่โบราณว่า เมื่อเสร็จฤดูเก็บเกี่ยวนำข้าวขึ้นยุ้งฉางแล้ว ทุกบ้านต้องทำพิธี "แรกตักข้าว" คือเป็น วันแรกที่จะทำการตักข้าวที่เก็บเกี่ยวจากปีก่อนออกจากยุ้งฉางมาสี โดยกำหนดวันแรกตักไว้ มีความเชื่อ ว่าถ้าตักข้าวเก่าในฉางออกมาก่อนวันที่กำหนดนี้ ข้าวในฉางจะถูผีตะมอย กิน คือถ้าตักหนึ่งชั้น ข้าวใน ฉางก็จะหายไปหนึ่งชั้น เพื่อไม่ให้หน้าข้าวใหม่มาสีกินก่อนเวลาอันควร มีเนื้อความดังนี้

๑ ลิทธิการริยะ จะกล่าวถึงเอาข้าวขึ้นยั้งก็ดี จะดักข้าวในยั้งก็ดี ถ้าศพมี
ตะมอยมันกินด้วยทุกที ครั้นดักที่ใดมันดักด้วยทุกที เมื่อจะดักอย่าให้ต้องมีตะมอย
จึงดีแลฯ ถ้าเดือนขึ้น ๑ ค่ำ มันกิน ๙ คน ฯ ๒ ค่ำ มันกินด้วย ๑ คน ฯ ขึ้น ๓ ค่ำ
มันกินด้วยเรา ๒ คน ฯ ขึ้น ๔ ค่ำ ปลอดภัย ฯ ขึ้น ๕ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๔ คน ฯ ขึ้น
๖ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๔ คน ฯ ขึ้น ๗ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๖ คน ฯ ขึ้น ๘ ค่ำ มันกินด้วย
เรา ๒ คน ฯ ขึ้น ๙ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๒ คน ฯ ขึ้น ๑๐ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๓ คน ฯ
ขึ้น ๑๑ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๖ คน ฯ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปลอดภัย ฯ ขึ้น ๑๓ ค่ำ ปลอดภัย ฯ ขึ้น
๑๔ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๑ คน ฯ ขึ้น ๑๕ ค่ำ มันกินด้วยเรา ๓ คน ฯ เดือนขึ้น เดือน
แรมเหมือนกันแลฯ

อนึ่ง ในชุมชนคลองโยงยังมีสถานที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
ของชาวนา นอกเหนือไปจากวัดในชุมชน ได้แก่

ภาพประกอบ 7, 8 หลวงพ่อสิทธิธัตถะ วัดมะเกลือ (ซ้าย)

ศาลเจ้าแม่โพสพ ที่วัดมะเกลือ (ขวา)

- ก. หลวงพ่อสิทธิธัตถะ หลวงพ่อสิทธิธัตถะเป็นพระพุทธรูปสำคัญของวัดมะเกลือ
มีพุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางทุกรกิริยา ประดิษฐานอยู่ในวิหาร ชาวบ้านนิยม
บนบานหลวงพ่อสิทธิธัตถะด้วยเรื่องเกี่ยวกับฟ้าฝน กล่าวคือ ชาวบ้านมักบนขอให้ฝนไม่ตก
ในเวลาที่มีการจัดงานสำคัญ เช่น งานบวช นอกจากนั้นกับบนในเรื่องต่างๆ ไปที่ต้องการให้
สมปรารถนา ส่วนการแก้บนหลวงพ่อสิทธิธัตถะ นิยมใช้ประทัด 2 - 3 กล้อง

และดอกดาวเรือง ซึ่งเป็นดอกไม้ที่เชื่อกันว่าหลวงพ่อบอก มีผู้เชื่อว่าดอกดาวเรืองที่นำมาถวายหลวงพ่อบอกจะโรยเข้า อาจอยู่ได้ถึง 9 - 10 วัน ในขณะที่ดอกไม้ชนิดอื่น เช่น ดอกกุหลาบ อยู่ได้ไม่นานก็จะโรยไปตามธรรมชาติ

- ข. **ศาลแม่โพสพ** แม่โพสพ มีลักษณะเป็นเทวรูปสตรีถือรวงข้าว ประดิษฐานอยู่ในศาลใกล้กับวิหารหลวงพ่อสีหัตถะ ที่วัดมะเกลือ ชาวบ้านที่มีอาชีพทำนามักมาบนเจ้าแม่โพสพขอให้ข้าวได้ผลผลิตดี เมื่อสิ้นฤดูเก็บเกี่ยวก็จะนำข้าว 1 กระสอบมาถวาย
- ค. **ศาลเจ้าพ่อลูกทุ่งในท้องนา** ศาลเจ้าพ่อลูกทุ่งในท้องนามักจะตั้งอยู่ตามท้องนา ไม่มีสถานที่ชัดเจน ตั้งอยู่กลางนาเป็นเจ้าที่เจ้าทางในท้องนา ชาวบ้านเคารพบูชากันมาก มีครั้งหนึ่งชาวบ้านทำบุญแจกจ่ายระหว่างที่ไถนา มหาเทวไรก์หาไม่เจอเสียที จึงไปบนศาลเจ้าพ่อลูกทุ่งในท้องนา มางมอีกครั้งหนึ่งก็พบบุญแจก ชาวบ้านจึงเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อปู่เพราะที่นาสิบไร่ขึ้นกว้างขวางมาก ยากที่จะหาบุญแจกแต่ไปบนพ่อปู่ก็เจอทันที ชาวบ้านบนเหล่านั้นขุด ไถหนึ่งตัว ต่อมาเมื่อชาวบ้านหาอะไรไม่พบก็จะอธิษฐานจิตว่า ถ้าพบจะให้ไข่มดกับข้าวปากหม้อ ข้าวปากหม้อคือ ข้าวที่ทุ่งใหม่ ๆ แล้วตกเลย ไม่นานชาวบ้านก็จะพบสิ่งนั้น จึงกลายมาเป็นความเชื่อของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น (ช่วย สิทธิสุนทร, สัมภาษณ์, 2562)
- ง. **ศาลเจ้าพ่อปากลำ** เจ้าพ่อปากลำตั้งอยู่บริเวณปากคลองลำหาร เป็นที่เคารพบูชาของคนในพื้นที่นั้น ชาวบ้านเล่าว่า เจ้าพ่อชอบดูดกัญชา โดยเมื่อมีการขอพร แล้วสมปรารถนานั้น จะมีการนำเครื่องเซ่นไหว้มากถวาย โดยจะมีกัญชาและอ้อยใส่กะละมังเอาไว้ ส่วนเรื่องที่นิยมขอพรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วย การขอฝน ทำให้มีน้ำทำการเกษตรตลอดปี ส่วนเรื่องที่เจ้าพ่อปากลำไม่รับบนนั้น เป็นเรื่องของการเข้ารับเกณฑ์ทหาร ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า เกิดเป็นผู้ชายจะต้องเป็นทหาร หากใครไปขอให้รอดพ้นจากการเป็นทหารนั้น ก็จะไม่สมปรารถนา เช่นเดียวกับหลวงพ่อไร่ชิง (ช่วย สิทธิสุนทร, สัมภาษณ์, 2562)

2. ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยง

คลองโยง เป็นส่วนหนึ่งของคลองบางใหญ่ (ส่วนที่อยู่พื้นที่จังหวัดนนทบุรี เรียก “คลองบางใหญ่” ส่วนที่อยู่พื้นที่จังหวัดนครปฐมเรียก “คลองโยง”) ถือเป็นคลองเก่าแก่รุ่นแรกๆ ของพื้นที่อำเภอพุทธมณฑล เป็นคลองที่เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครชัยศรีให้ถึงกัน และเป็นเส้นทางสัญจรที่สำคัญระหว่างชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับชุมชนริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีในพื้นที่นครปฐม

เอี่ยม ทองดี และคณะ (2545, 55) สันนิษฐานว่าคลองโยง เดิมก็คือ ถนนทางบกที่ใช้สัญจรทั่วไป มีทั้งเกวียน วัว ควาย ผู้คนเดินไปมาประจำ แต่เมื่อนานเข้าถนนจึงลึกลงและกว้างออก ครั้นถึงฤดูฝนมีน้ำขังเป็นช่วงๆ และพัฒนาการต่อมาจนกระทั่งต้องใช้เรือในการสัญจร แต่ถ้าเรือใหญ่หรือหนักเกินไปก็ต้องใช้ควายลากโยงไปบนตลิ่งทำให้ไม่ต้องการสัมภาระ เมื่อถึงหน้าแล้งจึงใช้เดินได้อีก แต่เมื่อคลองลึกมากขึ้น น้ำจากแม่น้ำไหลเข้าคลอง แม่น้ำมีน้ำขึ้นน้ำลง จึงต้องใช้เรือโยงควายเกือบตลอดปี ด้วยเหตุดังกล่าวมาจึงเรียกคลองบางใหญ่ส่วนปลายที่ติดต่อกับแม่น้ำนครชัยศรีว่า “คลองโยง” ซึ่งการเกิดคลองในกรณีเช่นนี้มีปรากฏในหลาย พื้นที่ของภาคกลาง เช่น ทางเกวียนที่ใช้สัญจรระหว่างตำบลคลองจินดา กับเมืองราชบุรีซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่เข้ามาแต่โบราณ จนกระทั่งทางลึกลงมีน้ำขังพอถึงหน้าฝนต้องใช้เรือแทนเกวียนซึ่งปัจจุบันยังเป็นทางน้ำอยู่ แต่กรณีคลองโยงได้รับการขุดลอกให้เป็นคลองที่ลึกและใช้เดินทางได้สะดวกตลอดปีในสมัยต่อมา แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าคลองโยง เกิดในพ.ศ.ใด ยุคใด

จากการรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ได้เห็นภาพรวมของประวัติศาสตร์ชุมชนของชาวคลองโยงสามารถแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ชุมชนได้ 5 ยุค ดังนี้

2.1 ยุคแรกเริ่มป่าไม้ชายนา (พ.ศ. 2367 - 2403)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มค่อยๆ ปรากฏชัดขึ้น เมื่อภายหลังจากที่ เจ้าฟ้ามงกุฎ (ภายหลังเสวยราชย์เป็นรัชกาลที่ 4) ทรงออกผนวชในสมัยรัชกาลที่ 3 และได้เสด็จฯ ถูกลงไปคั่นพบองค์พระปฐมเจดีย์ ทรงมีพระราชดำริว่าเป็นสถานที่ที่น่าศรัทธาเลื่อมใสและมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ จึงกราบบังคมทูลเสนอให้รัชกาลที่ 3 (พ.ศ.2377) ทรงปฏิสังขรณ์ แต่ยังไม่ทันได้ดำเนินการ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จสู่สวรรคาลัยเสียก่อน

การพบพระปฐมเจดีย์ในครั้งนั้น เป็นผลให้เจ้านายเชื้อพระวงศ์ ตลอดจนผู้ดีขุนนางในกรุงศรัทธาที่จะเดินทางไปนมัสการ ในปีพ.ศ.2377 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ต้นราชสกุล สนทวงศ์ เป็นหนึ่งในเจ้านายที่เสด็จไปนมัสการพระปฐมเจดีย์ด้วยเช่นกัน และทรงพระนิพนธ์วรรณคดีเรื่อง **โคลงนิราศพระปฐม** ด้วยเนื้อความทรงกล่าวถึงการเสด็จไปนมัสการ พระปฐมเจดีย์ โดยใช้เส้นทางทางน้ำ ออกจากพระนครทางคลองบางกอกน้อย คลองบางใหญ่ เนื่องจากครั้งนั้นทางราชการยังไม่ได้ขุดคลองมหาสวัสดิ์

ต่อมาในปีพระพุทธศักราช 2379 หมื่นพรหมสมพัตร (นายมี) ได้เดินทางไปนมัสการพระแท่นดงรัง ที่เมืองกาญจนบุรี และได้แต่ง **นิราศพระแท่นดงรัง** ขึ้น เนื้อความได้กล่าวถึงพื้นที่ของคลองโยงความตอนหนึ่ง เมื่อผ่านถึงบ้านคลองโยงได้พรรณนาวิถีชีวิตของชาวนาที่คลองโยงดังนี้

มาตะบึงลูถึงหัวโยงเชือก	เป็นโคลนเทือกทองนาหลาสินธุ์
คลองก็เล็กน้ำก็ตื้นเห็นพื้นดิน	ไม่น่ากินน้ำท่าระอาใจ
ต้องจ้างโยงโยงเรือเหลือลำบาก	ให้ควายลากเรือเลื่อนเขื่อนไผ่
ผู้กระนาวยารยัดเป็นพืดไป	ทั้งเจ๊กไทยปนกันสนั่นอิง
ไม่พักแจวพักถ่อให้รอร่า	เป็นราคาจ้างประจำล่ำละสลึง
ควายก็เดินดันดังกันกังกิ้ง	พอเชือกตึงเรือตามกันหลาหมา

ต่อมาในปี พ.ศ.2385 ในรัชกาลเดียวกัน พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือ สุนทรภู่ แต่ง **นิราศพระปฐม** ในคราวที่เดินทางไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์เช่นกัน นิราศเรื่องนี้ทำให้ทราบว่า คลองโยงเป็นเส้นทางสำคัญสายหนึ่งซึ่งคนในสมัยนั้นทราบดีและใช้สัญจรกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากการค้นพบองค์พระปฐมเจดีย์แล้วคงจะมีผู้คนเดินทางไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์มาตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 3 และในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน สุนทรภู่ ก็ได้เดินทางไปเมืองสุพรรณบุรี ความปรากฏในนิราศ ว่าไปหาแร่ ทำนองว่าจะเล่นแร่แปรธาตุ ในคราวนั้นได้แต่งนิราศไว้เรื่องหนึ่งคือ **โคลงนิราศสุพรรณ** เนื้อความในนิราศตอนหนึ่งได้กล่าวถึง **คลองโยง** ไว้ด้วย

พ.ศ.2386 หมื่นพรหมสมพัตร (มี) เดินทางไปนมัสการพระแท่นดงรัง เนื่องจากในอดีตเมื่อถึง เทศกาลออกพรรษาประชาชนจากกรุงเทพมหานครจะใช้คลองโยงเป็นเส้นทางไปนมัสการพระแท่นดงรัง ในครั้งนั้นนายมีได้แต่ง **นิราศพระแท่นดงรัง** บรรยายสภาพภูมิประเทศและสภาพสังคมที่เดินทางผ่าน และได้บันทึกเหตุการณ์เมื่อไปนมัสการพระแท่นดงรังไว้รวมถึงกล่าวถึงคลองโยงไว้เช่นกัน

ในเวลาต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายมงกุฎ จึงเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พ.ศ.2394 ครั้นถึงปี พ.ศ.2396 พระองค์จึงทรงให้บูรณปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์พร้อมกับให้ขุดคลองเจดีย์บูชาขึ้นด้วยซึ่งเป็นพลัง สำคัญที่ส่งผลหลายด้านแก่ชุมชนในพื้นที่อำเภอพุทธมณฑลในสมัยต่อมา

โดยสรุปจากถ้อยคำที่บันทึกในบทกวี ทำให้เห็นการตั้งชุมชนริมน้ำเพื่อทำนา แต่ยังเป็นนา ปะปนกับป่า การทำนายังไม่เต็มพื้นที่ บางส่วนเป็นป่ากร้างเท่านั้น

2.2 ยุคพัฒนาที่นาพระราชมรดก (พ.ศ.2403 - 2445)

(ขุดคลองมหาสวัสดิ์ ขุดคลองนราภิรมย์ ก่อนสำรวจดิน)

“**คลองโยง**” เป็นเส้นทางเดินเรือสายหลักในการสัญจรระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนคร ชัยศรีมาจนกระทั่งปี พ.ศ.2400 (ขุดเสร็จ พ.ศ.2403) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค) เป็นแม่กองขุดคลองมหา

สวัสดิ์ ความปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เหตุผลสำคัญในการขุดคลองมหาสวัสดิ์ ปรากฏชัดอยู่ในพระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี ร.ศ. 128 ว่า “เพื่อใช้เป็นเส้นทางหลักในการเสด็จพระราชดำเนินไปพระปฐมเจดีย์และเป็นคลองเปิดที่ให้เป็นมาสำหรับแจกพระ เจ้าลูกยาเธอ”

อย่างไรก็ตามคลองนี้จัดว่าเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าที่สำคัญระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำ นครชัยศรีมาเป็นเวลานาน สินค้าส่วนใหญ่ ได้แก่ ข้าว อ้อยและน้ำตาล ซึ่งผลิตได้จากพื้นที่ลุ่มน้ำ นครชัยศรี มีโรงงานน้ำตาลและโรงสีข้าวมาตั้งบริเวณริมแม่น้ำนครชัยศรีหลายโรงและสิ่งเหล่านี้เป็น สินค้าออกที่สำคัญด้วย สอดคล้องกับคำบอกเล่าของคนเฒ่าแก่ในพื้นที่ว่า แต่เดิมคลอง มหาสวัสดิ์มีเรือ ใหญ่ผ่านเข้าออกอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือบรรทุกข้าว อ้อยและน้ำตาล

สิ่งที่เป็นผลประโยชน์จากการขุดคลองมหาสวัสดิ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับประโยชน์ในการสัญจร และการดำเนินการค้าก็คือ เป็นการเปิดทางที่นาที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจับจอง ที่ดินสองฝั่งคลองมหาสวัสดิ์จรดคลองโยงพระราชทานแก่พระราชโอรสและพระราชธิดา และให้จัดทำฝั งระหว่างที่ดินขึ้น แบ่งที่ดินออกเป็นแปลง ๆ มีทั้งหมด 47 แปลง รวมเนื้อที่กว่าสองหมื่นไร่ เพื่อแบ่งให้กับ พระราชโอรสและพระราชธิดาทุกพระองค์ โดยให้เจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า “นายกอง” คอยดูแลเก็บ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจากหลักฐานข้อนี้แสดงให้เห็นว่าทุ่งศาลาयाหรือพื้นที่ใกล้เคียงดังกล่าวนี้ใน สมัยนั้นยังไม่มีมีการจับจองหรือตั้งถิ่นฐานทั่วไปและหากจะพิจารณาขอบเขตของพื้นที่จับจองที่ปรากฏใน ระหว่างที่ดินจะสังเกตได้ว่า บริเวณที่เป็นคลองโยงในปัจจุบันน่าจะมีการตั้งถิ่นฐานจับจองที่ดินไว้ก่อนแล้ว บริเวณที่ดินบริเวณนั้นจึงไม่เป็นเส้นตรงเช่นด้านอื่น ๆ

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าวกลายเป็นสินค้าสำคัญของประเทศ การขุดคลองจะทำให้เกิดการขยายพื้นที่ทำนามากขึ้น และเป็นการระบายน้ำเข้าสู่ผืนดิน ดังพระราชดำริว่า

...การขุดคลอง เพื่อจะให้เป็นที่มหาชนทั้งปวงได้ไปมาอาศัยและเป็นทาง ที่จะให้สินค้าได้บรรทุกไปมาโดยสะดวก ซึ่งให้ผลแก่การเรือกสวนไร่นา ซึ่งจะได้เกิด ทวีขึ้นในพระราชอาณาจักร เปนการอุดหนุนการเพาะปลูกในบ้านเมือง ให้เจริญ วัฒนายิ่งขึ้น... (เสถียร ลายลักษณ์, 2478, 8)

ด้วยเหตุดังนี้ในบริเวณพื้นที่ศาลาयाและบริเวณใกล้เคียงจึงเกิดคลองขุดใหม่ เพิ่มเติมจาก คลองโยง และคลองมหาสวัสดิ์ ที่มีอยู่เดิม คลองที่ขุดเป็นคลองแรก ได้แก่ คลองทวีวัฒนา หรือที่เรียกกัน ว่า คลองขวาง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) เป็นแม่กองจ้างชาวจีนขุดเมื่อปี พ.ศ. 2420 เพราะคลองมหาสวัสดิ์และคลองภาษีเจริญตื้นเขิน

เมื่อการขุดคลองแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ แม่กองขุดคลองมหาสวัสดิ์ เป็นประธานเปิดคลอง และทำรายงานหรือที่เรียกว่า รีโปต (report) ถวาย มีเนื้อความใน เอกสารจดหมายเหตุ หจข. ม.ร.5 รล-พ.ศ./2 กล่าวถึงข้อเสนอให้มีการขุดคลองฝั่งเหนือคลองมหาสวัสดิ์ ในพื้นที่ตำบลคลองโยง (ภายหลังพระราชทานชื่อว่า คลองนราภิรมย์) ดังนี้

เมื่อเวลาเปิดคลองแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าพิจารณาเหตุแห่งฝั่งเหนือคลองมหาสวัสดิ์ ฝั่งตะวันออกมีทิวทัศน์มะพร้าว ต้นหมาก ฝั่งตะวันตกคลองบางกอกน้อยฝ่ายตะวันตกมีทิวทัศน์ไม้ต้นไม้ต่างต่างบ้าง ฝั่งตะวันออกลำน้ำเมืองนครไชยศรี ระหว่างกลางเป็นทุ่งกว้าง ข้าพระพุทธเจ้าถามราษฎรชาย หลึงได้ความว่า ทุ่งนาฝ่ายตะวันออก พันทิวทัศน์มะพร้าว ต้นหมาก ออกไปประมาณ ๔๐ – ๕๐ เส้น ฝั่งตะวันตกมีทุ่งนา พันทิวไม่ออกมาบ้างน้อยบ้าง ระหว่างกลางเป็นทุ่งหามีนาน้ำ ตามลำคลองโยง เก่าตื้นแห้ง เรือเดินไม่ได้

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้าฯว่า ฝั่งเหนือคลองมหาสวัสดิ์ตรงปากคลองทวีวัฒนาควม ถ้าขุดเป็นลำคลองไปออกลำน้ำเมืองนครไชยศรีแห่งหนึ่งแห่งใดได้ น้ำจืดในลำน้ำเมืองสุพรรณบุรี ก็จะไหลเข้าคลองขุดใหม่ออกคลอง มหาสวัสดิ์คลองทวีวัฒนาถึงคลองภาษีเจริญก็จะได้รับพระราชทานน้ำจืดทั่วกัน ลำคลองมหาสวัสดิ์ ภาษีเจริญ น้ำไหลแรง มูลดินก็จะไม่นอนคลองอยู่ได้คงจะรก

จากคำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์และรีโปตข้างต้นจึงทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์ เป็นแม่กองจ้างเงินขุดคลองนราภิรมย์ขึ้น โดยขุดต่อเนื่องจากคลองทวีวัฒนาไปออกแม่น้ำท่าจีน เป็นระยะทางยาว 540 เส้น กว้าง 4 วา ลึก 4 ศอก สิ้นเงินค่าจ้าง 45,840 บาท

การขุดคลองต่างๆ นี้พบว่ามีสำคัญต่อการคมนาคม การระบายน้ำและขยายพื้นที่ทำกิน โดยเฉพาะการขยายพื้นที่ทำกินนั้น ปรากฏว่า การขุดคลองแต่ละสายสามารถขยายเนื้อที่การเพาะปลูกได้ ดังนี้ คลองมหาสวัสดิ์ 21,882 ไร่ คลองทวีวัฒนา 27,200 ไร่ คลองนราภิรมย์ 43,200 ไร่ (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2520, 38)

สำหรับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนนั้น แม้ว่าที่ดินสองฝั่งคลองมหาสวัสดิ์จะถูกจับจองไปแล้วก็ตาม แต่การทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นจนกระทั่งเมื่อชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนเดิมบริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนทยอยขึ้นมาตั้งถิ่นฐานอยู่ โดยมาขอเช่าพื้นที่จากนายกองทำนาและตั้งถิ่นฐาน “ภาพของชุมชน” จึงค่อยๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว เพิ่มเติมจากชุมชนบริเวณฝั่งคลองโยงที่มีมาแต่เดิม บริเวณที่จะเรียกเป็นชุมชนได้ ได้แก่บริเวณชุมชนวัดสุวรรณารามในปัจจุบัน โดยชาวบ้านร่วมกันสร้าง **สำนักสงฆ์สุวรรณาราม ขึ้น**

ส่วนในพื้นที่ตำบลคลองโยงปัจจุบัน ชุมชนเดิมริมฝั่งคลองโยงก็ยังคงมีชาวบ้านอาศัยอยู่และมีผู้คนมาอาศัยเพิ่มมากขึ้นจึงเป็น “ชุมชนคลองโยง” ที่ใหญ่ขึ้น ขณะเดียวกันในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับชุมชนวัดสุวรรณารามได้ปรากฏภาพของ “ชุมชนวัดมะเกลือ” ขึ้นด้วย มีการสร้างวัดมะเกลือขึ้นเป็นวัดประจำหมู่บ้านด้วย กล่าวกันว่าชุมชนวัดมะเกลือเดิมเป็นชุมชนที่โดดเดี่ยวห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ ผู้ที่อพยพมาอยู่ไม่มีที่ทำบุญทำทานจึงได้คิดสร้างวัดมะเกลือขึ้นราว ๆ พ.ศ.2410 - 2411 และสาเหตุที่เรียกว่าวัดมะเกลือก็เพราะแต่เดิมมีต้นมะเกลือขึ้นอยู่มาก ส่วนการจดทะเบียนเป็นวัดนั้นไม่ทราบแน่นอน ทราบแต่ว่าประมาณ ปี พ.ศ.2457 ได้มีการสร้างพระอุโบสถหลังแรกขึ้นทำเป็นแบบทรงไทยและมีการสร้างเสนาสนะอื่น ๆ ขึ้นอีกในสมัยต่อมา (เอี่ยม ทองดีและคณะ, 2545, 58)

จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าแก่พอจะสรุปได้ว่าชุมชนวัดมะเกลือน่าจะเป็นชุมชนดั้งเดิมชุมชนหนึ่งที่เติบโตที่เคียงบ่าเคียงไหล่และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากับชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่นี้ เช่น เมื่อคราวน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ.2485 ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ที่วัดสุวรรณต้องอพยพไปอาศัยศาลาวัดมะเกลือเพื่อหนีน้ำ (เอี่ยม ทองดีและคณะ, 2545, 59)

2.3 ยุคการสำรวจดินสู่การเกษตรยุคใหม่ (พ.ศ.2445 - 2485)

“ชาวนครไชยศรี” เป็นที่รู้จักและยอมรับกันว่าเป็นชาวชั้นดี มีปรากฏมาแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมืองนครไชยศรีจึงนับเป็นแหล่งสะสมเสบียง และอยู่ข้างอุ้งน้ำที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของสยามประเทศ ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมเหสีที่คอยดูแล เครื่องพระกระยาเสวย คือ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาถ ปิยมหาราชปติวรดา เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการประดิษฐ์คิดปรุงเครื่องเสวย โดยข้าวสารที่จะใช้สำหรับเป็นเครื่อง พระกระยาเสวยนั้น จะต้องเป็น “ข้าวไร่” ส่งพิเศษเฉพาะจากเมืองนครไชยศรี ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นถิ่นแห่งข้าวพันธุ์ดีและมีคุณภาพยอดเยี่ยม คัดเฉพาะที่แก่จัดแต่ยังไม่เหลืองดี นำมาใส่ในครกกระเดื่องตำข้าว การตำข้าวชนิดนี้ค่อนข้างยากกว่าข้าวสารธรรมดาทั่วไป เนื่องจากข้าวยังไม่สีเหลืองจัด เมล็ดมีความนุ่มนิ่ม แฉกหักง่าย ต้องค่อย ๆ ตำอย่างเบาที่สุด เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะมีเมล็ดข้าวสารแตกหักเป็นจำนวนมาก ต้องค่อย ๆ บรรจุร่อนเอาแต่ที่เป็น

เมล็ดข้าวสวย ๆ ที่มีความสมบูรณ์เท่านั้น มาตวงบรรจุใส่ลงในถุงผ้าดิบ นำมาผูกเชือก ประทับครึ่งถุงหนึ่งจะบรรจุได้เพียง 3 ลิตรเท่านั้น ถ้าบรรจุในปริมาณมากกว่านี้เมล็ดข้าวสารจะทับกันหักไม่สวยงาม เมื่อได้ข้าวสารชั้นดีคัดพิเศษนี้มาแล้วแม่ครัวจะนำมาหุงด้วยน้ำฝน ใส่สะอาดจนสุกหอม เมื่อสุกแล้ว คัดข้าวออกจากหม้อดินเผาจะมีความนุ่มนวล กลิ่นหอมชวนกินเป็นอย่างยิ่ง นำมาใส่ในหม้อตุ๋นอีกครั้งหนึ่ง เทน้ำเดือด หล่อไว้รอบชั้นนอกของหม้อ เพื่อให้ข้าวสวยชั้นในร้อนอยู่ตลอดเวลา ก่อนที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เป็นเครื่องพระกระยาเสวยต่อไป

จากคความนิยมข้าวเมืองนครไชยศรีที่ยอมรับกันว่าเป็นข้าวชั้นดีมายาวนานนั้น ครั้นวันที่ 25 พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ.2445) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศราขลหายุทธ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ทรงมีหนังสือกราบบังคมทูลไปยังพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการสำรวจและศึกษาพันธุ์ข้าวเมืองนครไชยศรี ปรากฏในหนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาดังนี้

มิสเตอร์รีเวตการแนคได้รับรายงานจากหัวอารคาน ด้วยเรื่องพรรณข้าวในนครไชยศรีดีกว่าที่อื่น ๆ หมด ซึ่งเป็นความรู้กันอยู่ช้านานแล้วนั้นต้นขึ้น แลขอให้ความบังคมทูลพระกรุณา เพื่อว่ารัฐบาลจะได้ตรวจตราว่าที่ดินมณฑลนั้น ฤาพืชที่มณฑลนั้นจะผิดกับที่อื่น ๆ อย่างไร แลถ้าได้มีการทดลองที่จะให้ปลูกเข้าที่อื่น ๆ ดีเสมอมนั้นได้อย่างไร จะเป็นประโยชน์แก่การค้าขายเป็นอันมาก แต่การนี้ถ้าทำได้ก็ควรค่าดู แต่ยังไม่ถึงจางโปรเฟสเซอร์สำหรับการนี้ในเวลา

ภายหลังพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสวัสดิประวัติ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ ในฐานะราชเลขาธิการทรงเชิญพระราชกระแสพระบรมราชโองการให้กระทรวงเกษตรธิการดำเนินการต่อโดยพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ ในการนี้พระยาศรีสุนทรโวหาร ปลัดทูลฉลองกระทรวงเกษตรธิการ ได้ประสานงานกับพระยาศรีสทเทพ ราชปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ข้าราชการในมณฑลนครไชยศรีอำนวยความสะดวกในการสำรวจพันธุ์ข้าว

การสำรวจพันธุ์ข้าวที่มณฑลนครไชยศรีในครั้งนี้ (พ.ศ.2445) กระทรวงเกษตรธิการได้รับมอบหมายให้ ดร.คาเมทาโรโทยามะ นายช่างไหมใหญ่ เป็นผู้สำรวจ โดยรับหน้าที่ในการสำรวจพันธุ์ข้าวที่มณฑลนครไชยศรีในครั้งนั้น (พ.ศ.2445) ได้ดำเนินการสำรวจ ในระหว่างวันที่ 3 - 9 ปีเดียวกัน (พ.ศ.2445) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้าพเจ้ามีสเตอร์เค. โทยามะ นายช่างไหมใหญ่ เรียนมายังท่านปลัดทูล
ฉลองกระทรวงเกษตรราธิการ ด้วยตามคำสั่งของท่าน ให้ข้าพเจ้าตรวจเข้าเปลือกนั้น
บัดนี้ข้าพเจ้าขอชี้แจงในการที่ข้าพเจ้าได้ออกตรวจต่อไปนี้ดังนี้

เมื่อวันที่ 3 เดือนนี้ข้าพเจ้าได้ออกตรวจที่พระปฐม แล้ววันที่ 4 ได้ไปตรวจ
ที่บ้านหนองขาหย่างห่างจากพระปฐมไปทางทิศประมาณ 2 - 3 ไมล์ รุ่งขึ้นวันที่ 5
ได้ไปตรวจ บ้านสรวงใหม่, บ้านมาบแค แล้วดักกลางซึ่งอยู่ข้างทิศเหนือ

วันที่ 2 เวลา 1 โมง ข้าพเจ้าออกเรือไปตรวจที่คลองโยง ถึงคลองโยงเวลา 3
ยาม 50 นาที แล้วรุ่งขึ้น วันที่ 7 ข้าพเจ้าได้กลับมาที่อำเภอเมือง แล้ววันที่ 8
ข้าพเจ้าได้ไปตรวจที่บ้านท่าตลาดแล้วกลับมาพระปฐม วันที่ 9 เวลาเช้า 2 โมง 50
นาที แล้วเลยกลับมาบางกอกเหตุผลที่ตรวจได้นั้นดังที่จะแจ้งต่อไปนี้

เนื้อดิน

พื้นดินในที่เหล่านี้ เป็นดินเหนียวโดยมาก ดึกว่า เนื้อดินที่แถวใกล้ ๆ บาง
กอกนิดหน่อยเท่านั้น แลเนื้อดิน ก็คล้าย ๆ กับดินที่บางกอก แลยังไม่รู้ว่าผิวดิน
อย่างไร โดยไม่มีเครื่องตรวจ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าต้องทำเป็นตรวจทดลอง
เปรียบเทียบดินเหล่านี้ดูก่อน แต่ข้าพเจ้าได้พบดินดีในที่แห่งหนึ่งซึ่งเรียกกันว่าคลอง
โยง มีดินฟูหรือปุ๋ย ซึ่งเรียก ว่าโลมมีซอยล์ หนาประมาณ 10 เซนติเมตร แลได้นำ
ลงไป เป็นดินเหนียวเช่นกับที่อื่น ๆ ถึงกระนั้นก็ดี ยังผิวดิน ในแขวงนี้แลดินที่ใน
เมืองนครไชยศรี แต่จะผิวดินมาก กับทำให้เม็ดเข้าผิวดินได้หรือไม่ ข้าพเจ้าต้อง
ลองตรวจดูด้วยเครื่องตรวจเสียก่อน

เข้าเปลือก

วิธีปลูกก็คล้ายกันกับที่ใกล้ ๆ บางกอก จำนวน เข้าเปลือกที่ได้จากไร่หนึ่ง
ก็ไร่เดียวกัน ไร่หนึ่งได้เข้าประมาณ 20 - 30 สัด เดียวนี้มีเข้าหลายชนิดที่ปลูก
กัน ในที่แถวนี้ ที่อย่างดีก็มีแลไม่สู้ดีก็มี บางแห่งอย่างดีมาก แต่ราษฎรในแถวนั้น
หาได้เรียกเข้าอย่างดีปลูกไม่ แลในมณฑลนครไชยศรีก็เหมือนกัน แลพันธุ์เข้าที่ไม่สู้ดี
ทั้งหมด ที่จะทำเป็นตัวอย่างได้ เช่นกับเข้าที่ข้าพเจ้าได้เห็นที่บ้านสวนใหม่นั้น
เป็นเข้าเลวกว่าที่ใกล้ ๆ บางกอก และอีกประการหนึ่งที่ตามแถวหมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำ
นครไชยศรีนั้น เข้าก็ไม่เหมือนกันแลไม่ใกล้เคียงกันนักกับเข้าชนิดที่ดีที่ปลูกใน
แขวงนั้น เหตุนี้จึงเห็นได้ว่าทำไมเข้าในมณฑลนี้จึงดีกว่าในมณฑลอื่น ๆ

ข้าพเจ้าขอชี้แจงต่อท่านว่า ราษฎรในมณฑลนี้ คงไม่ชำนาญในการเรียก
เม็ดข้าวหนัก แลเขาเชื่อไว้ใจตามชนิดพันธุ์ข้าวเท่านั้น เพราะฉะนั้นถ้ารัฐบาลจะจัดการ
จ่ายพันธุ์ข้าวชนิดดีให้กับชาวนาแขวงนี้ได้แล้ว เขาก็จะเกิดผลดีมาก

ต่อมาในปี พ.ศ.2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้จัดงานการแสดง
กลกิรรมแลพานิชการ ครั้งที่ 1 รวมทั้งการประกวดพันธุ์ข้าวขึ้นที่สระปทุมวัน (บริเวณวังสระปทุมวันใน
ปัจจุบัน) เฉพาะพันธุ์ข้าวจากมณฑลนครไชยศรี มีคณะกรรมการตัดสิน ได้แก่ หม่อมราชวงศ์สุพรรณ
พระมนตรีพจนกิจ หลวงจิตรจันทวานิช มิสเตอร์เอเมอร์ จากห้างมากวน มิสเตอร์ทันเตอร์ จากห้างแอรา
คอน รวม 5 ท่าน โดยมี ผลการประกวดของมณฑลนครไชยศรีปรากฏว่า ชาวนาสาธยาย ได้รับรางวัล
ประกวดพันธุ์ข้าว 5 ราย ดังนี้

เข้าพระยาชมเป็นเข้าหนัก หมายเลขที่ 128 ของนายแสง เพาะปลูกที่
สาธยายเป็นที่ 1 ควรได้รับรางวัลเงินตรา 20 บาท เหรียญทองเหรียญหนึ่ง กับ
หนังสือประกาศนียบัตรกำกับฉบับหนึ่ง

เข้าพวงเงิน เป็นเข้ากลางปี หมายเลขที่ 132 ของนายแสง เพาะปลูกที่
สาธยาย ควรได้รับเหรียญทองแดงเหรียญหนึ่ง กับหนังสือประกาศนียบัตรกำกับ
ฉบับหนึ่ง

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพิมพ์ แมงทับ (กันโสภาส) (สัมภาษณ์, 2562) หลานตาของกำนัน
นายเถิงและนางเที่ยง กันโสภาส ซึ่งนายเถิงเป็นบุตรชายของขุนวิศาลกันโสภาสได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า
ข้าว ที่นำไปประกวดมีชื่อเรียกว่า พญาชม ปลูกในพื้นที่สาธยายริมคลองโยง เจ้าของที่นาคือขุนวิศาลกัน
โสภาส นายแสงคือผู้เช่านา

ภายหลังพื้นที่ชุมชนคลองโยงมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นมากขึ้น เกิดตลาดชุมชนและโรงเรียน
ขึ้นหลายแห่ง อาทิ **โรงเรียนวัดมะเกลือ** ที่ก่อตั้งเมื่อประมาณ พ.ศ.2476 โดยมีขุนพรหมสมรรถเดช
(กำนันต่อย พรหมสุรินทร์) กำนันตำบลคลองโยง และนายโป่ง ม้วยจัน กำนันตำบลหนองเพรางาย
เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งระยะแรกเรียนอยู่บนศาลาการเปรียญ

2.4 ยุคนาข้าวสู่นาบัว (พ.ศ.2485 - 2553)

ในปี พ.ศ.2485 เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ทั่วประเทศไทย พื้นที่ในคลองโยงในปัจจุบัน ซึ่งสมัยนั้นขึ้นอยู่กับอำเภอนครชัยศรี เกิดผลกระทบด้วยเช่นกันคือ น้ำท่วมถนนรถไฟ ท่วมทุ่งนา บ้านเรือน ชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องอพยพไปอยู่นครปฐม สัตว์เลี้ยงต่างๆ ล้มตายเป็นจำนวนมาก การดำรงชีพลำบากยิ่ง เหตุการณ์ดังกล่าวนี้นำไปสู่การขุดคลองซอยในสมัยต่อมา

ภายหลังจากน้ำท่วมใหญ่ ภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันขุดคลองเพื่อเป็นเส้นทางสัญจรไปมา และเป็นเส้นทางส่งน้ำระบายน้ำเพื่อการทำนาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดคลองซอยขึ้นหลายสาย เช่น คลองบางเตย คลองซอย คลองเจ๊ก (คลองชัยขันธุ์) คลองสามบาท คลองตาหลี่ คลองสุคต คลองหม่อมเจ้าเฉลิมศรี คลองนายเปล่ง คลองตาพริ้ง คลองตาบาง คลองสามวา ฯลฯ ซึ่งคลองเหล่านี้ได้ช่วยให้การทำนาได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงด้วย จึงทำให้เกิดชุมชนย่อยๆ ขึ้นในพื้นที่มากขึ้น เช่น ชุมชนบ้านคลองสว่างอารมณ์ เป็นต้น

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ ในปี พ.ศ.2492 ชุมชนคลองโยงได้มีการจัดตั้ง **โรงเรียนคลองสว่างอารมณ์** บริเวณชุมชนบ้านชัยขันธุ์ โดยขุนพรหมสมรรถเดช (กำนันต๋อย พรหมสุรินทร์) กับชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้านสืบมา

จากสภาวะการณน้ำท่วมใหญ่ พ.ศ.2485 หรือที่ชาวคลองโยงเรียกว่า “ปีน้ำไล่” นั้น ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวนา ส่งผลต่อการทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำนาอย่างมาก ความเสียหายจากน้ำท่วมครั้งนั้นทำให้หลายครอบครัวต้องพบกับความเดือดร้อน และเริ่มหาทางปรับตัวและรับมือหากเกิดน้ำท่วมใหญ่อีกครั้ง เกษตรกรบางส่วนเริ่มมีเปลี่ยนจาก “นาข้าว” การหันมาทำ “นาผักกระเฉด” บ้าง เลี้ยงปลาสาวยบ้าง รวมถึงการทำ “นาบัว”

นาบัวยุคบุกเบิกในอำเภอฟุทธมณฑล เริ่มจากนาบัวของสุรจิตร์ – สัมพันธ์ ยงใจยุทธ ที่ตำบลศาลายา เมื่อราว พ.ศ.2505 - 2506 ริเริ่มทำนาบัวเป็นอาชีพ พันธุ์บัวยุคแรกคือ พันธุ์บัวขาวบ่อหลา โดยส่งบัวไปขายที่ปากคลองตลาดและได้ราคาดี จึงทำให้ชาวนาในพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มหันมาทำนาบัว (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, 2543, 76) อย่างไรก็ตามเกษตรกรกรส่วนใหญ่ก็ยังคงทำนาข้าว และมีบางส่วนที่ทำนาบัวควบคู่ไปด้วย ถือเป็นพัฒนาการอีกหน้าสำคัญของวัฒนธรรมข้าวในท้องถิ่นนี้

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ.2538 เกิดน้ำท่วมใหญ่อีกครั้ง และต่อมาปี พ.ศ.2541 เป็นปีที่เศรษฐกิจถดถอย แต่เป็นช่วงที่ข้าวราคาดี ชาวนาบัวจึงพากลับไปปลูกข้าวและได้ค้นพบอีกว่าภายหลังการปลูกบัวแล้วดินก็กลับฟื้น ปลูกข้าวอีก ก็จะมีให้ผลดี ซึ่งก่อให้เกิดแบบแผนใหม่ คือ การทำนาบัวแบบหมุนเวียน (วิรัตน์ คำศรีจันทร์, 2543, 29)

2.5 ยุคนาโหนดชุมชน (พ.ศ.2554 - ปัจจุบัน)

ปี พ.ศ.2554 ชุมชนคลองโยงเป็นชุมชนแห่งแรกที่ได้รับโฉนดที่ดินชุมชน ซึ่งมาจากการรวมตัวของชาวบ้าน เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม ในการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ตนอาศัยอยู่ สืบทอดมรดก การทำเกษตรกรรมจากบรรพบุรุษของชาวชุมชนคลองโยง จนมาถึงการได้รับโฉนดที่ดินชุมชนเป็นแห่งแรกในประเทศ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ที่นาในยุคแรกในบริเวณคลองมหาสวัสดิ์จัดคลองโยงเป็นการจัดสรรที่นาเพื่อพระราชทานแก่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอและพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 4 ขวานาคลองโยงเป็นผู้เช่าที่นาเหล่านั้นทำนามานับแต่นั้น (ประกาศ ปันตบแต่ง, สัมภาษณ์, 2562) ที่ดินผืนซึ่งชาวบ้านสหกรณ์บ้านคลองโยงทำกินกันมานี้พบหลักฐานโฉนดที่ดินผู้ถือกรรมสิทธิ์คือ เจ้าจอมมารดาชุ่ม (ราชกุลดิศกุล) ในรัชกาลที่ 4 (หลังโฉนดระบุปีออกโฉนดคือ พ.ศ.2460) (ประกาศ ปันตบแต่ง, สัมภาษณ์, 2562) โฉนดของเจ้าจอมมารดาชุ่ม เป็นใบเช่าที่ของวังวรดิศ มีหลวงสกลคุณารักษ์ เป็นผู้เก็บค่าเช่านาจากโฉนดที่ดินชาวบ้านมีผู้เช่าหลายคน เช่น นายจ้อย จินช้าง กำนันเถิง กันโสภาส เป็นต้น ด้านหลังของโฉนดจะมีการระบุข้อมูล การโอนและเปลี่ยน จากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพมาเป็นหม่อมเจ้าจุลดิศ ดิศกุล มาถึงหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม หม่อมเจ้าพูนพิศมัย ที่มีทั้งหมด 8 โฉนด (บุญมี เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

ที่ดินผืนนี้ตกทอดกันมาในพระราชสกุลดิศกุลจนถึงเจ้าของรายสุดท้ายที่ระบุอยู่ในโฉนดที่ดินแปลงนี้ เจ้าของโฉนดที่ดินคือนางประไพพิศ เกตุรายนาค โดยมีนายบุญชิต เกตุรายนาค เป็นผู้จัดการมรดก และเคยประกาศขายยกผืนครั้งใหญ่มาครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2496 ในราคาไร่ละราว 1,100 บาท แต่ขายได้เพียง 700 ไร่ ยังเหลืออีกจำนวน 1,800 ไร่ นายบุญชิต เกตุรายนาค ได้มอบให้ “นายกองนา” เก็บค่าเช่าเพื่อส่งให้แก่ตนเองต่อไป (ประกาศ ปันตบแต่ง, สัมภาษณ์, 2562)

โฉนดที่ดินชุมชนจำนวน 1,800 ไร่ ซึ่งเดิมเป็นของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพนี้ ทรงตั้งใจจะขายกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ชาวบ้าน แต่ชาวบ้านไม่มีเงินทุนมากพอ จึงต้องไปกู้ยืมกองทุนหมุนเวียนซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล และมีกติกาการกู้ยืมของกองทุนว่าต้องผ่อนค่าที่ดินให้แก่รัฐจนกว่าจะครบถ้วนตามจำนวน ชาวบ้านถึงจะได้เป็นเจ้าของที่ดินเหล่านั้นอย่างแท้จริง แต่หากผ่อนไม่ครบและไม่ได้ไปขึ้นทะเบียนที่ดินกับกรมธนารักษ์ ที่ดินเหล่านั้นก็จะตกเป็นของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดสหกรณ์หมู่บ้านขึ้นมา เป็นศูนย์กลางชุมชนเพื่อจัดการซื้อกรรมสิทธิ์ที่ดินจากรัฐแทน โฉนดที่ดินชุมชนจึงมีสหกรณ์เป็นเจ้าของ ครอบคลุมชุมชนใหญ่และสหกรณ์ก็จะโอนที่ดิน ให้สมาชิกทุกคน คนละ 20 ไร่ แต่ละคนจะถือเป็นเจ้าของร่วมกันในนามสหกรณ์ โดยมีกฎระเบียบร่วมกันว่า ห้ามซื้อและห้ามขาย (ประกาศ ปันตบแต่ง, สัมภาษณ์, 2562) ซึ่งนับเป็นต้นแบบการจัดการที่ดินของชาวนาในรูปแบบของสหกรณ์ชาวนาโฉนดชุมชน โดยเริ่มที่ชุมชนคลองโยงเป็นที่แรกในประเทศไทย

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องกรรมสิทธิ์ที่ดินในครั้งนี้เป็นที่สนใจของประชาชนเป็นอย่างยิ่งทั้งสื่อมวลชนก็ให้ความสำคัญกับการติดตามการเรียกร้องกรรมสิทธิ์ ในการครอบครองที่ดินของชาวมุขชนคลองโยงจนนำมาสู่ “คลองโยง: ชุมชนแห่งแรกที่ได้รับโฉนดที่ดินชุมชน” แต่การได้รับโฉนดที่ดินชุมชนในครั้งนี้ ก็ไม่ได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างที่ชาวบ้านตั้งไว้ “มันก็เหมือนกับเราไปซื้อคอนโดฯ อยู่คือคอนโดฯ เป็นของเรา แต่เราไม่ใช่เจ้าของที่ดินแห่งนั้น” (บุญมี เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

อย่างไรก็ดี จากการได้รับโฉนดที่ดินชุมชนของชาวมุขชนคลองโยง ทำให้ชาวมุขชนคลองโยงต้องมีการเปรียบเทียบในการถือครองกรรมสิทธิ์โฉนดที่ดินชุมชนร่วมกัน โดยมีสาระสำคัญคือโฉนดชุมชนเป็นการบริหารจัดการที่ดินร่วมกันในรูปแบบสหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งแปลงที่ดินร่วมกัน และสมาชิกเป็นเจ้าของของครอบครองที่ดินและใช้ประโยชน์แบบรายบุคคล หรือครอบครัว และผู้ที่มีสิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินคือ สมาชิกสหกรณ์ซึ่งเป็นผู้ที่ครอบครองที่ดินดั้งเดิมตกทอดสืบเนื่องกันมาตั้งแต่แรกจัดตั้งสหกรณ์บ้านคลองโยง และเป็นไปตามข้อบังคับสหกรณ์ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, สัมภาษณ์, 2562) คือ

1) ห้ามซื้อขายที่ดิน แต่ที่ดินสามารถตกทอดไปยังทายาท โดยชอบธรรมของผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดิน การโอนที่ดินต้องให้แก่ทายาทโดยธรรมหรือโดยการมอบเป็นมรดก โดยผู้รับที่ดินต้องมีคุณสมบัติเป็นสมาชิกสหกรณ์ และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาในชุมชนเท่านั้น (บุญมี เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

2) ต้องใช้ที่ดินเพื่อทำประโยชน์ในการเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยเท่านั้น ห้ามนำที่ดินไปทำธุรกิจอุตสาหกรรมและกิจการที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และมีข้อตกลงร่วมกันว่าสมาชิกมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันปรับปรุงรูปแบบการผลิตให้พัฒนาไปสู่การเกษตรกรรมยั่งยืน (บุญมี เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

3) ให้สหกรณ์บ้านคลองโยงเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินและสมาชิกของสหกรณ์มีสิทธิในการครอบครองและใช้ประโยชน์ โดยห้ามจำหน่าย โอนให้แก่ผู้อื่นใด เว้นแต่จะตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาท (บุญมี เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

องค์ความรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวมุขชนคลองโยงในมิติวัฒนธรรมข้าวนี้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของสังคมชาวมุขชนคลองโยงที่เป็นสังคมชาวนาในที่ราบลุ่มริมน้ำ มีพัฒนาการและการปรับตัวมาอย่างต่อเนื่อง มีต้นทุนทางภูมิศาสตร์ที่ดีทั้งดินและน้ำส่งผลให้ชาวมุขชนคลองโยงจึงได้รับความนิยมต่อเนื่องมาที่รู้จักกันในนาม “ข้าวหอมนครชัยศรี”

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงทั้ง ความรู้เรื่องการปลูกข้าวทำนาและ ความรู้เครื่องมือและสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการทำนาเป็นวัฒนธรรมร่วมของชาวนาในที่ราบลุ่มภาคกลาง เครื่องมือเครื่องใช้มีลักษณะร่วมกัน อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่น่าสนใจคือความรู้เรื่องประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับข้าวโดยเฉพาะการตั้งกระบุงข้าวเปลือกใส่กะลำน้ามันมะพร้าวจุดหน้าศพ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่พบในท้องถิ่น และแสดงความเป็นวัฒนธรรมชาวนาได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของชุมชนคลองโยงที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ผ่านเหตุการณ์สำคัญๆ ที่กระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นชาวนา ได้สร้าง “อัตลักษณ์ชาวนาคลองโยง” ที่สะท้อนความอดทนและปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงต่อนโยบายรัฐและภัยธรรมชาติ

ในบรรดาพื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอกุสุมาลย์ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ตำบลศาลายา ตำบลมหาสวัสดิ์ และตำบลคลองโยง จะพบว่าในอดีตตำบลคลองโยงมีความเป็นวัฒนธรรมชาวนาสูงกว่าตำบลอื่นๆ เพราะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม อยู่ฝั่งเหนือของทางรถไฟ ซึ่งเป็นที่กั้นน้ำไม่ให้ข้ามมาอีกฝั่ง คือ ฝั่งใต้ป้องกันไม่ให้น้ำเข้าสู่พระนคร จึงเป็นที่น้ำท่วมได้ง่ายและบ่อยครั้ง ไม่นิยมทำสวนผลไม้ ขณะที่ชาวบ้านตำบลศาลายา และตำบลมหาสวัสดิ์ มีการทำไร่นาสวนผสมมาตั้งแต่ที่พระบรมวงศานุวงศ์ได้ ขยายที่นาพระราชสมภพให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งโดยมากเป็นชาวบ้านที่มีพื้นเพอยู่ชายแม่น้ำนครชัยศรีตั้งแต่ อำเภอสองพี่น้อง จนถึงอำเภอนครชัยศรี ด้วยเหตุนี้อัตลักษณ์ความเป็นชาวนาในวัฒนธรรมข้าวของชาว คลองโยงจึงค่อนข้างเข้มข้น ผ่านการหักล้างทางพงศาวดารและเขาที่นาทำกินมาแต่สมัยบรรพบุรุษ ต่อสู้กับภัยธรรมชาติ และต่อสู้เพื่อให้ได้โฉนดชุมชน ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมและ สร้างความสามัคคีจนทำให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนเองได้สะท้อนความคิดและความกังวล ของวิถีชีวิตในวัฒนธรรมชาวนาคลองโยงไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

อย่างไรก็ดี คนคลองโยงจะอยู่ในสังคมเกษตรกรรมได้หรือไม่ คนในเมือง ก็ต้องเข้ามาหนุนเสริมชาวบ้าน การปรับระบบการผลิตของชาวบ้านจะไปได้ หรือไม่ การปลูกพืชผักไร้สารพิษจะอยู่ได้หรือไม่ในสภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดและ ค่าใช้จ่ายที่สูงจึงขึ้นอยู่กับรายได้ที่กลับคืนมา หากคนในเมืองที่มีการศึกษาดีปล่อย ใหพื้นที่คลองโยงและเกษตรกรรายย่อยอื่น ๆ ผจญชะตากรรมกันเอง โดยไม่เข้ามา พุดคุยกันว่าเราจะให้เขาผลิตอะไร อยากจะกินอะไร คนในเมืองต้องมาเห็นหน้า พวกเรา เห็นการปลูกพืชผักของเรา และบอกเราว่าอยู่ตรงไหนบ้างจะได้เอาพืชผัก ไปส่ง ต้องสร้างระบบตลาดที่เอาหัวใจมาช่วยกัน (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

สรุป

คลองโยงเป็นสายน้ำหลักของชุมชน และเป็นที่มาของชื่อชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของวิถีเกษตรในพื้นที่ ที่เกิดการส่งต่อมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมข้าวกันต่อเนื่องมา โดยองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงแบ่งเป็น 1) ความรู้เรื่องการปลูกข้าวทำนา 2) ความรู้เครื่องมือและสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา 3) ความรู้เรื่องประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับข้าว ส่วนด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมข้าวของชาวคลองโยงแบ่งได้เป็น 5 ยุค ได้แก่ 1) ยุคแรกเริ่มป่าไม้ชายนา 2) ยุคพัฒนาที่นาพระราชมรดก 3) ยุคการสำรวจดินสู่การเกษตรยุคใหม่ 4) ยุคนาข้าวสู่นาบัว และ 5) ยุคนาโหนดชุมชน ซึ่งองค์ความรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวคลองโยงในมิติวัฒนธรรมข้าวนี้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของสังคมชาวคลองโยงที่เป็นสังคมชาวนาในที่ราบลุ่มริมน้ำ มีพัฒนาการและการปรับตัวมาอย่างต่อเนื่อง มีต้นทุนทางภูมิศาสตร์ที่ดีทั้งดินและน้ำส่งผลให้ชาวคลองโยงจึงได้รับความนิยมต่อเนื่อง

อนาคตของผืนนาในพื้นที่คลองโยงแห่งนี้ ชาวบ้านคลองโยงปรารถนาที่จะร่วมกันบริหารจัดการที่ดินทำกินผืนนี้ให้มีความยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ที่จะพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นต้นแบบของพื้นที่การจัดการภายใต้รูปแบบโหนดชุมชน มุ่งหมายที่จะพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมยั่งยืน ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยต้องการสร้างจุดขาย จากประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตน (บุญลือ เจริญมี, สัมภาษณ์, 2562)

รายการอ้างอิง

- เจ็ก เจริญมี. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 24 สิงหาคม 2562.
- จันทร์ เข้มกลัด. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 28 สิงหาคม 2562.
- จันทน์ พวงสร้อยทอง. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนคลองโยงตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 7 สิงหาคม 2562.
- แจ้ว แร่มี. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 1 ตุลาคม 2562.
- ช่วย สิทธิสุนทร. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 6 สิงหาคม 2562.
- ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2520). *การผลิตและการค้าข้าวในภาคกลางตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7* (พ.ศ. 2411-2475). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญลือ เจริญมี. (สัมภาษณ์). ผู้นำชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 28 สิงหาคม 2562.
- ประภาส ปันตบแต่ง. (สัมภาษณ์). ผู้นำชุมชนคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 25 มิถุนายน 2562.
- พระปลัดอนันต์ สนพะเนา ศาสตรา เล่าอรรถ. (2560). วัฒนธรรมข้าว: การสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนอีสานใต้. *Journal of MCU Peace Studies Special Issue วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, (5 ฉบับพิเศษ).
- รัฐพล ไชยรัตน์. (2557). ภาพอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมข้าวไทย. *นิเทศสยามปริทัศน์*, 13(14).
- วันทนา เอี่ยมสุวรรณ. (สัมภาษณ์). ชาวชุมชนตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 28 สิงหาคม 2562.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์. (2543). *ชะตากรรมร่วมกันของบัวทั้งสี่เหล่า: วิถีสังคมของชาวนาบัว*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีนวล เข้มกลัด. (สัมภาษณ์). หมอขวัญประจำชุมชนคลองโยง ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม, 28 สิงหาคม 2562.

- ศศิภาณูจน์ จินตวรรณ. (2551). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนเมืองกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพรรณ สุทธิพันธ์. (2561). วัฒนธรรมข้าว : กระบวนการผลิตและการบริโภคตามวิถีพุทธ. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 5(2).
- เสถียร ลายลักษณ์, ร.ต.ท. และคนอื่นๆ. (2478). “ประกาศเรื่องอนุญาตชุดคลอง” ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 1. มปท.
- เสริมศิริ อัครพัฒน์. (2560). วัฒนธรรมข้าวเชิงพุทธ: แนวคิดและการจัดการบนฐานทุนทางสังคม. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์*, 1(2).
- หอยจดยาเหตุแห่งชาติ. (2446). ร.5 กษ. 3.3/31 รายงานกราบบังคมทูลของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยต่อรัชกาลที่ 5. 1 มิถุนายน ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446).
- เอี่ยม ทองดี และคณะ. (2545). “โครงการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นพุทธมณฑล เรื่องพลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายถาวร เทียมปฐม เป็นกรณีพิเศษ ณ ฌาปนสถานวัดสุวรรณาราม ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 23 มีนาคม 2545 . นครปฐม: มปป.
- Ian Brown. (1980). "Government Initiative and Peasant Response in the Siamese Silk Industry, 1901-1913. *Journal of the Siam Society*, 68(2).

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิลักษณ์ เกษมผลกุล
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
E-mail: aphilak@yahoo.com